

Karl Friedrich August Petermann

Dissertatio Juridica Inauguralis De Praeceptis Juris Romani Circa Crimen Vis

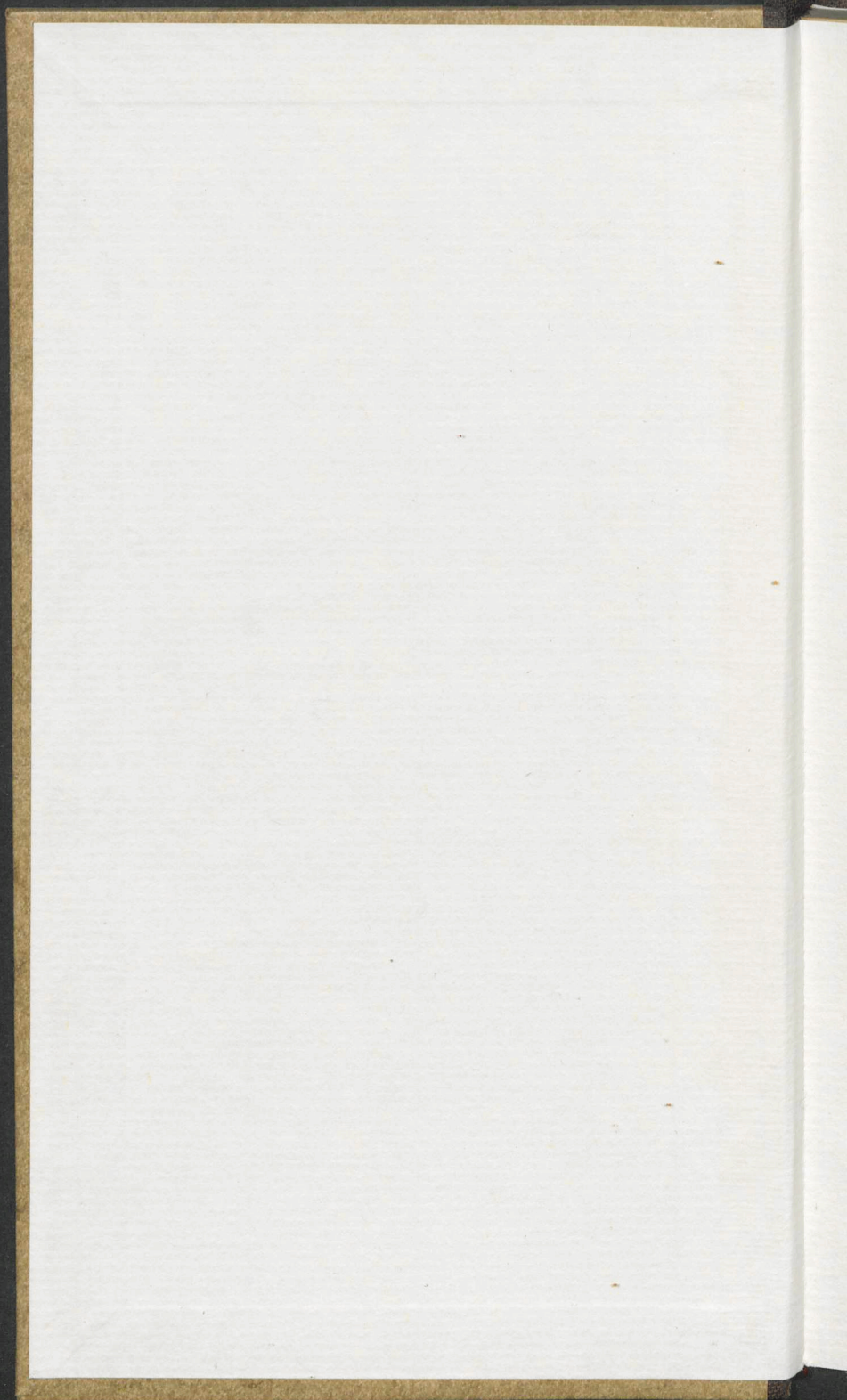
Rostochii: Ex Officina Adleriana, MDCCCXXXII

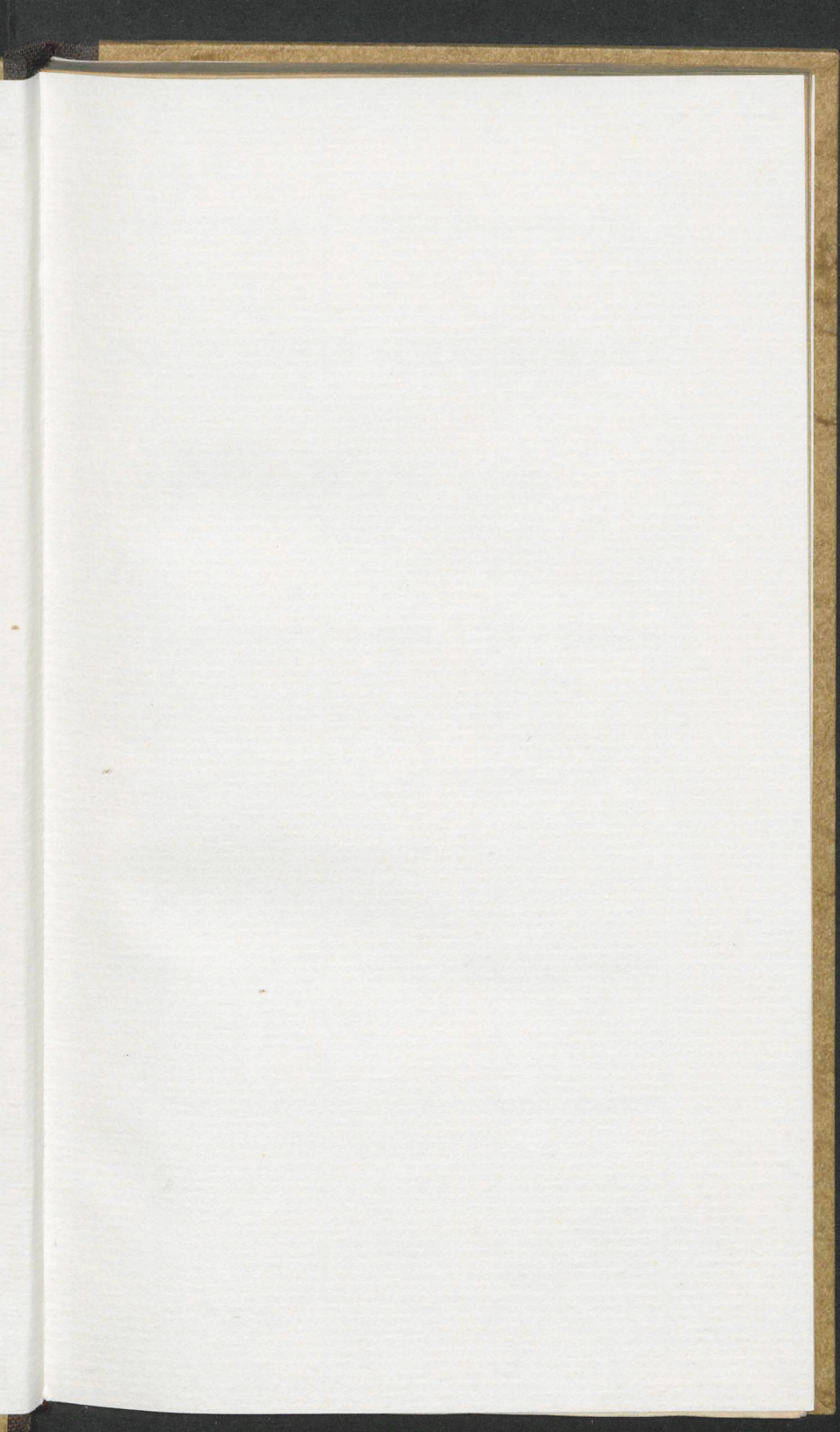
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1006154663>

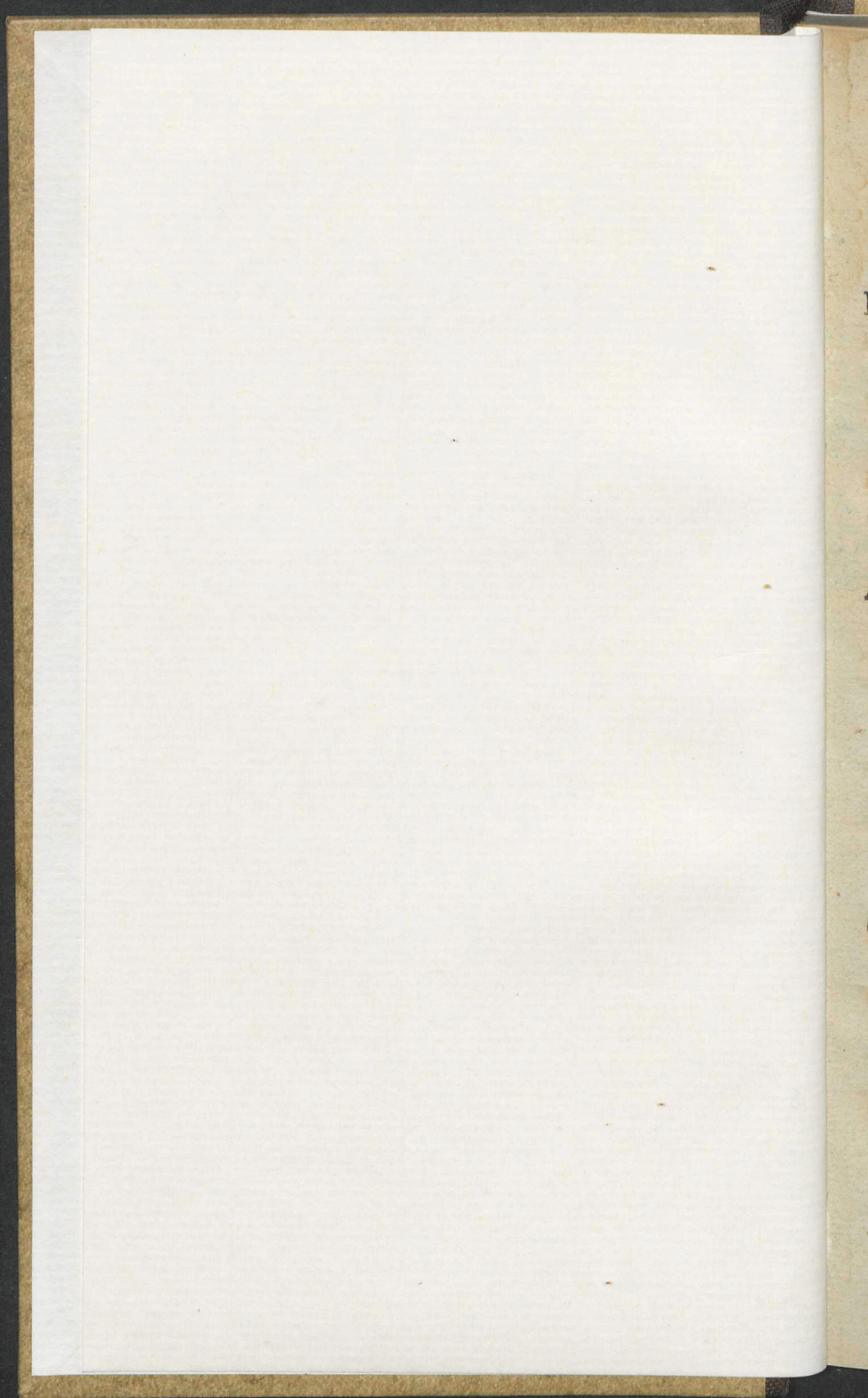
Druck Freier  Zugang  OCR-Volltext

RU jurist. 1832

Petermann, Carol.F.Aug.







DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS
DE
PRAECEPTIS JURIS ROMANI
CIRCA
CRIMEN VIS,
QUAM

AD SUMMOS IN UTROQUE JURE HONORES

CAPESSENDOS

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI

SUBMITTIT

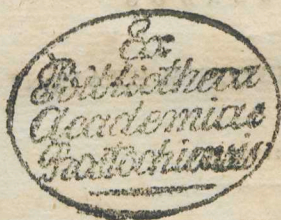
AUCTOR
CAROL. FRID. AUG. PETERMANN
VARNENSIS.

ROSTOCHII
EX OFFICINA ADLERIANA.

MDCCCXXII.

Incivile est, nisi tota lege perspecta, una aliqua
particula ejus proposita, judicare vel respondere.

fr. 24. de legg. (1, 3.)



DE PRAECEPTIS JURIS ROMANI

CIRCA

CRIMEN VIS.

Jam properante oculo legentem, quae in Digestis et in Codice de crimine vis exposita sunt, fugere nequit, quam sit necessaria ad intelligendam hujus criminis rationem et naturam accurata investigatio principii, quo fundantur praecepta de hoc crimine proposita. Nam summa casuum, qui omnes crimini vis subjiciuntur, varietas et multitudo ¹⁾ captum hominum ludere, atque id tantum docere videtur, Romanis ipsis notionem primariam, unde profecta sint de hoc delicto praecepta, defuisse. Nos itaque summo studio ad hanc notionem primariam indagandam et ad crimen ipsum certis terminis circumscribendum adnitamur; qua in re praecipue ea sequentes, quae Waechterus ²⁾, vir summus, recensito commentationis Loevianae de praeceptis juris Romani circa crimen vis argumento et judicio de eo lato monet, et quae ipse ³⁾ de hoc crimine explicat, id maxime hae

1) cfr. c. 6. ad legem Jul. de vi. et Feuerbach, Lehrbuch des peinl. Rechts (edit. 10.) §. 399. not. 6.

2) Tübing. crit. Jahrbücher für die Rechtswissenschaft. Sechster Bd. 1829.

3) Wächter üb. das crim. vis. Im neuen Archiv des Criminal-Rechts. Bd. 11. p. 635.

in dissertatione agamus, ut accurate notionem forensem verbi vis scrutemur, eaque disquisitione praemissa idoneam simplicemque, si nobis contigerit, definitionem criminis de vi proponamus. Quamobrem maxime quaesita subtiliterque natura hujus criminis ponderata, parcius de iis, quae jam ab aliis iisque doctissimis viris, v. gr. Manutio, Sigonio, Gravina, Bachio, praesertim de historia legum de vi latarum explicata sunt, disputabimus. Commentationis nostrae, quae septem capita comprehendit, ordo paucis adumbratus erit hic: primo capite agamus de notione verbi vis, et duabus praecipue juridicialibus hujus vocis significationibus expositis, alteram secundo capite probemus esse eam, qua nititur notio criminis vis, cujus necessarias conditiones, naturam et discrimen ab aliis criminibus in duobus subsequentibus capitibus pertractemus. Quid intersit inter vim publicam et privatam capito quinto explicetur, et sexto historia legum de vi latarum attenuata, et interpretatio locorum gravissimorum, qui in jure Justiniano de crimine vis agunt, proponatur, septimo denique tractetur accusatio et poena hujus delicti.

Cap. I, porrigitur a pag. 1. usque ad pag. 28.

„ II.	„	„	„	28.	„	„	„	37.
„ III.	„	„	„	37.	„	„	„	45.
„ IV.	„	„	„	45.	„	„	„	59.
„ V.	„	„	„	59.	„	„	„	65.
„ VI.	„	„	„	66.	„	„	„	88.
„ VII.	„	„	„	88.	„	„	„	96.

CAPUT I.

De notione verbi vis.

Quod Doederlinus ⁴⁾ dicit, acutissimus ille subtilissimusque linguarum scrutator, significationem vocabuli *vis* tam late patere, ut eandem omnino potestatem atque notionem habeat, quae voci *injuria* insit, atque saepissime verbum *vis* voci *jus* oppositum apud veteres legi, id quodammodo jure Justiniano illustratur affirmaturque. Nam legimus in fr. 75. (74.) §. 2. de R. J. (50, 17.): vi factum videtur, qua (quod Hal.) de re quis, quum prohiberetur, fecit.

Et in fr. 1. §. 5. quod vi aut clam (45, 24.): vi factum videri Quintus Mucius scripsit, si quis contra quam prohiberetur fecerit.

Quod d. fr. 1. §. 5. laudans Henkius ⁵⁾ quoque vidit, tam capacem propositam a Mucio definitionem esse, qua omne injustum vetitumque factum contineatur.

Sed ut paulo accuratius vocis, quam diximus, significationem adumbremus, ad jus publicum nos conferamus necesse est. Simul ac primum homines, si audis C. E. Schmidium ⁶⁾, in civitatem convenc-

4) Synonyme und Etymologieen Bd. 3. p. 139. sub v. *violare*, cfr. Micraelii lexicon philos. sub v. *vis* et Gesneri thesaurus sub v. *vis*. Forcellini lexicon sub v. *vis*.

5) Handbuch des Criminal-Rechts und d. Criminal-Politik Bd. 3. c. 4. §. 161. p. 129.

6) Lehrbuch d. gem. deutschen Staatsrechts p. 78. n. 29.

rant, uni voluntati et uni imperio se subicere debebant, quae ut ita dicam subjectio, tam necessaria est omnis reipublicae conditio, ut sine ea oriri et stare civitas non possit. Nam, ut egregie animadvertit L. Ann. Seneca ⁷⁾, tamdiu ab exitio et ruina omnis populus aberit, quamdiu sciet ferre frenos, quos si abruperit, vel aliqua vi discussos reponi sibi passus non erit, maximi imperii unitas et contextus in partes multas dissiliet, idemque civitati dominandi finis erit, qui parendi fuerit. Omne id factum autem, quo civis sive tacito sive expresse initum subjectionis pactum rumpit, vel omne injuste factum, in quo maxime huius pacti laesio respicitur, voce *vis* a veteribus comprehenditur. Qui igitur dissoluto atque dirupto obsequii vinculo, quo omnes cives obstricti sunt, qui violata atque laesa imperii et voluntatis unitate, qua oritur et continetur civitas, qui spreta atque contempta lege, communi civitatis sponsione, ad cuius praescriptum omnes, qui in civitate sunt, vitam instituere debent ⁸⁾, turpem sibi, a republica non concessam potestatem vindicat, sua ipsius auctoritate suoque arbitratu aliquid facit, is vim committit. Quae pacti, ut ita dicamus, subjectionis laesio convenienter significatur linguae vernaculae voce „Eigenmacht“, et paucis verbis omne id factum continet, quod civis illicito sua ipsius auctoritate perpetrat, quum arbitrium suum explere malit, quam voluntati omnium parere. Is autem, qui instaurans illud bellum omnium contra omnes, qui exercens jus fortioris non legibus obtemperat, sed viribus suis utitur, qui, excusso salutari iugo, sua ipsius potestate atque suo iudicio omnia facit, violentus sive vim inferens reipublicae vel civibus a Roma-

7) de Clement. 1.

8) fr. 2. de legibus (1, 3.).

nis appellatur. Ne vero ad solum arbitrium nostrum notionem verbi vis explicare videamur, argumentis sententia nostra munienda est. Quem ad finem inprimis Ciceronis locum laudamus, a quo nos fortasse id, quod exposuimus, sumsisse videmur.

Quis ignorat, inquit Tullius ⁹⁾, ita naturam rerum tulisse, ut quodam tempore homines, nondum neque naturali, neque civili jure descripto, fusi per agros ac dispersi vagarentur, tantumque haberent, quantum manu ac viribus per caedem ac vulnera aut eripere, aut retinere potuissent? Qui igitur primi virtute et consilio praestanti exstiterunt, ii persecta generis humani docilitate, atque ingenio, dissipatos unum in locum congregarunt, eosque ex feritate illa ad justitiam et mansuetudinem traduxerunt. Tum res communem utilitatem continentes, quas publicas appellamus, tum conventicula hominum, quae postea civitates nominatae sunt, tunc domicilia conjuncta, quas urbes dicimus, invento divino et humano jure, moenibus sepserunt. Atqui inter hanc vitam perpolitam humanitatem et illam immanem nihil tam interest, quam *jus* atque *vis*, horum utro uti nolumus, altero est utendum. *Vim* volumus exstingui? *jus* valeat, id est judicia, quibus *jus* omne contineretur; judicia displicent aut nulla sunt? *vis* dominetur necesse est.

Huc addimus nonnullos breviores locos, qui scilicet sententiam nostram melius firmarent, si ea quoque, quibuscum cohaerent, describere possemus; cfr. igitur

9) Cic. in orat. pro Sext.

Tacit. orat. c. 19 . . . utique apud eos iudices, qui *vi* aut potestate, non jure et legibus cognoscunt.

Liv. 5, 44. ad crudelem, superbamque vim (App. Claudius) animum convertit . . . ille minister decemviri libidinis, virgini manum injecit, cunctantem sequi se jubebat quum assentor: nihil opus esse multitudine concitata, ait; se *jure* grassari non *vi*.

Cic. orat. pro Sext. c. 24 . . . erat expulsus sine iudicio, *vi*

Cic. orat. pro Mil. c. 4. Nulla vis unquam in libera civitate suscepta est inter cives non contra rempublicam

Cic. orat. pro Muren. c. 17 tollitur e medio justum imperium, *vi* geritur res.

Cic. de legg. 3, 3. Justa imperia sunt: hisque cives modeste ac sine recusatione parento . . . plebes quos pro se contra vim auxilii ergo decem creassit, tribuni ejus sunt c. 4. Vis in populo abesto. Par majorve potestas plus valeto c. 18. Vis abesto! nihil est enim exitiosius civitatibus, nihil tam contrarium juri et legibus Cic. Orat. Phil. 3, 4. de finib. 2, 37.

Cic. in orat. post reditum c. 6. Ego, in qua civitate nihil valeret senatus, omnis esset impunitas, vis et ferrum in foco versarentur, cum privati se parietum praesidio, non legum, tuerentur rempublicam esse nullam putavi.

Acquiescamus in his, quos laudavimus, scriptorum classicorum locis, qui voce *vis* praesertim verbo *jus* opposita, id factum definiunt, quod quis sua ipsius, non juris vel legis, cui omnes ob-

temperare convenit ¹⁾, auctoritate, maxime contra rempublicam, suscipit. Quam denique definitionem et leges Romanae ipsae sanciant; nam ne admoneamus, quod imperatores Arcadius et Honorius rescripserunt, judiciorum vigorem jurisque publici tutelam ideo in medio constitutam videri, ne quisquam per vim ageret, gravius distinctiusque argumentum exhibemus ex fr. 15. quod metus causa 4, 2. et fr. 7. ad leg. Jul. de vi privata:

Vis est et tunc, quoties quis id quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit.

In quibus fragmentis imperator Marcus, qui non omnem vim, sed ut verba „et tunc“ docent, speciem tantummodo vis explicat, omnem vindictam privatam, speciem illius generis, quod „Eigenmacht“ nominavimus ²⁾, vim vocat. Sed quod et laud. fr. 73. de R. J. et fr. 1. §. 5. quod vi aut clam, sententiam nostram firmant, mittimus et quaerimus, quid sibi velit illud sexcenties a praetore repetitum: vim fieri veto: cfr. fr. 1. pr. ut in flumine publico navigare liceat 43, 14.

fr. 1. pr. de viris 43, 21.

fr. 1. uti possidetis 43, 17.

fr. 1. pr. §. 9. de cloacis 43, 23.

fr. 1. pr. de superficiebus 43, 18.

fr. 1. de itinere actuque privato 43, 19.

fr. 1. §. 38. de aqua collidiana et aestiva 43, 21.

fr. 1. pr. de ripa munienda 43, 15.

fr. 1. pr. de migrando 43, 52.

fr. 1. pr. §. 4. de mortuo inferendo 11, 8.

fr. 2. §. 35 et 45. ne quid in loco publico 43, 8.

fr. 9. §. 1. de damn. infect. 39, 2.

1) arg. fr. 2. de legibus 1, 3.

2) Vgl. Zeitschrift für Civilrecht und Proceß, redigirt von Linde etc. Bd. 1. Stück 21. p. 389.

fr. 1. §. 1. fr. 5. §. ult. de operis novi nunciat.
59, 1.

fr. 45. de procuratoribus 3, 3.

fr. 1. pr. de fonte 43, 22.

Luculenter Savinius ³⁾ ad hanc praetoris formulam: vim fieri, observat:

Der Ausdruck vis, wird im Allgemeinen von jeder Handlung gebraucht, welche gegen den Willen eines Andern vorgenommen wird, sey es, daß dem Handelnden dieser Wille wirklich erklärt wurde, oder daß er selbst diese Erklärung verhinderte.

Quod in hac quoque definitione non dicitur, factum esse cogitandum, non publica, non legum, sed agentis solius auctoritate commissum, nisi absurdum quid virum magnum loqui facere volumus, necessario est, ut nobis videtur, supplendum. Nam quia, si audis Cassiodorum, legum reperta est via et sacra reverentia, ut nihil manu, nihil proprio impulsu agatur, quia non singulis concedendum est, quod per magistratum publice fieri potest ⁴⁾, quia aequissimum praetori visum est, unumquemque non sibi ipsum jus dicere ⁵⁾, quia praetor non pati debet eos ad arma et rixam procedere, quos potest jurisdictione sua componere ⁶⁾, edixit illud: vim fieri veto. Nihil aliud igitur haec formula vult, nisi quod praetor probe suo fungens officio fore promittit, ut omnem injustam (eigenmächtige) perturbationem publicae et privatae securitatis, quatenus spectet ad jurisdictionem suam, coerceat.

3) Das Recht des Besitzes §. 37. p. 431 (ed. 5.).

4) arg. fr. 176. de R. J. 50, 17.

5) arg. fr. 1. §. 2. quod legatorum 43, 3.

6) arg. fr. 13. §. 3. de usufructu quemadmodum 7, 1.

Sin autem notio vocabuli *vis* tam late patet, ut omne factum significet, quod civis immemor pacti subjectionis et obsequii, sua ipsius potestate atque auctoritate contra fas et jus committit; nemo est, quem fugiat, omnes fere injurias omniaque crimina hoc nomine vocari posse, atque omnes fere leges poenales id velle et eo niti, ut hanc vim, nefariam reipublicae pestem, quae intimam civitatis naturam subvertit, e republica ejiciant, eamque extinguant ⁷⁾. Jam antiquissimis temporibus autem mos et ratio omnes omnium terrarum gentes docuit injurias atque crimina distinguere, et alia aliis poenis afficere. Longum est, tam notae manifestaeque rei longe testimonia petere; laudamus in transitu leges Mosaicas ⁸⁾, septimam Legg. 12. Tabb. ⁹⁾ et libros quos nominamus terribiles, quae omnia satis superque id, quod diximus probant. Necesse igitur fuit, vim, quae tot, tam diversas, tam dispares juris laesiones complectitur, multis variisque legibus poenalibus coercere; unde etiam apparet, nequaquam unum crimen vis certamque ejus poenam in jure Romano inveniri. Nihilominus jus Justinianicum delicta atque crimina dinumerans atque tractans proprium peculiareque crimen vis nominat, et in serie variorum criminum, ut perduellionis, parricidii, falsi, furti, peculatus et cet. collocat. Notionem verbi vis, quam exposuimus, fundamentum certi criminis, quum fere omnium criminum principium sit, nisi absurdum quid dicere volumus, facere nequimus. Necessitas itaque urget, ut aliam, si fieri possit, significationem verbi vis scrutemur, quae nobis in

7) cfr. Cic. de leg. 3. c. 3. 4. 18.

8) Michaelis: Mosaisches Recht Bd. 1. p. 305. seqq.

9) Jac. Gothofred. quattuor fontes jur. civil. Genevae. 1653. p. 54.

disceptatione nostra sit, quod navigantibus est cynosura.

Quod saepius in jure Romano usu venit, ut eadem vox et latiore et angustiore notionem habeat, ut verba: injuria ¹⁾, cognatio, adoptio, pignus, spado, mortis causa capio etc. docent, hoc in nostra quoque voce accidit. Nam Ulpianus et Paulus, jurisconsulti Romanorum clarissimi, verbi *vis* definitionem, quae diversissima ab ea, vel multo angustior ea, quam nos ex legibus et scriptis Romanorum eruimus, proposuerunt.

in fr. 1. quod metus causa 4. 2. Vis enim fiebat mentio (inquit Ulpianus) propter necessitatem impositam contrariam voluntati.

et in fr. 2. eod. vis autem est (inquit Paulus) majoris rei impetus, qui repelli non potest. cfr. Paul. R. S. lib. 1. tit. 7. §. 7.

cfr. Senec. Lib. 2. contr. 24. vis est, ubi velim nolim succumbendum est.

Quas ad definitiones paulo accuratius explicandas commemoramus id, quod Ever. Otto, E. Westphalen, Slevogt, J. H. Boehmer, Leibnitz, J. G. Heineccius ²⁾, Eckhard ³⁾, Welcker ⁴⁾ alii-que jam animadverterunt, jurisconsultos Romanos Chrysippi sectatores fuisse. Cujus autem rei subtiles rationes reddere nostrum non est, et rele-

1) Hasse, die Culpa des Röm. Rechts p. 63.

2) ad edict. perpetuum tit. 26. de in integr. rest., in oper. post. edit. Genev. tom. 8 p. 408.

3) Hermeneutica juris, recens. Walch. §. 134. p. 225

4) Encyclopädie und Methodologie, Buch 1. Abhandl. 1. p. 68, 69, 70. Und mehr als in vielen einzelnen Bestimmungen, deren Zusammenhang mit stoischen Ansichten man nach des Cujacius und Merillus Vorgang nachweisen kann, ist sicher der Einfluss auf die ganze wissenschaftliche Behandlung... p. 71.

gamus idcirco lectorem ad laudatos auctores; idque tantum nemine certe contradicente ⁵⁾ contendimus, jurisconsultos Romanos haud rudes fuisse stoicae sapientiae, ejusque notiones ideasque (ut tum temporis mores postulabant) et in usum jurisprudentiae convertisse.

Inter omnes autem constat, Stoicos, liberam esse voluntatem hominum, ⁶⁾ atque liberum hominem neque cogi posse, neque prohiberi, neque vi ad aliquid adigi, censuisse. Quae principia etiam in iuribus condendis a veteribus jurisconsultis recepta esse, fr. 22. de ritu nuptiar. 23, 2. fr. 21. §. 5. quod metus causa 4, 2. c. 5. de inutilibus stipulat. 8, 39. multique alii legum loci evidenter docent. Quis enim ignorat, ex stipulationibus aliisque stricti iuris contractibus, metu extortis, obligationem nasci? quem fugit, ideo praetoris opus fuisse beneficio, quod voluntatem metu extortam jurisconsulti veram voluntatem esse existimaverint?

Verum enim vero quem ad finem tam manifestas res recoquimus? Ut cognoscamus, quae sit illa necessitas, quae libero animo, quamquam liber sit, imponi possit, et quatenus fieri queat ex sententia Ulpiani, ut libera voluntas cogatur vel necessario superetur. Mirum enim videri potest, quod voluntas, quam liberam esse jurisconsulti et philosophi Romani censebant, nihilominus secundum eorundem viro-

5) Thibaut, Theorie der logischen Auslegung des Röm. Rechts (ed. 2.) §. 43. p. 179.

6) cfr. Cic. paradaxon 5. et L. Ann. Senec. epist. 51. et 74. apud quem et sexcenties legimus, voluntatem nostram inexcuperabilem esse, solum regem nostrum animum esse, animum liberum in obnoxio domicilio habitare etc.

rum opinionem, eadem etiam necessitati cuiquam obnoxia sit. *Sed est profecto talis necessitas. Voluntas enim, quae est interna, cogi et superari non potest, ubi autem externa fit, cum externis conjuncta, in externis sita, etiam legibus externis vel corporum, quas physicas dicimus, et necessitati naturae obnoxia fit* ⁷⁾. Omnis igitur necessitas voluntati imposita, vel si nobis usum vocabuli coactio concedere et ex sententia nostra interpretari vis, omnis coactio ⁸⁾ modo corpore corpori infertur, et voluntatem tantum afficit eam, quae non plane intacta ab imperio legum physicarum est. Nam egregie ait Luc. Ann. Seneca ⁹⁾ corpus hoc animi pondus et poenam esse, premente illo animum urgeri. Sed quomodo afficitur hac corporea coactione voluntas? *Nulla alia necessitas voluntati imponi potest, nulla alia coactio, si quid videmus, quam ea patiendi aliquid* ^{9a)}; quod nulla necessitas, nulla

7) Hegel's Grundlinien der Philosophie des Rechts §. 90. p. 91. Dafs mein Wille sich in eine äussere Sache legt, darin liegt, dafs er eben so sehr, als er in ihr reflectirt wird, an ihr ergriffen und unter die Nothwendigkeit gesetzt wird. Er kann darin Gewalt überhaupt leiden §. 91. als Lebendiges kann der Mensch wohl bezwungen, d. h. seine physische und sonst äusserliche Seite unter die Gewalt Anderer gebracht werden, aber der freie Wille kann an und für sich nicht gezwungen werden, als nur in so fern er sich selbst aus der Aeusserlichkeit, an der er festgehalten wird, oder aus deren Vorstellung nicht zurückzieht.

8) G. Hufeland, Lehrsätze des Naturrechts (ed. 2.) §. 27. not. 2. p. 13. Der Ausdruck: Zwang (coactio) wird auch zuweilen bis zur Aufhebung aller freien Thätigkeit der Menschen ausgedehnt.

9) epist. 1. 54.

9a) cf. Senec. L. 2. Controv. 24. ubi nolim, velim succumbendum est.

potestas, nullae vires nos invitos, et voluntatem nostram contrariam adducere et impellere possunt, ut aliquid *faciamus* ¹⁾). Ex quibus colligitur, mihi qui saltare, currere, ire, brachia tollere, caput movere et cet. velim, vinculis quidem necessitatem (coactionem) injungi posse, sed nullam aliam quam eam patiendi me, qui saltare velim, vinctum jacerere, neque vero eam, a me, qui saltare velim, aliquid dari vel promitti. Vis igitur, si audis Ulpianum, est *coactio corporea patiendi aliquid vel necessitas patiendi* aliquid, quae corporeis (physicis) viribus voluntati injungitur. — Priusquam vero definitionem nostram vocis *vis*, quam ex Ulpiani descriptione et principiis Romanorum de voluntatis libertate simpliciter deduximus, aliis rationibus ex jure Justiniano depromptis munire studeamus, nonnullos veterum scriptorum locos laudabimus, qui Ulpiani definitionem Romanis expeditam vulgaremque exhibent, quum vim non modo id quod voluntati liberae contrarium sit, sed etiam physicam necessitatem, vel corpoream coactionem esse describant:

Senec. 2. contr. 24. *vis et necessitas* *vis* est, ubi velim nolim succumbendum est.

Liv. 28, 3. aut vi — aut voluntate.

id. 32, 21. aut vi — aut voluntate.

id. 7, 39. parum spei erat, voluntate quidquam facturum: vim adhiberi placuit. Cic. de

finib. 1. sua voluntate nulla vi coactus.

Cic. pro Rabir. Post. c. ii nec consilium ex necessitate, nec voluntatem ex vi interpretari.

1) cfr. Hegel, Grundlinien der Philosophie des Rechts §. 5. p. 16 et §. 7. Kant, metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre. Einleitung p. 5 et 6 et Seneca l. not. 9a. laud.

Cic. ad Attic. 7. . . . voluntate, an vi necesse sit iis uti . . . Liv. 29. c. 3. aut vi aut voluntate in deditionem acceperunt.

id. 38, 24. Is primo ejus animum tentavit, quem quum videret abhorrentem a voluntario studio, corpore vim fecit. . . .

Cic. in Catil. 1. c. 8. pr. haec si tecum patria loquatur, nonne impetrare debeat, etiamsi vim adhibere non possit. . . .

et sexcenties apud eundem: vis ac necessitas.

L. A. Senec. contr. lib. 9. decl. 5. Nulla vis est, quae arma, pugnam vulnera non habet.

id. decl. 3. vim vocas, quae te patrem facit?

Ego sustuli, ego educavi, reddidi iste electurus. In ista vi duos filios perdidit. Lex arma, vincula et ultimum periculum complectitur.

Cic. pro Sext. c. 34. Atqui in foro vis versata est. Certe. Quando enim major?

Lapidationes persaepe vidimus: non ita tamen saepe gladios, caedem vero tantam tantos acervos corporum exstructos — — — — — quis unquam in foro vidit?

ibid. c. 35. . . . quum forum, comitium, curiam multa de nocte, armatis hominibus ac servis plerisque occupavissent, impetum faciunt in Fabricium, manus afferunt, occidunt nonnullos, vulnerant multos, universi districtis gladiis ac cruentis in omnibus fori partibus . . . subiit tamen vim illam nefariam sceleratorum latronum.

Liv. 8. c. 31. 32. 33. Fabius lacerantibus vestem lictoribus, ad triarios se recepit . . . apud patres vim conquerebatur

Tacit. Hist. 2. c. 49. Atrocissima in Verginium vi, quem clausa domo obsidebant.

Cic. acad. 1. vis in manibus.

Suet. in Caesare c. 82. ab utroque humero togam apprehendit, deinde clamantem: Ista quidem vis.....

Plaut. capt. Vis haec quaedam, hercle est, et tradi et trudi simul.

L. A. Seneca epist. 1. Vis vulnerat, pungit, tela habet.

Cic. pro Mil. si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela..... omnis honesta ratio.....

Tacit. Histor. 4. 63. Vim atque arma retinere ...

Cic. pro Muren. c. 15. vi, armis ... superare ...

id. in Verrem 2. c. 26. ... testes vi (vinculis) retinere coepit.

id. ad familiar. 8. 14. quas ferrum et vis judicabit in Verr. act. 2. or. 1. c. 26. quod ubi ille intellexit id agi, id parari, ut filiae suae vis non afferretur servos suos ad se vocat.

cfr. Cic. pro Sext. c. 17. pro Mil. c. 4. ad famil. 7. 13.

Terent. Eunuch. 4. 6. 30. et 4. 7. 37, 5. 4. 41.

Liv. 3. 45. Liv. 58. 24. Cic. pro Mur. c. 47. pro Cluentio. c. 17. in Verrem 3. 42. et 5. 29. et illae verborum conjunctiones, quas sexcenties apud veteres legis: vi manumque confecta res — vi armisque — vis extrema — quos facibus, quos ferro, quos vi, manu, copiis delere non poterant — ad vim et manus — corpori vel alicui vim inferre vel afferre. cfr. fr. 3. §. 9. de acq. vel amitt. poss. 41. 2.

Qui loci laud. hoc certe probant, vocem *vis* verbo *voluntas*, quae libera est, opponi, et necessitatem, vel coactionem, quae corpore corpori infertur, significare. Sed quia maxime juridicalem hujus vocis notionem quaerimus, ex legibus Ro-

manis quoque argumenta depromenda sunt, quibus definitionem nostram confirmemus.

Permulum autem jus Justinianum ad illustrandam verbi *vis* notionem confert plurimis illius exemplis proponendis, quae optime docent, quid sit *vis*. Vix enim necesse est glossae ²⁾, vel Donelli ³⁾, vel D. Gothofredi ⁴⁾ aliorumve auctoritate utamur, qui eam vim, quam dd. fr. 1. et 2, quod metus causa, exponunt, eandem esse censent, quae alias et *vis major*, *vis naturalis*, *potentia*, *vis divina*, *casus*, *damnum fatale*, *fatum*, *vis coelestis*, *coelestis injuria* ⁵⁾ nominatur. Nam leges ipsae, nominatim fr. 15. §. 2. locati 19, 2. fr. 55. in f. eod. fr. 3. §. 8. et fr. 7. de acquirend. vel amittend. possess. 41, 2. vim divinam vel casum fatalem fere iisdem verbis definiunt, quibus a Paulo *vis*, quae pertinet ad tit. quod metus causa, describitur. Quum Servius enim vim divinam vel majorem eam nominat, cui resisti non potest, nullam manifeste significare vult aliam, nisi quae, ut Paulus scribit, repelli non potest, vel ab Ulpiano vocatur *necessitas contraria voluntati imposita*. Quae quum ita sint, fragmenta,

2) gloss. ad fr. 2. quod metus causa et ad c. 1. de commodato 4, 23. et Azo ad c. 1. de locato et conducto (4. 65.).

3) Donell. Commentar. de jure civil. lib. 16. c. 6.

4) not. ad fr. 13. §. 1. de pignorat. act. 13, 7. cfr. v. Savigny Recht des Besitzes (ed. 5.) §. 40. p. 467. not. 3.

5) fr. 13. §. 1. de pignorat. act. 13, 7. c. 1. de commodato 4, 23. fr. 25. §. 6. fr. 30. locati 19, 2. fr. 16. pr. d. R. V. 6, 1. fr. 52. §. 3. pro socio 17, 2. fr. 23. in fr. de R. J. 50, 17. fr. 5. §. 4. fr. 18. pr. commodati 13, 6. fr. 19. it. 47. §. 6. de legat. I. 30. fr. 31. pr. de act. empt. 19, 1. fr. Plin. H. N. 19. c. 28. Duo autem genera coelestis injuriae meminisse debemus. Unum quod tempestates vocamus, in quibus grandines ceteraque similia intelliguntur, quae cum acciderint *vis major* appellatur. Elvers, de culpa p. 62 seqq.

quae modo not. 5. laudavimus, luculenter illustrant, quae sit ea vis, cujus notionem investigamus, nosque non errasse, quod coactionem corpoream, vel naturae necessitatem, vel necessitatem patiendi aliquid, quam injungunt vires physicae sive naturales, diximus. Nemo enim est, quem fugiat, qualem necessitatem vis naturalis vel major imponat, nihilque interesse, utrum pluviae, grandines, procellae, incendia, ruinae aquarum, inundationes maris, eluviones, an rapinae, tumultus, turba, vincula, carcer, armatorum et praedonum incursus, hostium et piratarum impetus, talem necessitatem injungant ⁶); nam vires, quae eam imponunt, omnino sunt eadem i. e. a natura datae sive physicae, earumque effectus iidem, imposita scilicet necessitas patiendi aliquid. —

Priusquam etiam alterum argumentum, quod definitionem verbi *vis* duce Ulpiano a nobis in medio positam confirmet, afferamus, duo nobis praemittenda esse videntur. Primum notissima illa interpretationis regula: ut, nisi contrarium probeatur, omnia verba, quibus sententia aliqua contineatur, observanda et intelligenda sint, neve ullum verbum inutiliter et sine potestate positum habeatur; deinde illud non minus vulgare praeceptum, ut si sana interpretatione lex a vituperatione sibi re-

6) Quos omnes casus jus Justinianum quoque, ut rationi conveniens est, semper promiscuos dinumerat atque exaequat. cfr. fr. 23. de R. J. 50, 17. et not. 5. laud. fr. et Columell. 1. 7. Nam ubi sedulo colitur ager, plerumque compendium, nunquam, nisi coeli major vis, aut praedonum incessit, detrimentum adfert. Senec. de benef. 4. c. per Vadimonium promittimus, tamen deseritur: non in omnem datur actio deserentem, major vis, ut praedonum, vinculorum excusat . . . Plaut. Bacchid. 5. 2. 49. . . vim majorem tecum experiar. Seneca de benef. 2. 14. Cum eligendum dico, vim majorem et metum excipio.

nunt, quid intersit. Nam vis est necessitas imposita voluntati contraria, necessitas aliqua, quam propter naturam humanam quisque pati debet et a se propulsare non potest, metus autem est instantis vel impendentis periculi trepidatio ⁹⁾, opinio mali, si Tullium audis, quod intolerabile esse videtur; cui metus adhibitus, nulla necessitas imposita est, nam metum quisque propter naturam animi a se propulsare potest, et qui metus causa aliquid fecit, liberam voluntatem ostendit, atque negotium ratum est ¹⁾. Quamobrem inde a glossatorum temporibus usque ad hunc diem a jurisconsultis vis recte necessitas vel coactio, quae corpore corpori fit (physische Gewalt und physischer Zwang), metus autem coactio, quae animo fit (psychologische Gewalt und psychologischer Zwang), explicatur ²⁾.

Quae nemo et tam firmo ingenio et tanta confidentia,
Quin refugiat timido sanguine atque exalbescat metu.

Vim autem sic:

Iterum Thyestes Atrium attractum advenit,
Iterum jam aggreditur me et quietum exsuscitat.
Major mihi moles, majus miscendum 'st malum,
Qui illius acerbum cor cortundam et corprimam.

9) arg. fr. 1. 2. 3. quod metus causa 4, 2.

1) cfr. Eckhardi Hermeneutica ex recens. Walch. §. 134. p. 225. et Heineccius laud. p. 408. ibique laud. leges atque loci classici.

2) gloss. ad c. 3. C. de his, quae vi metus causa: vis quantum ad corpus, metus quoad animum. J. Sichard. commentar. in Cod. ad ejusd. tit. c. 3. vis infertur corpori, metus vero animo. Azon. comment. in Cod. ad tit. unde vi c. 7. vis sine corpore fieri non potest. Jacob. Gothofred. comment. in tit. de R. J. ad fr. 116: vis scilicet est majoris rei impetus, qui repelli non potest, et ad corpus majus pertinet. Metus vero timor majoris malitatis, ad animum magis quare cave confundas vim cum metu. Micrael. Lexic. sub v. vis et metus. Glück, ausführliche Erläuterungen der Pandecten. 5. Bd. Abtheil. 2. p. 471. Bd. 4. Abtheil. 1. §. 300. v. Wening-Iugenheim Lehrbuch des

Sed quum, ut egregie Welcker ³⁾ vir summus animadvertit, jurisconsultorum Romanorum definitiones nequaquam parvi faciendae sed subtiliter ponderandae atque constantissime servandae sunt, pergamus ad ea, quae necessario ex iis, quae duce Ulpiano et Paulo exposuimus, sequuntur. Recte observat Hoepfnerus ⁴⁾: „Wenn man unter einer Handlung, jede Veränderung, die mit uns vorgeht, versteht: so sind unsere Handlungen entweder erzwungen (actiones coactae), oder selbstthätige, nicht erzwungene (spontaneae). Unter den erzwungenen versteht man solche, zu denen uns eine äusserliche Gewalt nöthigt. Sie sind aber, eigentlich zu reden, keine Handlungen, sondern Leiden. (Cfr. A. G. Baumgarten metaph. §. 704.) et Hegelius ⁵⁾:

gemeinen Civilrechts ed. 2. 1 Bd. 1. Buch. §. 126. p. 138. Der Zwang kann zwar in Anwendung entweder physischer Gewalt oder psychologischer Mittel bestehen, wodurch Jemand gegen seinen Willen zu einer Handlung genöthigt wird. Indessen bezeichnet vis f. st. doch nur den Zwang der ersten Art, und setzt daher den Gebrauch körperlicher Kräfte voraus. Dies ist ein so natürlicher, als die Furcht (metus) einen Gegensatz bildet, unter deren Begriff der psychologische Zwang seiner Wirkung nach, subsumirt werden darf. Mühlenbruch *Doctrina pandectarum*, Ed. 2. §. 10.

3) Encyclopädie und Methodologie p. 539 seqq. Huseländ. Institutionen des positiven Rechts (ed. II.) §. 98. p. 34. *Gewalt im physischen Sinne* (vis) heisst jede Einschränkung der Willkühr eines Menschen durch äussere Nothwendigkeit. Wird diese Nothwendigkeit durch Willkühr anderer Menschen hervorgebracht, so heisst es Gewaltthätigkeit. §. 100. p. 35. Durch die Vorstellung von Gewalt (metus) wird Furcht, Verabscheuung eines künftigen Uebels, erregt. Ist kein hinlänglicher Grund zur Furcht da, so heisst sie eitle Furcht (metus vanus).

4) Naturrecht (ed. 5.) §. 1. p. 1.

5) Grundlinien der Philosophie des Rechts §. 91.

Nur als Lebendiges kann der Mensch be-
zwungen d. h. seine physische und sonst
äusserliche Seite unter die Gewalt Anderer
gebracht, aber der freie Wille kann an und
für sich nicht bezwungen werden.

Quod viri, quos modo laudavimus, viderunt, et ju-
risconsultos Romanos, qui liberam esse voluntatem
hominum censebant, nullo modo fugit. Si igitur
viri describunt necessitatem voluntati impositam
nullam aliam, nisi corpoream patiendi aliquid
vel coactionem physicam ad patiendum aliquid in-
telligere possunt. . . Nam iidem, qui coactam vo-
luntatem esse liberam voluntatem dixerunt, vim
autem necessitatem definiverunt, nullo modo cen-
sere potuerunt, vi liberam voluntatem extorqueri
posse. Quod etiam accurate sentiens praetor,
edictum, cujus verba erant: quod vi metusve causa
gestum erit ratum non habebō, ita emendavit:
quod metus causa gestum ratum non habebō ⁶).
Sola vis igitur voluntatem quidem afficere neque
vero eam creare potest. Ideoque Ulpianus quo-
que ait, quodcunque vi atroci extortum esse vi-
deatur, id revera metus causa gestum esse ⁷). Et-
enim vis imponit necessitatem et ad patiendum ali-
quid cogit, metus autem, ut bene viderunt Romani,
nullam necessitatem injungit, sed flectit et frangit
animum atque suscitāt et creat voluntatem, ut
sponte aliquid faciamus. Ut igitur negotium vi
conficiatur, oportet ad vim aliquid accedat, quod
Romani metum vocant, et quod unice efficit, ut
aliquid tradamus vel promittamus. Quotiescun-
que autem per vim aliquid spopondisse dicimur,
metus causa, si accurate loqui volumus, negotium
contraximus. Sin autem nihilominus saepius in

⁶) Heineccius ad edict. perpet. Tit. 26. laud.

⁷) fr. 1. quod metus causa 4, 2.

tit. quod metus causa legimus, rem per vim traditam esse, negotium vi contractum, pactionem vi confectam esse, brevilloquencia Romana hanc incuriam negligentiamque excusat. — Quae brevilloquencia et incuria Romana quodammodo et glossam purgat atque defendit, quae audacter ait, vim, quae fr. 1 et 2. quod metus causa, definitur, ad titulum ipsum non pertinere ⁸⁾. Quam accurate autem veteres JCTi vim et metum discreverint, Pauli locus ⁹⁾ docet, ubi cautus jurisperitus ait:

Servus per *metum* mancipatus, quidquid adquisiverit, vel stipulatus sit, ei acquirit, qui *vim* passus est. Si aliquis, ut se de *vi latronum*, vel hostium liberaret, aliquid mancipavit vel promisit, ad *metum* non pertinet, mercedem enim *depulsi* metus tribuit.

Qui igitur ferro vinctus aliquid promisit, vel a latronibus captus aliquid dedit, non per vim, quamquam eam passus sit, sed ut Paulus recte ait, metus causa rem tradidit vel promisit. At vel gravissimum exemplum, quanti momenti discrimen notionum vis et metus sit, fr. 14. §. 12. quod metus causa 4, 2. exhibet, quod disertis verbis docet, eum, qui vim passus et metu permotus sit, ut rem traderet, actionem vi bonorum raptorum movere nequire, et actionem duntaxat quod metus causa instituere posse ^{9a)}, quod non vi, sed metu rem amiserit.

8) gloss. ad fr. 2. quod metus causa: et not.: quod non definitur hic vis, prout hoc tit. accipitur, ut pro compulsiva, quia resisti potest, licet cum periculo.

9) Paul. R. S. 1, 7. de integri restit. §. 5 et 6.

9a) cfr. A. Matthaeus de criminibus lib. 47. tit. 2. c. 1. §. 1. Renazzi, elementa juris criminalis Tom. 5. p. 164. (ed. 3.): Sed ut raptor quis dicatur, necesse erit, ut vim re ipsa adhibuerit rapiendo, an metum eum intulisse sufficiet. Placuit jurisconsultis Romanis (1. 14. D. 4. 2.), vi bonorum

Quum nobis maximi momenti esse videatur de
iis, quae exposuimus, omnem dubitationem tollere,
nonnullis verbis in refutanda opinione eorum, qui
censent, vim ex principiis juris Romani etiam soli
animo inferri, vel solam, ut ita dicam, psycholo-
gicam coactionem esse, commorabimur. Mitta-
mus argumenta in contrarium adducta, quid sibi
velit illa sexcenties nobis oblata verborum vis et
metus conjunctio, quid significant Pauli et Ulpiani
laudatae definitiones, si nativa non adscita ratione
interpretamur, et ad nonnullos Tullii locos nos
convertamus, quos notis fortasse aliquis opposuerit.
Argumentationi enim nostrae contraria esse viden-
tur Ciceronianae orationis pro Caecina capita 16.
et 17, quae vero non ita refellimus, ut dicamus,
causidicum, qui saepissime vera et falsa conglutinat
argumentationibusque subdolis iudices decipit, non
Ictum haec scripsisse, sed potius tali modo, ut
oratorem ab opinione nostra revera non abhor-
rentem probemus. Tullius scilicet in cap. 16.
laud. ait:

Vidi armatos, quamvis paucos, magna vis est.

Sed orator, qui hoc loco Romanis notum vul-
gare principium ¹⁾: in maleficiis voluntatem non

raptorum illam non teneri, dici dominus metu coactus rem
suam tradidit, unde hoc casu solum actioni, quod metus
causa locum esse praescripserunt. Quod quidem non arri-
sit plerisque nostrarum municipalium legum conditoribus.
Glossa ad fr. 14. §. 12. laud. et glossa ad tot. tit. quod me-
tus causa, quae semper recte vereque voces vis et metus
usurpat. Henke, Handbuch des Criminalrechts etc. Theil
3. p. 177.

1) Cropp. comment. de praeceptis jur. Rom. circa pu-
niend. conat. delinq. p. 35 sqq. E. Huschke in Anal. liter.
ed. ab I. Huschke p. 134. neque interest vim intulerit, an
solum accesserit vim facientis specie et deinde causam faci-

exitum spectari, explicat, male quidem intelligi potest; sin autem accuratius integrum locum ponderamus, Tullium optime sententiam suam interpretantem deprehendimus. Nam hoc in ipso capite Cicero adjicit, adspectum armatorum ad vim probandam multum valere, eumque qui effugerit, facile vim sibi factum probare posse. Quod quidem plane oratori concedimus, quoniam Romani conatum delinquendi delicto perfecto equiparant, nihilque impedit, quo minus is, qui armatos sese aggressuros viderit, et, priusquam vis patrata sit, fugerit, accusationem de vi adornet. Quo denique principio nisus argutus noster causidicus in cap. 14. §. 41. Aebutium ita sese defendentem facit, ut omnibus iudicibus defensio haec derisui sit:

Quaeramur, inquit scilicet Tullius, licet tamen hoc interdicto (de vi) Aebutius non teneatur. — Quid ita? — Quod vis Caecinae facta non est. — Dicit in hac causa potest, ubi arma fuerint, ubi coacta hominum multitudo, ubi instructi et certis locis cum ferro homines collocati, ubi minae, pericula terroresque mortis, ibi vim non fuisse? —

„Nemo, inquit, occisus est neque saucius.“ — Quam inepta et insulsa haec sit defensio, nullum Romanum fugit, qui censet, dolum non factum puniendum esse; minae enim et terrores, qui probant conatum vis inferendae, sufficiunt ad Aebutium in vi convictum praebendum. Sin autem Ciceronis verba, magnam vim esse, quae periculo mortis injecto, formidine animum perterritum loco saepe et certo de statu demoveat, novum for-

nori non invenerit v. Savigny Recht des Besitzes (ed. 5.) p. 467. Ob die vis wirklich ausgeübt oder nur gedroht und vermieden wird, soll keinen Unterschied machen . . .

tasse alicui scrupulum injiciunt, afferimus ejusdem capitis 15, quod modo laudata verba exhibet, paragraphum 44, ubi orator:

Tuus enim testis hoc dixit, metu perterritis nostris advocatis, locum se qua effugerent demonstrasse, sed etiam ipsius fugae tutam viam quaesiverunt, his vis adhibita non esse videtur? *Propter metum. Quid metuebant? Vim videlicet.* Potestis igitur principia negare, quum extrema conceditis? Fugisse perterritos confitemini: causam fugae dicitis eandem, quam omnes intelligamus, arma, multitudinem hominum, incursionem atque impetum armatorum, haec ubi conceduntur?

Qui loci dilucide probant, quid etiam Cicero sentiat de vi, atque oratorem non vituperandum esse, quod Caecinam in cap. 14, 15, 16, 17, 18, 19, laudat. de vi quaerentem facit, qui vim tantum metu it eamque effugit. Quod autem gravitas rei postulat, etiam atque etiam monemus, quemque et legum et scriptorum Romanorum locum, ex quo fortasse quis collegerit, a Jctis Romanis breviloquentibus metum quoque sive solam animi coactionem vim nominari, ita interpretandum esse, ne leges sibi repugnantes, et Jctos sibi non constantes praeter necessitatem calumniemur, ut conatum vis inferendae, quod maleficia Romani ex voluntate et proposito cognoscunt, et quod dolum pro facto habent, his in locis delicto perfecto exaequatum habeamus. Quamobrem neminem offendere potest, eum de vi accusari, qui metum tantum alicui adhibuit, nam is, qui vim metuens perterritus fugit, ex principiis juris Romani sine ullo dubio de vi quaeri potest, quamquam nulla vis patrata est, sed haec ei tantum imminabat. Quod pluribus persequi, ne fines dissertationis excedamus, supersedeam.

mus et ad *tertium* argumentum, quo sententia nostra suffulcitur, nos conferamus. Doctrina scilicet de possessione mirum in modum firmat, quod de notione verbi vis explicuimus. Possessionem enim, quum sit facultas atque potestas corpus aliquid ad arbitrium suum corpore tractandi ²⁾, maxime contraria vis sit oportet, quum aptissima via ad tollendum corporis imperium, quod in possessione inest, sit. Quam rem leges optime quoque probant, quum nusquam saepius vis mentio ³⁾ fiat, nisi in iis legibus, quae de possessione agunt. Sed merito fortasse aliquis hac in ipsa de possessione doctrina interpretationem verbi vis desideret, quam modum tollendae possessionis simplicissimum ^{3a)} nominavimus; et forte fortuna! Pomponius, lumen jurisconsultorum, talem paucis et distinctis verbis proponit. Nulla vero causa est, cur censeamus hanc a Pomponio positam verbi vis interpretationem, quam fr. 1. §. 29. de vi 43. 16. exhibet ⁴⁾ ad hunc solum titulum pertinere ^{4a)}, quum saepissime in jure Justiniano usu veniat, ut gravissi-

2) cfr. v. Savigny, Recht des Besitzes (ed. 5.) §. 5 n. 9.

3) arg. §. 7 et 8. de usu c. 2. 6. f. f. J. te interdict. 4: 15. tit. de acquirend. vel omitt. possess. fr. 33. §. 2. de usurp. 41. 3. tit. D. de vi 43. 16. tot. tit. C. unde vi 8. 4. tit. (de possess.) 7. 32.

3a) cfr. fr. 3. §. 9. de acq. vel omittend. poss. 41, 2.

4) cfr. v. Savigny Recht des Besitzes §. 40. p. 467. not. 3. quod metus causa fr. Pauli R. S. 5, 6. §. 4. it. gloss. ad fr. 1. §. 29. laud.

4a) fr. 1. §. 29. de vi. Idem Labeo ait, qui metu turbae perterritus fugerit, (vi) videri dejectum. Sed Pomponius ait vim sine corporali vi (mult. mss. sine corpore aliquo) locum non habere. Ergo etiam eum, qui fugatus est supervenientibus quibusdam, si illi vi occupaverunt, possessionem videri vi dejectum. cfr. fr. 3. §. 6 et 7. eod. fr. 9. metus causa fr. Pauli R. S. 5, 6. §. 4. it. gloss. ad fr. 1. §. 29. laud.

mae juris notiones passim et sine consilio, si occasio tulerit, exponantur, et quum a Pomponio prolata definitio optime cum ea, quam Ulpianus ad edictum quod metus causa addulit, congruere videatur. Vis igitur auctore Pomponio sine corpore aliquo, vel sine corporali vi locum non habet, magnifica vero vox, quae dilucide illam quam diximus corpoream (mechanischen Zwang, physische Gewalt) necessitatem vel coactionem describit, et expressis verbis vocem vis, quatenus sit vox forensis, a verbo metus, qui animo infertur, discernit. His addimus interdictum de vi, cuius formulam Cic. in orat. pro M. Tull. §. 29. laudat, et cuius verba sunt:

unde de dolo malo M. Claudius aut familia aut procurator ejus vi detrusus est ⁵⁾.

Quod interdictum testante Cicerone ⁶⁾ varias subiit mutationes, nam vox detrusus idcirco praetori displicuit, quod solam vim, quae tactu corporis fit videlicet ejus, qui dejiendus ex possessione est, significet. Vim autem coactionem corpoream ad patiendum aliquid, etiam in res quodammodo, quae sine sensu et motu sint, vel potius in personam intacto atque illaeso ejus corpore patrari posse, alio dissertationis loco tractabimus.

Adhuc praesertim Ulpianum secuti, vim esse coactionem corpoream ad patiendum aliquid exposuimus; restat ut paulo accuratius Pauli definitionem verbi vis ⁷⁾, et id, quod vis in fr. 1 et 2. pr. quod metus causa et in fr. 1. §. 3. de vi 45, 16.

⁵⁾ cfr. E. Huschke comment. ad h. loc. in Anal. liter. edd. ab I. Huschke.

⁶⁾ Orat. pro Caecina c. 17. et cfr. Huschke laud.

⁷⁾ fr. 2. quod met. caus. 4, 2. et Pauli R. S. 1, 7. §. 6.

atrox nominetur, ponderemus; Savinius ³⁾ ad verbum *atrox* observat:

Auch ist beim *interd. de vi* nicht wie bei dem vorigen (S. 4. 50. seqq.) jede Gewalt überhaupt hinreichend, sondern es muß *atrox vis* seyn. *Atrox vis* aber bezeichnet nicht den Grad der gewalthätigen Handlung, sondern ihre Richtung auf die Person des Besizers oder seines Repräsentaten. Persönliche Gewaltthätigkeit ist die Bedingung, wodurch sich dies *Interdict* von den *interd. retinend. possess.* unterscheidet.

Si vir summus vim atrocem solum ad corpus humanum spectare censet, nequaquam ei assentiri possumus, sin autem ad personae voluntatem, cui imponenda est necessitas, omnino sententiam ejus comprobamus. Profecto autem verbum *atrox* non eam significationem habet, quae cogat ut atrocem vim interpretemur, quae corpori humano inferatur. Etenim, ne Forcellini et Gesneri auctoritate utamur, qui verbum *atrox* a falso verbo primitivo duxerunt, Doederlino ⁹⁾ interprete nihil aliud haec vox significat, nisi quod nigrum sive mise-

8) Recht des Besizers §. 40. p. 467.

9) Synonyme und Etymologien Bd. 1. sub v. *atrox*. *Atrox* ist abzuleiten von *ater* und *-ox* (*-ωψ*), demnach bedeutet *atrox*, was schwarz aussieht, ohne eigentlich schwarz zu seyn. Da nun die schwarze Farbe das Sinnbild des Finstern, Traurigen ist, so muß dies als die Grundbedeutung von *atrox* gelten. . . . Es ist klar, daß die *atrocitas* nur an der Gestalt haftet. . . . *atrox* kann von Personen, Sachen und Handlungen gebraucht werden, bey letzteren bezieht es sich auf das Wesen der Handlung und den tragischen Eindruck. cfr. et *atrox injuria* §. 9. J. de injur. fr. 7. §. 7 et 8, fr. 8 et 9. de injuriis 47, 10. Cic. et. c. 4. de injuriis. cfr. gloss. ad fr. 3. §. 1. quod metus causa: *atrox c. c. in qua inest dolus.*

rum vel tristem adspectum praebet. Quamobrem vocabulum atrox nobis potius idem valere videtur, quod vox major ¹⁾, et si re vera constans attributum verbi vis est, Romani eo utuntur, quo haec vis secernatur ab ea, quae vis simpliciter dicta omne injuste factum, quod quis sua ipsius auctoritate suisque facultatibus nisus committit, significat. Vim atrocem autem solam esse, quae corpori humano inferatur, non aliter probari potest, nisi docetur, omnem contrariam voluntati necessitatem, quae alicui injungatur, solum ad corpus ejus spectare; quod, si refutationem desideret, mox pluribus verbis refellemus.

Perstringentibus nobis, quae superest, Pauli definitionem, vox *impetus*, quam ea complectitur, dignissima esse videtur, quae paulo accuratius pendatur. Quod enim jam verborum conjunctio vi et clam, atque multi et legum et classicorum loci, ut: Liv. 8, 7. non vi aut virtute, sed proditione ac furto . . .

Tacit. Annal. 12, 44. vis est differenda potior dolus.

Cic. ad Att. 10. ep. 14. quare vi aut clam agendum est, et si vi forte, et cum tempestate, clam autem cum istis. cfr. ep. 5, 10.

Cic. de off. 1. cum autem duobus in aut vi aut fraude injuria fit . . .

et saepius apud Justinum: vis aut fallacia, aut vis, aut fraus.

cfr. fr. 2. §. 24. vi bonorum raptorum 47, 8. . . . quia non minima differentia est inter eum, qui clam facit, et eum qui rapit (rapi autem sine vi non potest . . . fr. 5. §. 5. de incenda ruina 47, 9.) cum ille celet suum

1) cfr. not. anteced. at vox injuria et laud. seqq.

delictum, hic publicet et crimen publicum admittat. fr. 2. §. 9. eod. Sed non puto clandestina (damna hoc interdicto contineri), sed ea, quae violentiae commixtae sunt. cfr. fr. 6. de acq. vel amitt. poss. 41, 2. fr. 1. §. 8. vi bonor. rapt.

evidenter probant, vim esse factam manifestam atque apertam, quum is, qui vim committat, facinus suum non celare, sed aperte perpetrare velit²⁾, id quoque vox impetus quodammodo confirmat. Nam impetus auctore Gesnero^{2a)} est invasio et accessio cum tumultu, certe vehementia. Paulus igitur perpaucis verbis notionem verbi vis describens, egregie significat, eum, qui vim infert, viribus majoribus suis, potentia sua majore confisum, auxilium a simulatione non petere, sed recte et aperte, quod perficere velit, perpetrare.

Quibus expositis, a nobis alteram quoque vocis vis significationem, ex qua vim coactionem corpoream aperte alicui ad patiendum aliquid adhibitam interpretati sumus, probatam esse arbitremur.

C A P U T II.

Quae sit notio criminis de vi.

Accuratius has duas verbi vis significationes explicuimus, quod nobis solae hujus verbi notiones juridiciales esse videntur, quae in libris juris Romani inveniuntur, et quae, ne in errorem indu-

2) cfr. fr. 2. §. 9. Basil. c. 60, 17. (ed. Fabrot) Heinemann. Antiquit. Rom. 4, 2. §. 1.

2a) ejusdem thesaurus sub v. impetus.

camur, diligenter sejungendae sunt. Sin autem legimus, vim magistratus ab imperatore auctam esse ³⁾, vim a magistratu illatam esse ⁴⁾, vim civilem sive moribus factam esse ⁵⁾, non alia verbi vis significatio, nisi ea, quae a nobis exposita, intelligatur, necesse est. Magistratus enim habet et infert vim, sed haec vis est ea, quae a nobis *vis s. str.* sive *coactio corporea* nominata est. Quid enim volunt lictores, viatores, servi publici, carceres, vincula ⁶⁾? quid manus militaris, quam emblemata Triboniani in fr. 68. de rei vind. 6, 1, nominat? quid illud laud. Constantini rescriptum:

Judices provinciarum volumus, vim debitae auctoritatis assumere. Sceleratos convictosque carceres teneant, tormenta dilacerent, gladius ultor interim etc.

Non opus est pluribus tam manifestam rem persequi, pergimus itaque quaerere, num vis, quae civilis nominatur vel quae moribus fit, aliud quid significet. Attamen vero haec quoque vis nulla alia est, nisi ea, quae a nobis vis s. st. explicata est. Nam ut Gajus not. 5. laud. docet, vis civilis (manus in jure consertae) nihil aliud est, nisi imago verae vis sive simulata vis. Atque adeo haec vis civilis quodammodo sententiam nostram de vi s. st. confirmat, quum imago, ut pictores volunt, rei, quae est depingenda, convenire debeat, vis autem, quae moribus fit, ficta pugna, vel

3) c. 1. Cod. Theod. de jurisdic. et ubi quis (2, 1.)

4) fr. 3. §. 1. quod metus causa 4, 2.

5) Gell. A. N. 20. c. 10. Gaj. 4. §. 16. 91. 94. Cic. pro Caec. c. 1. Virg. A. 10, 49. Cic. pro Muren. c. 14.

6) cfr. Gell. A. N. 13, 12. et Cic. de legg. 3, 3. Magistratus nec obedientem et noxium civem mulcta, vinculis verberibus coerceto. fr. 4. de statu hominum vis justa.

fictum certamen sit, quo unus certantium superatur, eique corporeis viribus necessitas patiendi imponitur.

Quod autem glossa ⁷⁾ vim dividit in turbativam, inquietativam, expulsivam, compulsivam, ablativam, ea divisio ad notionem naturamque vis ipsius nullo modo pertinet. Una est enim vis, et quem ad finem adhibeatur, revera nullius momenti est. Quod quoque jurisconsulti recentiores jam dudum viderunt; qui hanc divisionem inutilem omiserunt. Quum vero adhuc temporibus nostris vis compulsiva et ablativa (sive absoluta) interdum commemoratur atque distinguitur, justa causa est, cur hanc divisionem paulo accuratius scrutemur. Jurisconsulti Romani scilicet vim tali modo non dividunt atque hoc discrimen ignorant, nam acute Ulpianus ⁸⁾ animadvertit, quodcumque vi extortum esse videatur, id metus causa gestum esse. Nihil itaque Romanis interesse videtur, utrum vis, vel coactio corporea alicui adhibeatur, ut faciat aliquid, an tantum, ut aliquid patiatur, quum vis semper jam consumata sit necessitate voluntati contraria imposita. Sed inprimis actio quod metus causa recentiores, ut vis compulsivae mentionem faciant, adduxit. Qualis autem haec vis sit, quae in actione quod metus causa usu veniat, leges ipsae optime docent ⁹⁾, et ut exempla a legibus proposita usurpemur, qui quem in domo incluserit, ut sibi rem manciparet, qui quem ferro vinxerit, ut sibi aliquid traderet, qui quem in carcerem detruserit, ut aliquid ei extorqueret, vim com-

7) gloss. ad c. 1. de his quae vi metusve causa 2, 20.

8) arg. fr. 1. quod metus causa 4, 2.

9) Paul. R. S. 1, 7. §. 8. 9 et 10. fr. 22 et 23. §. 2. et tot. tit. quod metus causa.

pulsivam adhibuisse a recentioribus dicitur. Sed nullo modo haec vis ab ea differt, quae ablativa sive absoluta nominatur, nam raptor, qui miseris modis aliquem colligaverit, ut vestibis eum spoliaret, qui aliquem in domo incluserit, ut equos ejus abduceret, eandem vim commisit, quum eodem ferro vinciret, in eodem domo includeret, quibus is usus est, qui venditionem donationemve extorserit. Quod etiam a recentioribus jurisconsultis ¹⁾, qui bene viderunt, vim eandem esse, quae alibi ablativa, alibi compulsiva nominetur, in explicandis de rapina principiis, jam dudum agnitum atque usurpatum est. Solas autem minas et juris et facti, nulla adhibita coactione corporea, quas ipsas quoque recentiores voce vis compulsivae vocant, jurisconsulti Romani nunquam vim, sed metum nominant. Quae res eo subtilius servanda, quo facilius utraque notio confundi possit, quoniam saepissime, qui alicui vim infert, vel inferre minatur, etiam metum ei adhibet, nequaquam autem is, qui solum metum adhibet, etiam vim committit, et quoniam Romani dolum pro facto habentes, saepius id vim accusant et puniunt, quod solus conatus vis est, quum metus tantum injectus sit, quod quidem facile ita accipi potest, ac si id, quod metum appellant (psychologische Gewalt), illa voce vis (physische Gewalt) quoque contineatur.

Pluribus verbis in vocis vis significatione enucleanda ex jure civili Romano commorati sumus, quia his positis fundamentis, definitio criminis, quod vis appellatur, non modo praeparata, sed etiam enodata atque explicata est. Duas enim verbi vis significationes cognovimus, quae non

1) J. S. F. Boehmeri elementa jurisprudentia criminalis (ed. 4.) §. 147. p. 325. ibique laud. Carpzov-Stryk etc.

modo accurate distinguendae, sed etiam solae juridiciales notiones sunt, quas verbum vis in legibus Romanis obtinet. Altera hujus verbi significatio omne id factum complectitur, quod quis illicite sua ipsius auctoritate contra leges perpetrat, ac tam late patet, ut fere omnem injuriam comprehendat, idcirco principium certi criminis, certisque poenis coerciti, ut jam exposuimus, esse non possit. Restat itaque altera, angustior verbi vis notio, quam coactionem corpoream aperte alicui adhibitam, ut patiat^{ur} aliquid, sive necessitatem physicam patiendi aliquid descripsimus. Cujus coactionis exercitatio injusta est crimen vis. Argumentationibus nostris, quae docent, duas, quas explicuimus, solas esse verbi vis significationes, quae in jure Romano usurpantur, jam probata est definitio nostra criminis de vi, quod omnem injustam corpoream coactionem ^{1a)} ad patiendum aliquid aperte alicui adhibitam esse exposuimus, rejecta altera significatione. At, quod etiam alia argumenta, veram rectamque esse nostram criminis de vi definitionem, nobis in promptu sunt, luculentissimo argumento leges ipsas, quae de hoc crimine agunt, afferimus. Ne vero dissertationis divisio ac dispositio conturbetur, laudabimus tantum locos gravissimos tit. ad leg. Jul. de vi, quae etiam sine interpretatione id quod volumus, evidenter dilucideque probant.

Fr. 3. §. 2. ad leg. Jul. de vi publ. 48, 6. Lege Julia de vi tenentur, qui pessimo exemplo, convocata seditione, villas expugnaverint et cum telis et armis bona rapuerint. §. 4. praeterea punitur hujus legis poena, qui puerum vel foeminam per-

1a) cfr. Feuerbach, Lehrbuch des peinl. Rechts (ed. 8.) §. 399. p. 340.

vim stupravit. §. 6. eadem lege tenetur, qui hominibus armatis possessorem domo agrove suo, aut navi sua dejecerit, expugnaverit concursu. fr. 5. laud. quique hominem dolo malo incluserit, obse- derit. §. 2. qui vacantem mulierem rapuit, vel nuptam. fr. 6. et eum, qui puerum ingenuum ra- puit, conclusit verberibus ac tormentis usque ad summum periculum afflixit. fr. 7. lege Jul. de vi publica tenetur, qui cum imperium potesta- temve haberet, civem Romanum verberave- rit jusseritve, quid fieri, aut quid in collum injece- rit, ut torqueatur. fr. 8. lege Julia de vi publica cavetur, ne quis reum vinciat impediaturve, quo- minus Roma intra certum tempus adsit. fr. 10. §. 1. hac lege tenetur, qui convocatis hominibus vim fecerit, quo quis verberetur et pulsetur, ne- que homo occisus sit. fr. 11. qui aedes alienas aut villas expilaverint, effregerint, expugnaverint. fr. 2. ad leg. Jul. de vi privat. 48, 7. fr. 4. legis Ju- liae de vi privata crimen committitur, cum coetum et concursum fecisse dicitur, quominus quis in jus produceretur. §. 1. et si quis quaestionem de al- terius servo habuisset. . . . fr. 5. si quis aliquem ex agro suo dejecit, hominibus congregatis c. 5. ad leg. Jul. de vi publ. et privat. 9, 12. Si confidis sponsam filii tui raptam esse, vel filium tuum inclusum, instituere solemni modo legis Ju- liae de vi accusationem apud praesidem provinciae non prohiberis. cfr. Pauli R. S. 5, 26. §. 1. §. 3. et 4. c. 2. C. Theod. ad leg. Jul. de vi 9, 10.

Locis, quos attulimus, praeter nonnullos, qui de conatu et poena hujus criminis agunt, et perpau- cos, qui desiderant subtiliorem interpretationem, omne id, quod leges Romanae de crimine vis sanxe- runt, continetur. Ex quibus quisque, quatenus con- cursus delictorum formalis (s. idealis), quem leges

Romanae nullo modo neglexerunt²⁾, eum non offendit vel non decipit, facile intelligere potest, caput et nervos omnium allatorum locorum corpoream coactionem ad patiendum aliquid esse; nullum quoque fragmentum vis soli animo illatae mentionem facit. Quid enim volunt tormenta, carceres, vincula, homines coacti et armati? Quid facit is, qui aliquem vincit, includit, obsidet, torquet, qui coetu convocato aliquem prohibet, quominus tendat, qua velit, qui coactis hominibus aliquem comprehensum tenet, ut verberibus eum afficiat, qui vinctam vel vinctum sive alio modo vi majore superatum stuprat, qui aliquem rapit, qui viribus firmior, vel coactis hominibus domum, villam, agrum alicujus invadit vel occupat, ex quibus imbecillior possessor invasorem detrudere nequeat? Nihil aliud, si quid videmus, nisi necessitatem patiendi aliquid physicam, libera voluntate laesa, imponit. Eum autem, qui facinora, quae adumbravimus, perpetrat, qui igitur virginem a servis suis retentam stuprat, qui ferro vinctum hominem vestibus spoliat, qui aliquem hominibus coactis pulsatur atque verberat, praeter vim commissam, simul quoque aliud crimen perpetrare, nemo est, quem fugiat. Vis quidem est principium et fundamentum delictorum, quae significavimus, neque vero cum iis confundenda est; vi enim laeditur voluntas, vel, ut accuratius loquamur, externa libertas alicujus, nullo modo autem vita, corpus, dominium, existimatio etc. Quam rem, ne acta agamus, hoc loco leviter tantum attingimus, et in transitu com-

2) c. 9. de accusat. 9, 2. cfr. de Savigny de concursu delictorum formali p. 13 — 15. 110 seqq. Rosshirt, Lehrbuch des Criminal-Rechts p. 184 et 185. Wächter, I. chrbuch des Strafrechts. Bd. 1. §. 123. p. 248.

memoramus, jurisconsultos Romanos hoc quoque bene cognovisse, consentes, ut exemplum adjungamus, raptorem et lege Julia de vi et edicto praetoris teneri³⁾, quum judicio publico laesio libertatis, actione poenali autem laesio dominii vindicetur.

Quod vero probantis est, nullum sententiae suae argumentum praetermittere, etiamsi cui fortasse supervacaneum esse videatur, laudamus fr. 13 et 14. §. 2. quod metus causa, ubi disertis verbis, eum, qui debitori suo, ut solveret, vim adhibuerit, vel qui per vim aliquid stipulatus sit, in legem Juliam de vi incidere, exponitur.

Quae autem haec vis sit, cum tot. tit. quod metus causa, tum maxime fr. 1 et 2. tit., ex quibus angustiores verbi vis definitionem eruimus, docent⁴⁾. Vix autem insignius definitio nostra criminis de vi evinci potest, quum laud. fr. 12. et 14. §. 12. enucleatam a nobis verbi vis s. str. significationem et notionem criminis de vi omnino eandem esse doceant, declarantia, hanc ab Ulpiano et Paulo⁵⁾ descriptam vim, cujus edictum, quod metus causa mentionem faciat, legibus quoque Julii de vi coerceri.

Aliud denique argumentum, crimen vis esse injustam coactionem corpoream ad patiendum aliquid aperte alicui adhibitam, fr. 2. §. 1. vi bonor. rapt. 47, 8. affert, quod fragmentum ait, eum, qui bona vi rapuerit, vel rapinam commiserit, etiam lege Julia de vi propter vim patratam teneri. Cujus-

3) arg. fr. 2. §. 1. vi bonor. rapt. cfr. fr. 3. §. 5. de incend. varia. E. Huschke in Anal. lit. excurs. 1. ad orat. pro Tullio p. 188 seqq. Rosshirt, Lehrbuch des Criminal-Rechts §. 132. p. 271.

4) arg. fr. 24. de legibus 1. 3.

5) fr. 1 et 2. quod metus causa 4. 2.

modi autem vis sit, quam bonorum raptorem ex jurisconsultorum Romanorum ⁶⁾ sententia adhibeat necesse sit, inter omnes constat. Nam raptor, ut gloss. ad c. 1. de his, quae vi metusve causa animadvertit, secundum praecepta juris Romani vim ablativam sive absolutam exercet, quae quidem ab omnibus jurisconsultis coactio corporea ad patiendum aliquid definitur ⁷⁾).

His, quae explicuimus, satis superque probatum nobis esse videtur, corpoream coactionem ad patiendum aliquid aperte alicui adhibitam, quam fr. 1 et 2. quod metus causa secuti, exposuimus, fundamentum esse criminis, quod vis s. violentia nominatur. Pergamus itaque, criminis de vi no-

6) arg fr. 14. §. 12. laud. et ad c. 1. de his, quae vi metusve causa 2, 20. A. Matthaeus, de criminibus lib. 47. tit. 2. c. 1. §. 1. in i. Renazzi elementa juris criminalis, tom. 5. c. 12. §. 2. p. 168. Sed ut raptor quis dicatur, necesse erit, ut vim re ipsa adhibuerit rapiendo, an metum duntaxat eum intulisse sufficiet, placuit olim JCtis. Romanis, vi bonorum raptorum illum non teneri, cui dominus metu coactus rem suam tradidit, unde hoc casu solum actioni quod metus causa locum esse praescripserunt. Quod non arrisit plerisque nostrarum municipalium legum conditoribus, qui reos usque habendos esse jusserunt, *metum* ut raperent inferentes et vim adhibentes rapiendo. Quid enim interest, utrum vi rem auferas aut minus metuque injecto dominum cogaris, ut eam tibi tradat. Henke Handbuch des Criminalrechts und der Criminalpolitik Theil 3. Cap. 4. §. 166. p. 177. Denn wenn auch im römischen Rechte die Anwendbarkeit der actio vi bonor. rapt. durch die gewaltsame Wegnahme einer Sache bedingt ist, indem wegen der durch Erregung von Furcht bewirkten Uebergabe einer Sache nur die actio quod metus causa statt findet, so

7) Ut unum ex multis laudamus, Fenerbach Lehrbuch des peinlichen Rechts (ed. 10.) §. 355. p. 231. Raub kann also geschehen durch Ueberwindung der körperlichen Kräfte des Besitzers (vis ablativa s. absoluta)

tionem exposita, ad necessarias vis commissae conditiones explicandas, sive ad corpus delicti s. l. 3) constituendum.

CAPUT III.

Quae sint necessaria, ut crimen de vi commissum esse, dici possit, (sive de corpore delicti).

Crimen vis commissum est, simulac

- 1) qui se hoc scelere adstringit, aperte aliquid fecit, ut personae alicui coactionem corpoream injungeret, ejusque libertatem externam violaret,
- 2) physicis sive corporeis viribus ad coactionem perpetranda usus est,
- 3) jus cogendi a republica vel omnino vel certe hoc modo et hac ratione, quibus exercuit, ei non concessum erat,
- 4) personae, in quam patratum est facinus, invitae et scienti necessitas aliquid patiendi imposita est, sive personae coactione corporea superatae libertas externa laesa est,
- 5) objectum denique, quod proxime facto injusto tactum est, vel res a persona laesa possessa vel corpus hujus personae est.

Ad 1. 2 et 3. Factum, ut ita dicam, positivum 2) ad vim patranda desideratur, ut ex J.

8) Martin Lehrbuch des Criminal-Rechts (ed. 2.) §. 28. G. J. F. Meister, principia juris criminalis (ed. 4.) §. 94. not. a. p. 103.

9) Martin Lehrbuch des Criminalrechts (ed. 2.) §. 185. p. 441. Henke Handbuch des Criminalrechts und der Criminalpolitik. Theil 3. p. 131.

Pauli verbi vis definitione colligi potest; impetus enim fieri nequit, nisi quis aliquid facit, non faciendo autem nemo aliquem petere potest. Quod autem diximus, non clam, sed aperte, sive in scientem a violento coactionem exercendam esse, cum fr. 2. §. 24. vi bonor. rapt. tum iis, quae jam supra exposuimus, probatur. Utrum singuli an complures hanc coactionem committant, et quales sint personae, utrum publicae an privatae, et quibus auxiliis, nisi, utrum armati an coacti, nullius momenti est, et notionem hujus criminis mutare nequit ¹⁾).

Coactionem, quam diximus corpoream (s. mechanischen), non aliter, nisi corpore corpori adhiberi posse, nemo ignorat; qui igitur eam patrare vult, physicis sive corporeis viribus utatur, necesse est. Cujus exercitatio, perpaucis casibus exceptis ²⁾, nulli civi concessa est, et magistratui ipsi, qui habet carceres, vincula, manum militarem, ut non obedientem, noxium civem coerceat ³⁾, modus est constitutus, quem si excedit, aequè ac privatus, qui injustam vim infert, lege Julia de vi tenetur ⁴⁾).

1) arg. fr. 7. fr. 10. §. 1. fr. 3. §. 6. ad leg. Jul. de vi publ. 48, 6. fr. 2. §. 5 et 6. vi bonor. rapt. 47, 8. fr. 5. ad leg. Jul. de vi priv. 48, 7. cfr. Henke Handbuch des Criminalrechts etc. Theil 3. p. 131.

2) fr. 3. de just. et jur. 1, 1. fr. 4. fr. 45. §. 4. ad leg. Aquil. 9, 2. etc. cfr. J. Cujac. observat. 5, 18. Klaproth Einleitung in den ordentl. bürgerlichen Proceß Th. 1. §. 3.

3) cfr. Cic. de leg. 3, 3. fr. 1. si quis jus dicenti non obtemperaverit 2, 3. fr. 1. 76. d. R. J. 30, 17. c. 2. ut nemo privatus 2, 16. c. 9. de obs. etc. 4, 10. fr. 13. §. 3. de usufr. et quemadmodum 7, 1. Klaproth laud. §. 2. Linde in seiner Zeitschrift Bd. 1. p. 395.

4) arg. fr. 7. ad leg. Jul. de vi publ. 48, 6. fr. 1. de publicanis.

Ad 4 et 5. Volenti necessitas imponi non potest, quum voluntas, quae est libera, et necessitas, quae libertatem funditus tollit, sibi contrariae notiones sint, ex quibus sequitur, ut, ubi voluntas sit, ibi etiam necessitatem esse cogitari nequeat ⁵⁾. Necessitate autem patiendi aliquid invito imposita, nihil aliud, nisi voluntas, quae cum in corpore, tum in aliis rebus externis sita est, vel potius libertas externa alicujus violatur. Si igitur praeter libertatem personae externam, quatenus respublica eam tuetur, vel corpus, vel existimatio, vel aliud personae bonum, commissum vi laesum est, haec laesio excedit legis Juliae de vi potestatem et concursus delictorum formalis oritur, de quo uberius alio loco disputabimus. Persona, quae violatur, utrum publica, an privata sit, nihil refert ⁶⁾; ut vis autem, quae ei infertur, consummata sit, necesse est libertas ejus externa, necessitate patiendi aliquid imposita, intermissa vel oppressa sit ⁷⁾. Quomodo hoc fieri possit, jam ostendimus, et quisque, qui compedes, vincula, carceres, arma etc. eorumque usum cognoverit, facile intelliget. Carcer enim, qui aliquem tenet, ferrum, quo quis vinctus est, homines a quibus quis captus retinetur, impediunt eum, quo minus ad arbitrium suum corpore utatur.

Operae pretium esse videtur accuratius inquirere, quatenus vis in corpora, quae sine sensu et motu sunt, exerceri possit. Rem vita et sensu carentem cogi non posse, et si accurate loqui velimus, vim in rem committi non posse, nemo est,

5) cfr. Martin Lehrbuch des Criminalrechts (ed. 2.) §. 185. p. 442. nr. 4.

6) arg. fr. 7 et 10. ad leg. Jul. de vi publica.

7) arg. fr. 1. quod metus causa 4, 2. *necessitas*?

quem praetereat ^{7a)}). Sed voluntas hominum, quae sese collocat in rebus, in iisque sese existentem facit, fit externa, et, violata re, ipsa laeditur. Doctrina de possessione inprimis est, qua id, quod volumus, probatur. Possessio enim physica sive corporea facultas rem aliquam ad arbitrium suum tractandi ⁸⁾, aliosque ab hac re prohibendi, est modus, quo libertas hominum ad effectum adducitur, atque externa conficitur. Quae possessio, factum libertatis nostrae externae, non tantum possessoris corporis laesione ⁹⁾, sed etiam occupatione rei ipsius turbatur atque tollitur. Quae cum ita sint, quodammodo probatur sententia eorum, qui censent personae, intacto corpore, sola tractatione soloque tactu rei coactionem corpoream adhiberi posse. Qui igitur voluntati personae necessitatem contrariam imponere vult, personam petat, necesse est, sed coactio jam consummata est, occupata re ab illa possessa ^{9a)}). Nam illa physica facultas sive externa libertas, quam diximus possessionem, sine re consistere nequit. Qui igitur fundum vel agrum, quem aliquis possidet, hac mente invaserit atque occupaverit, ut possessori necessitatem patiendi injungeret, qui domum alicujus intraverit, hoc injusto consilio, ut cubiculum ejus occuparet, eoque tanquam suo uteretur, re perfecta possessori vim intulit; nam dominus, qui viribus infirmior invasorem domo detrudere nequit, impeditus est, quominus libere illam corpoream facultatem, quam diximus possessionem, exerceat, et extra corpus

7a) cfr. fr. 1. mod. laud.

8) v. Savigny *Recht des Besitzes* (ed. 5.) p. 2. seqq.

9) fr. 1. §. 47. de vi . . . Ego puto, eum quoque agro dejectum videri, qui illic vinctus est. Pauli R. S. 5, 6. §. 6.

9a) schol. ad fr. 3. Basilic. 60, 18. *βίαν γὰρ ἄνευ νομῆς οὐκ ἐγνώπει γενέσθαι.*

vim passus est ^{9b)}, quum voluntas ejus in domo sita, et externa facta, occupata domo, oppressa sit. Neque minus vis ei illata est, qui, quum procul conspexisset armatos, metu perterritus fugit et agrum reliquit, si armati agrum hoc consilio et animo ingressi sint atque occupaverint, ut possessori necessitatem patiendi injungerent ¹⁾. Nam voluntas possessoris, quem quis ab agro arcere coque ad arbitrium suum uti et frui vult, oppressa est, quum ager ab alio possideatur ²⁾; possessio enim complurium in solidum cogitari non potest ³⁾, prior autem possessor diutius ei insistere non potest, qui alius insistit. Quam rem egregie viderunt JCTi Romani ita disserentes:

fr. 9. pr. quod metus causa . . . si fundum meum dereliquero audito, quod quis cum armis veniret, an huic edicto locus sit? et refert Labeonem existimare, edicto locum non esse, et unde vi interdictum cessare, quoniam non videor vi dejectus, qui dejici non expectavi, sed profugi. Aliter atque si postea quam ingressi sunt, tunc discessi.

Pauli R. S. 5, 6. §. 4. Vi dejectur, . . . qui violentiae opinione comperta possessione cessit, si tamen adversarius eam ingressus sit. cfr. fr. 1. §. 29. et fr. 3. §. 7. et fr. 3. §. 6. de vi. 43, 16. Vis igitur, si sequimur d. legg., occupanda pos-

^{9b)} Paulus R. S. 5, 4. §. 1.

¹⁾ arg. fr. 1. §. 29. de vi 43, 16. et arg. fr. 1. §. 2. ej. tit.

²⁾ arg. fr. pr. de arg. vel amitt. poss. 41, 3. fr. 3. §. 5. . . . contra naturam quippe, ut cum ego aliquid, tu quoque id tenere videaris . . .

³⁾ fr. 3. §. 5. de adquir. vel amitt. poss. . . . plures eandem vim in solidum possidere non possunt.

sessione consummata est, et invasores lege Julia de vi, ut fr. 1. §. 2. de vi, praescribit ⁴⁾), tenentur. Dejectio autem, qua patrata invasores de vi rei fiunt, non aliter locum habet, nisi possessori *necessitas* voluntati contraria imposita sit, quod Savinius quoque affirmat ajens ⁵⁾):

Dejectio (als technischer Ausdruck) ist diejenige Handlung, wodurch dem Besitzer die Gegenwart in dem Grundstück ⁶⁾ *unmöglich* gemacht wird. cfr. auct. id. §. 46. p. 537. et not. 2. verb. . . . nec de via quis, id est mero jure detruditur.

Quae vero necessitas non prius possessori injuncta est, quam possessio occupata sit ⁷⁾); nihil enim possessorem, qui fugit, impedit, quominus possideat, vel potius in agrum redeat eumque, qui a nemine tenetur, teneat ⁸⁾). Atque adeo possessionem is nobis non amisisse videtur, qui visis armatis, qui alio tendebant, profugit ⁹⁾). Quidni enim animo possessionem retinere queat, donec armati fundo occupato possessori necessitatem voluntati contrariam imponant?

Savinus enim sibi constare non videtur, qui loc. laud. p. 355. not. 2. ait:

4) cfr. fr. 7. §. 1 et 2. Basilic. 60, 17. (ed. Fabrot.) fr. 17. §. 28. eod.

4a) arg. fr. 1. §. 2. de vi.

5) Recht des Besitzes (ed. 5.) §. 31. p. 361. schol. laud. βλαν γὰρ ἀνευ νομῆς οὐκ ἐγὰρ πεῖ γενέσθαι.

6) i. e. der Besitz unmöglich gemacht wird. cfr. id. §. 31.

7) Unum quod obstat fr. 33. §. 2. de usurpat. 41, 3. non modo laud. fr. refellitur, sed etiam, quia cum principiis Jctorum Romanorum de possessione pugnare videtur, merito non observatur.

8) arg. fr. 1. pr. et fr. 3. §. 5. de acq. vel amitt. possess. 41, 2.

9) fr. 3. §. 6. de vi 43, 16.

Es versteht sich, daß ein vorübergehendes Hinderniß, wie z. B. die Ueberschwemmung des Ackers, den Besitz nicht stört.

Qui igitur agrum, quem flumen praeterfluens inundare imminet, vim majorem timens relinquit, animum possidendi retinet, et ipsum agrum inundatum, teste Savinio, animo possidet. Quod minime cum iis congruere videtur, quae idem p. 364 loc. laud. explicat:

In casibus, — quos fr. 3. §. 6. de vi, verbis: si quis visis armatis, qui alibi tendebant, profugerit etc. et fr. 9. pr. quod metus causa: verbis: si fundum meum dereliquero, audito quod quis cum armis veniret etc. . . . exponunt, — possessionem amissam esse, etiamsi non corpore tamen animo.

Cur? Aequae ac ille, qui fluminis vim majorem timens, agro relicto, animum possidendi, auctore Savinio, non deponit et agri possessionem animo retinet, etiam hic, qui visis armatis vim majorem metuens, fugit, animum possidendi retinere potest. Nam in utroque casu eadem vis major possessorum adduxit, ut fundum relinqueret. Savinius igitur, si constare sibi velit, unum neget, si alterum dicit, necesse est. Nobis autem sequentibus fr. 3. §. 17. de acq. vel amitt. possess.

Labeo et Nerva filius responderunt, desinere me possidere eum locum, quem flumen aut mare occupaverit. cfr. fr. 13. pr. et fr. 3. §. 9. h. t.

possessio in utroque casu non prius amissa esse videtur, quam vi majore vel fluminis, vel armatorum possessio occupata sit, et a possessoribus possessio animo retineri, si agrum neque armati ingressi sint, neque flumen redundaverit.

Possessio autem unicus modus — vel fundamentum omnium modorum, quibus libertas nostra externa in rebus conficitur, ac quibus nobis res, et nos quodammodo rebus obnoxii sumus, esse videtur; quamobrem etiam possessori tactu rerum possessarum vis inferri potest ¹⁾. Imponit quidem etiam fur contrectata re necessitatem patiendi domino, sed multum differt a violente, quoniam minime scienti domino necessitatem injungere ²⁾, nec libertatem externam alicujus, sed internam i. e. dominium, quod tantum intelligitur, laedere vult ³⁾. Ut autem violentus possessori necessitatem tantum corpoream injungat, voluntatem ejus solam, quae externa facta rei inhaeret, offendat et opprimat, nihil necesse est ab eo res ipsas urī, frangi, rumpi; occupatio enim rerum, ad vim possessori, qui rebus ad arbitrium suum uti frui vult, inferendam sufficit. Urendis, rumpendis, frangendis rebus autem alia quam possessoris laesio continetur, quoniam dominium ipsum his facinoribus vel violatur, vel subvertitur; quamobrem perversa sane argumentatio eorum esse videtur, qui dicunt, quotiescunque tali modo res alicujus corruptae sunt, toties vim domino illatam esse ⁴⁾. Nam maleficia voluntas, non exitus destinguit, neque ex fortuitis et non necessariis ad vim committendam factis, ut sunt fores effractae, suppellex rupta, aedes dirutae, natura criminis de vi deduci potest. Violentus au-

1) schol. laud. βίαν γὰρ ἄνευ νομῆς οὐκ ἐγκαρπεῖ γενέσθαι.

2) arg. fr. 1. pr. de furt. 47, 2. et fr. 2. §. 24. vi bonor. rapt. 47, 8.

3) fur possessionis certe clam facinus patrat.

4) cfr. Wächter über das Crimen vis, im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 11. p. 635.

tem non dominium, sed libertatem externam alicujus laedere vult ⁵⁾, quamobrem leges Romanae quoque sanxerunt, ut, qui violentus praeter vim commissam etiam dominium alicujus vel fortuito vel consilio laeserit, non tantum poena legis Juliae de vi afficiendus, sed etiam actione vi bonorum raptorum, legis Aquiliae, aliisque actionibus poenalibus et non poenalibus pulsandus sit ⁶⁾.

C A P U T IV.

Quae sit natura atque indoles criminis de vi, et quomodo hoc crimen ab aliis similibus distinguatur?

Vis est necessitas imposita, contraria voluntati, teste Ulpiano; quae sit haec necessitas et quomodo imponatur, nulla causa est, cur repetamus. Magnificam vero Ulpiani vocem ideo in hujus capituli fronte posuimus, quia nobis viam ad exponendum, quid vi unice vereque violetur, demonstrat.

Voluntas scilicet est conditio et sedes libertatis humanae; voluntas autem sine libertate esse nequit, quum libertas, ut verbis philosophi utamur ⁷⁾, substantia et finis voluntatis sit. Vo-

5) arg. fr. 1. quod metus causa 4, 2. cfr. quae supra exposuimus.

6) cfr. E. Huschke in analect. lit. p. 188. seqq. A. Matthaeus de criminibus lib. 48. tit. 4. c. 3. not. 3. et fr. 1. §. 2. de vi, fr. 2. §. 1. vi bonor. rapt.

7) Hegel, Grundlinien der Philosophie des Rechts. §. 4. p. 14. der Wille, welcher frei ist, so daß die Freiheit seine Substanz und Bestimmung ausmacht...

luntas igitur, quatenus efficitur et exsistit; est libertas ⁸⁾; varii autem sunt modi, quibus voluntas ad effectum adducitur, vel potius libertas exsistit. Inter quos magnam partem quoque in corpore et rebus physicis (s. corporeis) voluntas ut exsistat facit, et libertas humana, ut ita dicamus, physica sive externa ⁹⁾ conficitur. Voluntas autem, quae est interna et tantum intelligitur, directe corpore laedi nequit, simulatque vero in corpore et rebus physicis ad effectum perducta, cum rebus corporeis, tum maxime coactione corporea, violari potest. Hanc autem in corpore et rebus externis ad effectum perductam, sive existentem voluntatem exposuimus esse physicam, sive externam libertatem ¹⁾; coactio igitur corporea, quae ei adhibetur, accuratius laesio libertatis physicae sive externae significatur. Quae cum ita sint, duce Ulpiano, vim laesionem voluntatis externae factae, vel ut paulo subtiliores simus, laesionem libertatis externae nominamus. Qua in re et recentiores ²⁾ et veteres nobis assentientes laudare possumus, v. gr. Tullium, qui in orat. pro Caec. c. 12. in f. ait, eum, qui vi dejectus sit, actionem injuriarum movere posse, non ut hac actione injuriarum jus possessionis assequatur, sed

8) id. §. 92. p. 92. Weil der Wille nur, insofern er Daseyn hat oder wirklich frei, und das Daseyn, in welches er sich gelegt, Seyn der Freiheit ist.

9) J. E. Schmidt, Lehrbuch des Staatsrechts p. 1. 2. 3. seqq.

1) i. e. freie Disposition über seinen Körper und körperliche Dinge.

2) Wächter, Lehrbuch des Römisch-Deutschen Strafrechts Thl. 2. §. 133. p. 12. Walter, über Ehre und Injurien nach Röm. Recht im neuen Archiv Bd. 4. p. 256.

dolorem (vi) imminutae libertatis, iudicio poenaeque mitiget.

Quum vero civium conjunctio, si audis Schmidium³⁾, hoc spectat, ut triplex eorum libertas, quam moralem, civilem et physicam nominat⁴⁾, conservetur et augeatur, neminem fugit, infestam omni reipublicae esse vim et dignam poena. Externam autem sive physicam hominum libertatem non est, cur censeamus, a natura sola in discrimen vocari, quum eandem necessitatem, quam natura imponit, etiam homines eorumque vires physicae injungere possint; et chasma vel fluminum inundationes, quae nobis possessionem agri i. e. physicam libertatem sive facultatem eo utendi fruendi, eripiunt, non aliam nobis necessitatem imponunt, nisi is, qui agrum, quem possidemus, vi majore occupat. Quam manifestam rem pluribus verbis persequamur, non opus est; sed quoniam Feuerbachius paucis verbis id, quod volumus, explicat, eum interpretem locupletissimum afferimus:

Feuerbach, Lehrbuch des peinl. Rechts (ed. 10.) §. 251. p. 166. Verbrechen an dem Recht des Bürgers auf freie Verfügung über seinen Körper. Der Mensch hat mit dem Recht auf seinen Körper überhaupt, auch das Recht auf freie Verfügung über denselben. Wer durch Eigenmacht dieses Selbstverfügungsrecht beschränkt, macht sich einer Rechtsverletzung schuldig.

Haec igitur a Feuerbachio descripta libertas, quae in libere utendo corpore et (quod nos adjicimus) rebus physicis consistit, et quam externam dixi-

3) cfr. not. 9. proxime anteced.

4) cfr. Schmidt loc. laud.

mus, vi laeditur. Sin autem singula digestorum fragmenta, quae de crimine vis agunt, a sententia nostra discrepare videantur, defendant nos Walteri, viri summi ^{4a)} verba, quae sunt haec:

Es ist bekannt, daß, wo die Gesetze gewisse Rechtsverletzungen durch besondere Namen und Strafen auszeichnen, sie sich nach derjenigen Verletzung richten, welche in der Handlung die hauptsächlichste und vorherrschende ist.

Quod etiamsi quoque Romanorum legislatores observarint, tamen laudata Walteri sententia non satis idonea esse videtur, qua tam singularis rationique repugnans res, si v. gr. et stupra et raptus et rapinae et caedes, et incendia facta (quae omnia facinora certo solius externae libertatis humanae violationes haberi nequeunt) lege Julia de vi coerceantur, illustrari possit. Quae res ne eorum quidem sententia explicata esse videtur, qui laudato fr. 152. de R. J. censent, legem Juliam de vi, si aliae leges destituerint, vices earum implere ⁵⁾. Nos quidem aliam interpretationis viam elegimus, dicentes, nequaquam hujusmodi facinora notione criminis de vi contineri, sed concursum delictorum his in casibus locum habere, quem leges Romanae egregie observarunt. Qua quidem in interpretatione non modus excedendus est, neque nimis subtiliter, quae uno delicto fiunt, sejungenda sunt, quum vix fieri possit, ut ullum crimen committatur, quod praeter laesionem pri-

4a) Walter über Ehre und Injurien nach R. Recht, im neuen Archiv Bd. 4. p. 248.

5) Rosshirt, Lehrbuch des Criminalrechts §. 136. p. 281. Henke, Handbuch des Criminalrechts Thl. 3. §. 161. p. 129. 130. Wächter, des Strafrechts Thl. 2. §. 130. p. 3.

mariam non alias quoque leviores a legibus neglectas laesiones complectatur. Fieri itaque potest, ut is, qui aliquem in publicum extraxerit, qui domo aliquem invitum detruserit, qui sese defendentem agro dejecerit, vel existimationem vel corpus vim passi verberando, pulsando, sauciando laedat; nihilominus hoc casu unum tantum crimen de vi, non plura delicta perpetrata sunt. Quamobrem, si casum, quem fr. 10. §. 1. ad leg. Jul. de vi publ. et fr. 2. ad leg. Jul. de vi pr. exhibent, perlustremus, is, qui hominibus convocatis vim fecerit, quo quis verberetur pulsetur, non duo crimina commisit et utriusque legis Juliae et Corneliae poena, sed una legis Juliae plectitur, quamquam si facinus accuratius pendimus, violentus praeter vim, injuriam quoque commisit. Leviora igitur delicta, quae quodammodo ex ipsa vi commissa fluunt et oriuntur, et quae quodammodo necessaria ad vim consummandam sunt, ut fores effractae ⁶⁾, diruta aedificia, ictus, plagae, timores ⁷⁾, vulnerationes, non efficiunt, ut ei, qui se scelere adstrinxit, altera, praeter vis commissae poenam, irrogetur; quamquam damnum injuria datum violentus resarcire debeat, ideoque actione legis Aquiliae aliisque actionibus pulsari possit ^{7a)}.

Attamen idem minime in gravioribus delictis, ubi vis et aliud crimen concurrunt, usu venit. Quod si acciderit, a jurisconsultis Romanis duae viae ad hoc explicandum initae sunt. Nam aut duo vel plura concurrentia delicta pro uno habentes, quae idem dolus effecerit, multo graviore quam solius vis poena hanc delictorum com-

⁶⁾ fr. 5. pr. de injuriis 47, 10.

⁷⁾ fr. 13. §. 7. fr. 32. fr. 15. h. t.

^{7a)} cfr. A. Matthaeus de criminibus lib. 48. tit. 4. c. 3.

positionem affecerunt, vel certe poena vis publicae, quamquam vis patrata nullum vis publicae iudicium prae se tulit, aut quodque concurrentium criminum propria poena persecuti sunt. Exempli causa ponatur crimen raptus, in quo duo delicta, vis scilicet et conatus certe nefariae libidinis explendae et plerumque laesio potestatis concurrunt⁸⁾. Quem delictorum concursum leges Romanae nequaquam neglexerunt, duo autem concurrentia delicta et complures concurrentes laesiones unam laesionem et unum delictum sancientes multo graviore poena crimen raptus, quam simplex crimen vis, vel simplex stuprum affecerunt⁹⁾. Idem in eo casu dicendum erit, si vis commissa causa homicidii fuerit; hic quoque duo delicta concurrunt, Romani autem vim et homicidium, quod culpa dolo determinata factum sit, pro uno delicto habentes una eademque sanctione coercuerunt et una poena ultimo scilicet supplicio horum diversorum criminum auctorem affecerunt¹⁾. Idcirco autem nemo dicere potest, raptum vel homicidium culposum esse sincerum crimen vis; quod si esset, sane non ultimo supplicio, sed multo leviori poena vindicaretur. Qui denique delictorum concursus effecit, ut nonnulla crimina poena vis publicae mulctarentur, quamquam vis patrata nullum indicium prae se tulit, propter quod poena graviore, quam ea vis privatae afficienda sit. Argumento afferimus stuprum violentum; vis major unius inermis viri ad vim, quae in stupro violento inest, committendam satis est, quae publica sane nomi-

8) Rosshirt, Lehrbuch des Criminalrechts §. 210. p. 485. Renazzi element. jur. criminal. §. 5. p. 97. A. Matthaeus lib. 48. tit. 4. c. 2. nr. 5. Feuerbach, Lehrbuch des peinl. Rechts (ed. 10.) §. 255 p. 169.

9) cfr. fr. 5. §. 2. ad leg. Jul. de vi publ. 48, 6.

1) arg. c. 6. ad leg. Jul. de vi 9, 12.

nari nequeat; concursus autem delictorum stupri et vis Romanos adduxit, ut, utrumque delictum pro uno habentes, una vis publicae gravi poena vindicarent ²⁾. Quae quum ita sint, omnino ratio eorum rejicienda est, qui ex hujusmodi facinorum cumulatione sinceram veramque naturam atque notionem criminis de vi deducere velint. Non semper enim Romani, ubi vis et aliud crimen concurrunt, haec concurrentia delicta notione conjunxerunt et unum delictum proposuerunt. Sicut enim, qui bona rapit ³⁾, quod laedit personae libertatem externam et dominium, non unum delictum legibus Romanis committit et una poena plectitur, sed cum lege Julia de vi, tum edicto vi bonor. rapt. tenetur ⁴⁾: similiter quoque, qui hominibus coactis incendium fecerit, non modo lege Julia, sed etiam Cornelia de sicariis et veneficiis tenetur. Nullo modo enim nobis persuadere possumus, eum, qui incendium excitet, simulque autem vim committat, ut non modo delictum perficiat, sed etiam homines ad ignem restringendum concurrentes prohibeat, quo minus hoc faciant, levioere poena plectendum esse, quam qui clam flammam excitet, cujus certum eventum praevidere nullo modo possit ⁵⁾.

Quibus expositis vix necesse est, ut crimen de vi ab aliis criminibus, quae ei propinqua esse ⁶⁾

2) fr. 3. §. 4. ad leg. Jul. de vi publ. praeterea punitur hujus legis Juliae de vi publica poena, qui puerum vel foeminam per vim stupraverit observa legis verba: stuprator per vim hujus legis poena tenetur, non stuprator simplex hac lege tenetur.

3) cfr. fr. 3. §. 5. de incend. ruina 47, 9. rapi sine vi non potest.

4) arg. fr. 2. §. 1. vi bonor. rapt.

5) al. sentent. Hofacker im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 5. p. 116.

6) cfr. Wächter, Lehrbuch des Strafrechts. Vorrede

censentur, destinguamus. Nam vis nobis unicum crimen esse videtur, quod solam corporeae libertatis laesionem complectitur, omnia alia autem crimina, quae ei finitima esse habentur, non sinceram externae libertatis violationem, sed etiam alias graviores laesiones continent. Nemo enim stuprum, quod cum vi conjunctum crimen, quod nominamus *Nothzucht*, efficit, laesionem libertatis externae dicere potest, nemo laesionem potestatis vel conatum nefariae libidinis explendae, sine quo raptus esse nequit, vim nominare potest; de seditione autem verum esse crimen vis censemus, modo nihil aliud seditiosi volunt et faciunt, nisi ut voluntati magistratus, qui aliquid exsequi vel perficere vult, physicis viribus necessitatem contrariam imponant ⁷⁾; sin autem seditiosi mutationem vel conversionem reipublicae spectent, criminis de vi fines excedi et crimen majestatis committi manifestum est ⁸⁾. Plagium denique, quod in numero delictorum crimini vis propinquorum habetur, teste Matthaeo et Martino ⁹⁾, valde ab hoc discrepat, quod tantum fraudulenter, nulla coactione corporea adhibita fit. Vim autem committi a plagario, qui invitum corporea coactione retineat, aeque ab eo, qui hominem per violentiam abripue-

zum 2ten Theil p. 9 — 18. und Theil 2. §. 129 — 150. p. 1 — 72. Rosshirt, Lehrbuch des Criminalrechts §. 138. p. 285.

7) cfr. Rosshirt, Lehrbuch des Criminalrechts §. 119. p. 245 seqq. Feuerbach, Lehrbuch des peinlichen Rechts (ed. 10.) §. 201. p. 137. Wächter, Lehrbuch des Strafrechts 2. §. 149. p. 64 sqq.

8) cfr. not. 7. laud.

9) A. Matthaeus lib. 48. tit. 12. c. 1. nr. 1. 2 et 3. Martin, Lehrbuch des Criminalrechts (ed. 2.) §. 126. p. 287. Renazz. elem. jur. or. lib. 5. p. 117.

rit, vix commemoratione dignum esse videtur ¹⁾. Concussionis mentionem faciamus non oportet, etiamsi notio hujus criminis tam late patet, quam Henkius et Waechterus censeant, solae enim minae crimen vis non consumunt, sed ad summum, ut supra exposuimus, conatus vis haberi et ita puniri possunt. Qui vero se vim alicui illaturam simulat, quum minus ad effectum adducere neque velit neque possit, si cui damnum dedit vel quid extorsit, actione quod metus causa tenetur, vel poenis vindictae privatae afficitur, vel actione de dolo, quoniam machinationem ad circumveniendum, fallendum, decipiendum aliquem adhibuit, pulsatur ²⁾. Sin autem nullum damnum datum est, et minae tantum jactatae, nulla poena jure Romano minanti irrogatur ³⁾. Romani enim, quibus fortitudo virtus primaria esse videbatur ⁴⁾, merito vanas jactationes contemserunt, neque poena dignas habuerunt ⁵⁾. Jus nostrum quidem, quod ad rapi-

1) arg. c. 1. ad leg. Fab. de plagiaris 9, 20. Wächter laud. Thl. 2. §. 140. p. 38. Rosshirt §. 141.

2) arg. tot. quod metus causa fr. 4. §. 33. de doli mali et metus exc. 44, 4.

3) cfr. c. 9. de his quae vi metusve causa 2, 20. et fr. 6. . . . metum non vani hominis, sed qui merito in constantissimum hominem cadere potest. . . . Praeceptum, quod quidem tantum ad jus civile spectat, sed jure nobis ad jus criminale Romanorum transferendum esse videtur.

4) Cic. Tusc. quaest. lib. 3 et 4. fortitudo, quae te animo tanto esse coget, ut omnia quae possint homini evenire contempnas et pro nihilo putes Ut enim innocens is dicitur, qui nihil nocet, sic sine metu habendus est, non qui parum metuit, sed qui omnino metu vacat, quae enim est alia fortitudo, nisi animi affectio cum in adeundo periculo et in dolore ac labore patiens, tum procul ab omni metu

5) cfr. not. 3 et 4. et fr. 225. D. 50, 16. Fugitivus est, non is, qui solum consilium fugiendi a domino susce-

nam consummandam metum solum illatum requirit ^{5a)}, a jure Romano valde abhorret, et maxima cum subtilitate principia juris Romani de vi accommodanda sunt juri nostro, in quo coactio psychologica coactioni corporeae ubique fere aequiparatur. — Quibus explicatis non e re esse videtur, si trium summorum virorum definitiones, quas de crimine vis proposuerunt, asserimus, ut modeste doceamus, quatenus a sententia eorum abhorre ausi simus. cfr. Feuerbach, Lehrbuch des peincl. Rechts (ed. 10.) §. 399. p. 260.:

Das Verbrechen der Gewaltthätigkeit (cr. vis) in der vagen Bedeutung des Röm. Rechts, ist jede öffentlich strafbare, rechtswidrige Anwendung physischer oder psychologischer Gewalt, ohne besondere Bestimmung des Zwecks, der Mittel, des Gegenstandes, des Erfolgs der Handlung; begreift also auch sonst alle besonders benannten, ihren eigenen Strafgesetzen unterworfenen Verbrechen unter sich.

Martin, Lehrbuch des Criminalrechts (ed. 2.) §. 186. p. 443.:

Hiernach umfaßt das öffentlich strafbare Verbrechen der Gewaltthat, die positiven

pit, licet id se facturum jactaverit: sed qui ipso facto fugae initium mente deduxerit: nam et furem, adulterum, aleatorem, quamquam aliqua significatione ex animi propositione cujusque sola quis dicere possit etiam, hunc qui nunquam alienam matrem fam. corruperit, si modo ejus mentis sit, ut occasione data id commissurus sit: tamen oportet eadem haec crimina *assumpto actu* intelligi: et ideo fugitivum quoque et errorem non secundum propositionem *solum*, sed *cum aliquo actu* intelligi constat.

5a) Feuerbach l. cit. §. 355.

(oder comissiv-) Handlungen eines Verbrechens, durch welche er die Willkühr einer Person widerrechtlicher Weise zu beschränken, d. h. diese gegen ihren freien Willen zu bestimmen, beabsichtigt, das, was er unbefugterweise ihr zumuthet, zu thun oder zu unterlassen, oder wohl gar zu erdulden; ferner jede vorsätzliche, aber unbefugte positive Behandlung einer im fremden Besitz befindlichen Sache, nach des Thäters Zwecken — beide unter der Voraussetzung, daß die That kein für sich bestehendes eigenes Criminalverbrechen enthalte.

Wächter über das crimen vis, im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 11. p. 646 und 647.:

Das Wesen des Verbrechens der Gewaltthätigkeit besteht in derjenigen Handlung, durch welche der Thäter eine Person wider ihren Willen zu einem Thun, Unterlassen oder Dulden zu bestimmen die Absicht hat, sey es nun, daß er hierbei unmittelbar physische oder compulsive Gewalt (Drohungen) gegen die Person anwendet, wenigstens auf eine solche Weise zu Werke geht, daß seine Absicht, etwanigen Widerstand durch solche persönliche Gewalt auszuschließen, unzweifelhaft ist.

Nobis igitur, qui censemus vim esse coactionem corpoream aperte alicui sive scienti adhibitam, ut patiatur aliquid, neque psychologica coactio, neque ea ad faciendum aliquid, ut viri laudati volunt, notione criminis de vi contineri videtur. Concedimus quidem minas legibus Romanis sufficere ad aliquem de vi reum faciendum, dummodo minentis consilium fuerit, facinus, quod minatus est,

et quod lege Julia tenetur, perpetrare ⁶⁾. Quod vero non ideo locum habet, quia crimen vis metu illato consummatum est, sed quia maleficia et voluntas et propositum distinguit, et Romani conatum delinquendi eadem poena, qua delictum consummatum ⁷⁾, afficiunt. Sin autem Waechterus verbis: oder auf eine solche Weise usque ad verb. „unzweifelhaft“ vim definire vult, nequam ei assentiri possumus, quum nobis nihil aliud nisi conatum vis inferendae his verbis significare videatur. Ex his autem, quae supra exposuimus, sequitur, ut vis, quam Ulpianus necessitatem interpretatur, coactio ad faciendum nominari nequeat, quoniam nemo sola coactione corporea, ut faciat aliquid, adduci potest. Romani quidem hic quoque rectum senserunt, ita disserentes, quidquid vi atroci fiat, id metu fieri, sola enim vi neminem assequi posse, ut aliquis quidquam faciat, metu autem, quem vis imminens vel illata producat, homines saepius ad faciendum aliquid commoveri. Qui igitur vim intulit debitori ut solveret, a breviloquentibus vi assecutus esse dicitur, ut debitor aliquid faciat; sed si accuratius rem scrutemur, minime solutionem vi assecutus est. Vis enim debitore vincto vel in carcerem detruso jam consummata est; atque id neque augere neque minuire factum injustum potest, vel omnino ad crimen vis non pertinet, quem ad finem vis illata, et quid violentus vi patrata assecutus sit. Duo videlicet consilia aequae ac in hoc posito casu, semper dignosci

6) qui enim aliquem interficere stupror. etc. minatur, non de conatu vis, sed potius de conatu homicidii vel stupri reus faciendus est.

7) Wächter, Lehrbuch des Strafrechts 1 Thl. §. 85. p. 138. Cropp laud. sect. 1. p. 51 — 66. Rosshirt laud. §. 47.

possunt, ubi vis ad faciendum adhibita esse dicitur; nam sicut hic creditor non modo necessitatem patiendi aliquid imponere voluit, sed etiam id spectavit, ut vis injuncta debitorem ad solvendum adduceret, ita in omnibus casibus, qui vim exhibent, ut coactionem ad faciendum, praeter vis inferendae consilium alterum apparet, quod vel justum vel injustum nihil cum vi commune habet et solum id sequitur, ut aliquis aliquid faciat. Quae duo consilia quamquam paululum verbi vis notionem obscurant, neminem fallere possunt, qui non ignorat, necessitatem faciendi aliquid ab homine homini imponi non posse saepissimeque vim ad assequendum aliquid adhiberi, quod quidem sola vi attingi nequit.

Praeterea nobis autem crimen vis facillime ab omnibus criminibus, quae ei finitima esse censentur, discerni posse videtur, quum vis unicum crimen sit, quod solam libertatis externae laesionem continet, cetera omnia autem praeter hanc laesionem etiam aliam poena publica dignam violationem complectuntur. Unde fit, ut, qui haec delicta accuratius scrutetur, auctori eorum duo fecisse consilia per se injusta, facile inveniat; argumento afferimus stuprum violentum; qui hoc enim patrare vult, non modo crimen vis, sed etiam delictum carnis committere spectat, quum mulieri castae tam coactionem corpoream ad patiendum aliquid injungere, quam stuprare eam velit. Leges scilicet, quoniam vix singulis in casibus haec duo consilia distingui possunt, duo concurrentia delicta tanquam unum acceperunt, et una poena affecerunt. Idem denique, quod de stupro exposuimus, etiam de raptu, seditione, quatenus crimen majestatis, et plagio, quatenus per vim fit, dicendum est. Quae omnia pluribus persequi non oportuit, nisi

nostrum fuisset probare criminis de vi notionem omnino non tam ambiguum incertamque in legibus Romanis esse, ut viris laudatis, inprimis Feuerbachio placet, qui rapinam, raptum, plagium, stuprum violentum, ac caedem purum sincerumque crimen vis apud Romanos dictum esse dicit ⁸⁾. Nos itaque, quum crimen vis certissimis finibus circumscriptum esse, arbitremur, sententiam quoque eorum, qui vim indeterminatum Delictum (vages) nominant, nequaquam probare possumus. Nam, ut uberius jam supra explicuimus, qui hoc consilio corporeis viribus aliquam aggressus sit, ut externam libertatem ejus laederet, certum quid patiendi necessitate imposita non modo assecutus est, sed etiam certum quid voluit et petivit ⁹⁾. Id autem quod proxime vi afficitur, non minus certum est, quoniam vis sine aliquo corpore locum non habet ¹⁾. Qui igitur vim committere vult, aut corpus alicujus, aut rem, quam aliquis tenet, petere debet; qua quidem occupata, corporea facultas rem ad arbitrium tractandi tollitur, et vis aeque ac corpori necessitate patiendi injuncta consummatur. Sin autem crimen vis exposita Ulpiani sententia tam accurate terminatum est, minus rectum quoque nobis esse videtur, quodque crimen, quod adhibita vi patratur, et quod deficientibus aliis legibus ex ejusdem Ulpiani sententia ²⁾ poena legis Juliae de vi plectitur, crimen vis nominari. Nemo enim est, qui, nisi absurdum quid dicere vult, censeat, omne facinus, quod lege Cornelia de sicariis coercetur, homicidium esse.

8) Feuerbach cit. §. 399. not. 6. p. 263.

9) Feuerbach laud. §. 388.

1) fr. 3. §. 29. de vi 43, 16.

2) fr. 152. de R. J. 50, 17.

Quae nobis praemittenda esse videbantur, priusquam quaereremus, quid sibi velint Romani, si vim patratam, modo publicam modo privatam nominant.

C A P U T V.

Quid intersit inter vim publicam et privatam.

Si fortasse merito queramus, quod a nullo juris Romani interprete notio criminis de vi explicata sit, quum omnes, quos legimus, in exponendis et dinumerandis singulis casibus, quos digesta et Codex proposuerunt, acquiescant, nullo modo de neglecta et non pertractata hac distinctione conqueri possumus. Nam inde a glossatorum temporibus usque ad hunc diem jurisconsulti gravissimi operam et industriam navaverunt, ut accurate constituerent, quomodo Romani vim publicam a vi privata distinxerint. Unde factum est, ut de explicanda hac distinctione JCTi in magna varietate essent et dissensione; inprimis autem tres sententiae sunt, quas plerique secuti sunt, et quae memoratu dignissimae esse videntur. Alii enim unice §. 6. J. de interdictis et §. 8. J. de publ. jud. respicientes, censuerunt, speciem vis ex ratione et modo, quo inferatur, cognosci; alii Paulum ³⁾ sequentes, discrimen in eo versari, a qua persona vis committatur, existimarunt; alii denique maxime tot. tit. Dig. et Cod. ad leg. Jul. de vi notionem habentes, praesertim ex effectu vis, utrum publica an privata sit, percipi posse, arbitrati sunt. Primam sententiam

3) Recept. Sent. lib. 5. tit. 26.

inprimis tuiti sunt Scholiastae (schol. ad fr. 12. Basilic. 60, 18. ed. Fabrot. *βία ἄσπλος*), glossatores (gloss. ad §. 6. J. de interdict. ad §. 8. de jud. publ. ad leg. Jul. de vi priv. inscript.), P. Manutius (nat. a. 1447., mort. a. 1515. — in Commentar. de legg. Rom.), Duarenus (n. a. 1509., m. 1559. — disp. lib. 1. c. 22.), Hotomanus (n. a. 1524., m. 1594. — in comment. jur. verb. sub voce *vis* et in observat. lib. 7. obs. 6.), Petr. Gregorius (m. 1597. — Syntagm. lib. 34. c. 25. nr. 25.), Vinnius (n. a. 1588., m. 1657. — comment. ad Just. lib. 4. §. 8.), A. Matthaeus (n. a. 1601., m. 1654. — de criminib. lib. 48. tit. 4. c. 1. n. 2 et 3.), Paul. Voet. (m. 1667. — Comment. ad Inst. lib. 4. §. 8. de publ. jud.), G. Struv. (n. a. 1619., m. 1692. — Dissert. criminal. nr. 6.), S. Stryk. (n. a. 1640., m. 1710. — Usus modern. Pandect. lib. 48. tit. 6. §. 1.), Joann. Voet. (n. a. 1647., m. 1714. — Comment. ad Pandect. lib. 48. tit. 6. §. 1.), Gravina (n. a. 1664., m. 1718. — Origin. jur. civ. lib. 3. §. 91.), Berger (n. a. 1657., m. 1732. — Oecon. jur. lib. 3. tit. 10. nr. 10.), Waldek. (institut. jur. civil. Heinecc. lib. 4. tit. 18. §. 869.), Cropp. (praecept. jur. Rom. circ. puniend. conat. delinq. Sect. 2. tit. 3. p. 50.)

In quorum sententiam discesserunt, quoque Carpzov. practic. crim. quaest. 40. Petr. Theodor. colleg. criminal. disp. 6. nr. 7. lit. D. Renazzi element. jur. crim. l. 1.

Secundam defenderunt J. Cujacius (n. a. 1522., m. 1596. — Comment. ad J. Pauli R. S. lib. 5. tit. 26. et Paratitl. ad Pandect. lib. 45. tit. 6 et 7.), Raevard. (n. a. 1533., m. 1568. — Comment. ad leg. 152. d. R. J.), Jacob. Menoch. (m. 1607. — de arbitr. jud. lib. 2. cent. 4. cas. 594. §. 2 et 3.), A. Schulting. (n. 1659., m. 1734. — Comment.

ad J. Pauli R. S. lib. 5. tit. 26.) cfr. Hofacker im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 5. p. 117.

Tertiam denique probarunt J. Tavard (Hoto-
mano aequalis — ad rub. C. de vi not. 8.), Harp-
precht. (n. a. 1560., m. 1639. — Comment. ad
§. 8. J. de publ. jud.), Jac. Gothofredus (n. a.
1587., m. 1652. — comment. ad fr. 152. de R. J.),
Lauterbach (n. a. 1618., m. 1678. — colleg.
theoret. pract. lib. 48. tit. 6. §. 1.), Lüder-Menken
(n. a. 1658., m. 1726. — theor. Pandect. tit. ad
leg. Jul. de vi publ. §. 1.), Orth. Westenberg. (n.
a. 1667., m. 1737. — princip. jur. civ. lib. 48.
tit. 6. §. 2.), Leyser. (m. 1752. — Med. 590. ad
tit. Pand. ad leg. Jul. de vi publ.); Daries (n. 1714,
m. 1791 — Inst. jurispr. priv. Sect. 1. med. 5.
§. 165.), quos secuti sunt J. S. F. Boehmer, ele-
menta jur. crim. lib. 1. c. 9. §. 181.

Sed nulla harum interpretationum admittenda
esse videtur, quoniam regula constituitur, quae plu-
res habet exceptiones, quam ipsa casus complecti-
tur. Sententiam eorum, qui dicunt, vim publi-
cam esse, quae armis fiat, privatam quae infera-
tur sine armis, accurate J. Gothofredus et Meno-
chius loc. laud. jam refellerunt, supersedemus ita-
que, quae illi viri egregie explicuerunt, repetere,
et strictim laudamus fr. 3. §. 3. fr. 5. §. 2. fr. 7.
fr. 10. ad leg. Jul. de vi, quae disertis verbis docent,
vim publicam saepissime sine armis committi. Cu-
jacijs autem, qui censuit, vim publicam esse, quae
a persona publica, privatam, quae a privato infe-
ratur, ipse in comment. ad cod. lib. 9. tit. 12.
confessus est, e Jure Justiniano ita non amplius
discerni posse.

Tertia denique opinio, quae omnium infirmis-
sima est, vim publicam eam interpretatur, qua se-
curitas publica directe laedatur, privatam vero,

qua proxime securitas privati indirecteque reipublicae quoque violetur. Cujus scilicet sententiae defensores, nisi insulsum quid dicere velint, vim publicam esse, quae vel personae publicae vel reipublicae ipsi inferatur, censere debent; id autem major numerus fragmentorum, quae de vi publica agunt, nequaquam probat.

Sin autem arbitrantur, ex singulis vis commissae casibus colligendum esse, utrum securitas publica laesa sit, necne, dicendum est, quaque vi securitatem publicam laedi posse atque omnino inextricabilem esse difficultatem decernendi, quodnam violentiarum genus ad securitatem publicam turbendam non aptum sit.

Recentiores itaque maxima singulorum vis publicae casuum varietate territi, de vi publica et privata definienda desperarunt, atque in casibus vis publicae gravissimis enumerandis acquieverunt. Laudamus J. H. Boehmeri introduct. in jus Digest. lib. 48. tit. 6. §. 1 seqq. G. J. F. Meisteri princip. jur. crim. pars 2. lib. 1. sect. 2. c. 4. §. 319. J. C. Koch. instit. jur. crim. lib. 2. c. 47. §. 591. Feuerbach. laud. §. 401. p. 263., qui censent vim publicam eam esse, quae vel a persona publica, vel a privato personae publicae, vel cum armis vel alio atrociore modo inferatur.

Nos quoque, si omnes casus, quos complectitur tot. tit. D. ad leg. Jul. de vi publica, exempla vis publicae essent, notionem primariam, qua vis publica a vi privata distinguatur, vix inveniri posse, confitemur. Sed quod jam supra leviter attigimus, ac quod egregie tot. tit. D. ad leg. Cornel. de siccariis et veneficiis confirmatur, multa facinora a Romanis una eademque sanctione coerceri, quae nihil aliud commune habent, nisi eandem vel accusationem vel poenam, id sane etiam in leges Julias de

vi quadrat ⁴⁾. Ideo duae quaestiones accurate discernendae esse videntur, una, quae facinora notione vis publicae contineantur, altera, quae maleficia poena legis Juliae de vi publica plectantur. Sin autem quaerimus, quae facinora notione criminis de vi publica contineantur, (quae quidem disceptio magis ad literas, quam ad usum spectat) nihil est, cur non assentiamur Cujacio, qui teste Paulo, et ratione verbi publicum habita, censuit, vim publicam esse, quae a persona publica inferatur, et privatam, quae a privato committatur. Sin autem alteram quaestionem ponderamus, quae multo magis ad usum apta et vertenda esse videtur, profecto hoc probabile et verisimile est, jam ab initio multa diversaque maleficia maxime per vim patrata poena legis Juliae de vi publica coercita esse. Suspecta scilicet Pauli lectio ⁵⁾ refutare nequit, quod quoque quodammodo ingens legg. Jul. de vi publica et privata capitum numerus ^{5a)} probat, et quod necessario ex tot. tit. leg. Jul. de vi publ. concludendum est, multos vis atrocioris casus, ut vis a privatis personae publicae illata, multaue malefica, in quibus vis et aliud gravius delictum concurrunt, ut stuprum violentum, raptus etc. eadem poena, ac vis publica, affecta esse. Quod quidem effecit, ut, quum jam

4) Henke, Handbuch des Criminalrechts Thl. 3. §. 161. p. 129. . . . Wie denn auch unter die von August herrührenden Gesetze de vi, mancherley Handlungen subsumirt werden, die ausser der ungefähren Gleichheit der Strafwürdigkeit, nichts mit dem Verbrechen der Gewaltthätigkeit gemein haben.

5) cfr. Loew commentat. de praecept. jur. R. circ. cr. vis p. 22.

5a) Coll. legg. Mos. et Rom. tit. 9. (de familiari testimonio non admittendo). §. 2. . . . capite octagesimo septimo legis Juliae de vi

ab initio non accurate praescriptum, sed tantum singuli casus enumerati essent, ubi vis privata, vel maleficium per vim a privato patratum poena vis publicae plectendum esset ⁶⁾, accusatores saepius dubitarent, utrum aliquem ex lege Julia de vi publica, an ex leg. Jul. de vi privata reum agerent, neque minus iudices saepius in dubio essent, utrum reus poena vis publicae an vis privatae afficiendus esset. Cujus dubiae rationis luculenta testimonia afferunt cum rescriptum D. Pii, quod exhibet fr. 6. de vi public. tum maxime fr. 32. de poenis, quod disertis verbis explicat, cautos accusatores, ne in poenam legis Remniae vel SCti Turpilliani inciderent, duo crimina vel vis publicae vel privatae objecisse, vel potius violentum reum simplicitate de vi egisse ^{6a)}. Quam denique incertitudinem nec rebus judicatis, nec rescriptis imperatorum funditus sublatam esse, dilucide fr. 10. §. 1. ad leg. Jul. de vi publ. et fr. 2. de vi priv. probant, quippe quae docent, idem facinus et poena vis publicae et vis privatae plecti posse. Quod quidem valde vituperari nequit, quoniam Romani, qui voluntatem non exitum in maleficiis spectabant, omnino sibi constantes idem facinus, prout res sese habuit, modo leviori modo graviore poena vindicare potuerunt. Id nominatim autem vel imperatorum constitutionibus rescriptisque vel usu fori effectum esse videtur, ut omnis vis, quae armis illata esset, poena vis publicae puniretur. Male-

⁶⁾ fr. 13. de legg. 1, 3. quotiens lege autem aliquid unum vel alterum introductum est: bona occasio est, caetera quae tendunt ad eandem utilitatem, vel interpretatione, vel certe jurisdictione suppleri. fr. 12. eod. non possunt omnes articuli singillatim aut legibus comprehendi.

^{6a)} Iudicis scilicet tum erat, utrum reus de vi poena vis publicae an privatae plectendus sit, decernere.

ficia denique, quae vel poena vis publicae vel privatae, vel alterius utrius prout res sese habuit, Romani affecerunt, idonee fortasse, ducibus Henkio et Rosshirtio ⁷⁾ ita digeruntur:

A. Poena vis publicae afficitur magistratus, qui vim injustam intulit; privatus, qui vim armis commisit, aut magistratui intulit, aut facinus perpetravit, in quo vis et aliud maleficio concurrunt, quod per se non tam gravi poena publica plectendum est, quam ea est, quam lex Julia de vi publica irrogat.

B. Poena vis privatae mulctatur, qui privatis occupandis vel eripiendis rebus possessori vim intulit, qui servum alicujus per vim tractavit, qui unum vel alterum libertatis externae actum alicujus vi oppressit vel turbavit.

C. Poena modo vis privatae, modo vis publicae pro atrocitate facti ^{7a)} afficiuntur, qui convocatis hominibus vim intulerunt, qui urgente vi majore, tanquam socii ejus, vim alicui adhibuerunt, qui majorem externae libertatis laesionem alicui, inprimis custodia, vinculis etc. injunxerunt.

Quae primae lineae satis idoneae esse videntur in quaque causa decernendi, qua poena violentus afficiendus sit.

7) Henke loc. laud. p. 139. Rosshirt, Lehrbuch des Criminalrechts §. 137. p. 284. ibique laud. legg.

7a) cfr. fr. 16. de poenis 48, 19.

CAPUT VI.
De legibus, quae de crimine vis latae sunt.

Mirum videri potest, criminis de vi, quod merito quotidianum vulgareque crimen nominatur, non prius, quam historia juris Romani narrat, peculiaris delicti mentionem fieri; quod vero non modo legum Romanarum imperfecta ratione, sed etiam illo momento, quo utitur Rosshirt in crimine perduellionis exponendo ⁸⁾, quodammodo explanatur. Nisi vero absurdum quid dicere, et justo longius illum hostilem in rempublicam animum, quem saepius vis commissa patefacit, repetere velimus, confitendum nobis est, multas violentias, quae a Romanis neque crimen perduellionis nominari, neque ejus poena affici potuerunt, superesse. Quae legum de criminibus lacuna, teste Tullio, aliis adminiculis expleta est. Nam disertis verbis Cicero in orat. pro Caecin. c. 12 et 13. exponit, actionem injuriarum propter dolorem vi imminutae libertatis acceptam movendam esse. Cui Tullii sententiae multa Dig. fr. inter alia fr. 13. §. 7. fr. 14. fr. 15. §. 11. et §. 54. de injuriis 47, 10. suffragantur, quae egregie probant ⁹⁾, violentiam in privatas perpetrata ante leges Julias actione injuriarum vindicatam esse. Postquam vero leges Romanae de criminibus accuratiores factae sunt, crimen vis quoque a crimine injuriae et perduellionis satis superque distinctum est.

Primae de vi latae leges ¹⁾ apud veteres Lactatia (Luctatia) et Plautia memorantur, qua-

8) Rosshirt im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 11. p. 9. seqq.

9) Walter cod. Bd. 4. p. 256 et 257.

1) de historia legum de vi latarum cfr. Sigonius de judiciis lib. 2. c. 33. T. Manutius in comment. de legg.

rum ultra antiquior sit, a doctissimis viris in controversiam vocatum est. Nam lex Luctatia, testibus Menochio, Bachio, Klenzio, a Q. Luct. Catulo, C. Marii collega, anno 652. (3) u. c. lata est; ut autem Manutius et Ernestus censent, Q. Luct. Catulo et M. Aemilio Lepido coss., anno 675. u. c. Quod quidem, ut Loevius ^{1a}) quoque censet, verisimilius esse videtur, nam neque probabile est, Mario non intercedente hanc legem latam esse, neque Ciceronis verba ²⁾:

de vi quaeritis, quae lex ad imperium, ad majestatem, ad statum patriae, ad salutem omnium pertinet, quam legem Q. Catulus, armata dissensione civium, reipublicae extremis paene temporibus tulit:

hoc confirmant, quoniam illa extrema reipublicae tempora, non Mario quartum consule, sed demum subsequentibus annis acciderunt, summam Luctatiae legis Tullius loc. laud. tradit, ex qua concludimus, hac lege praesertim vim vel magistratui vel reipublicae illatam coercitam esse. Anno 664. u. c. lex Plautia a M. Plautio Sylvano, tribuno plebis, Cn. Pompej. Strabone et L. Porc. Catone coss. lata est. Cujus legis saepius apud Cicero- nem, Dionem, Suetonium et in jure Justiniano (§. 2. J. de usuc. et fr. 33. §. 2. de usurp. et usuc.) mentio fit, ex quibus locis colligimus, legem Plautiam fortasse violentias a privato privatis illatas ul-

Rom. J. Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. cent. 4. cas. 394. §. 1. 2. 3. Rosini antiquit. lib. VIII. c. 27. Bach, histor. jurispr. R. lib. 2. c. 2. §§. 63. 69. 85. Schweppe, R. Rechtsgeschichte ed. 2. p. 880. Grundriss der Geschichte des Röm. Rechts §. 242. Ernesti Clav. Cicer. sub v. lex Julia. Heinecc. Antiquit. lib. 4. tit. 18. §. 66.

1a) Loew Comment. de crim. vis p. 5 seqq.

2) Cicero pro M. Caelio c. 1.

tam esse. Tertia de vi lex a P. Clodio tribuno plebis rogata est, L. Calpurnio Pisone Caesonio et Aul. Gabinio coss. anno 695. u. c. ut de iis, qui cives Romanos sine populi iudicio, indictaque causa necassent, quaestio haberetur. Leges Pompeia et Pedia de occiso Clodio (701. a. u. c.) et interfecto Caesare (719.) ad haec sola maleficia spectant. Legis Juliae de vi atque maiestate tenuis exstat memoria; a. C. Jul. Caesare dictatore, anno 706. u. c., auctore Pighio, lata est.

Omnes, quas strictim perlustravimus, de vi leges bellorum civilium temporibus latae sunt, atque vera criminis de vi indoles jam his in legibus agnita est, quemadmodum ex singulis de vi iudiciis³⁾, quae nobis a Cicerone, Dione, Sallustio proditae sunt, colligi potest, sed comprehenderunt alia quoque facinora, quae tanquam comites et necessarij vis asseclae apparent. Inter alia saepius coniunguntur malefica haec vis et caedes, quod scilicet vis saepius sese defendenti nonnisi intereptione ejus imponi queat.

Quam inchoatam et mancam legum de vi conditionem Augustus aliquanto emendavit. Qui quamquam controversa est quaestio, utrum unam an plures de vi leges et quonam tempore rogaverit, accuratiore certe subtilioreque sanctione vim coarctavit. Cujus legis fr. et comment. et supplementa exstant in Dig. lib. 48. tit. 6 et 7. Cod. lib. 9. tit. 12. Cod. Theod. 9, 10. J. Pauli R. S. 5, 26. Coll. leg. M. et R. 9. §. 2. — In interpretandis gravissimis legum de vi locis id maxime agamus, ut definitionem nostram criminis de vi interpretatione confirmemus. Ordinem fragmentorum sequamur, quae reperiuntur in Dig. tit. ad leg. Jul. de vi, ita, ut ea, quae fere

3) Vellej. 2, 45. Cic. ad Attic. 3. ep. 4. Dio lib. 38.

idem volunt et sanciunt, jungamus simulque tractemus.

Nº 1.

Exordimur itaque a fr. 1. ad leg. Jul. de vi publ. 48, 6. Lege Julia de vi publica tenetur, qui arma, tela domi suae agroque in villa, praeter usum venationis, vel itineris vel navigationis, coegerit, conj. fr. 3. pr. et §. 1. fr. 10. pr. eod. c. ult. C. h. t. Lex Julia vetat, ne quis arma domi habeat, atque poena gravissima eum afficit, qui armorum coactorum, vel repositorum, vel gestorum, justam atque idoneam excusationem asferre nequit. Nihil est, quamobrem quis glossae ad laud. fr. 1. auctoritatem secutus, mirabilem hanc sanctionem dicat. Nam Romani, qui pari sorte scelus et sceleris voluntatem puniunt⁴⁾, merito collectionem armorum, conatum vis inferendae, ordinaria vis poena vindicant, quum arma scilicet, quae ad vulgarem hominum usum non pertinent, non aliam ob causam adhiberi creduntur, nisi ut iis intervenientibus vis inferri possit. Armorum enim usus maxime is est, ut coactione corporea resistenti injungatur necessitas voluntati contraria, et vis praesertim est, quae, teste Seneca, arma atque tela habet⁵⁾. Neque vero quisque, qui arma vetita vel collegerit vel gesserit, poena legis Juliae afficitur, quod voluntas non exitus distinguit maleficia. Qui igitur, ut ajunt fr. 16. §. 8. de poenis fr. 1. pr. ad leg. Cornel. de sicar. §. 5. de publ. jud. ⁶⁾ hominis necandi causa, furtive faciendi gratia cum telo fuit,

4) c. 1. C. Theod. 9, 26. ad leg. Jul. de ambitu.

5) lib. 2. contrav. lex de vi arma et vinculum complectitur, lib. 9. decl. 3 et 23. lex arma, vincula complectitur.

6) cfr. Pauli R. S. 5, 23. §. 1.

vel arma coegit, tenetur lege Cornelia de sicariis, nam lex, inquit Tullius ⁷⁾, non modo hominem occidi, sed esse cum telo hominis occidendi causa vetat. Quomodo autem armis coactio corporea ad patiendum aliquid imponatur sive vis inferatur, nemo est, quem fugiat; nam qui solus aliquem domo detrudere velit, vix aliter resistantem et viribus parem dejicere potest, quam ut armis vires reluctantis attenuet convellatque, qua re perfecta facile huic omnis necessitas patiendi injungitur. Merito igitur etiam is, qui cum telo in concionem prodiit, vel in publico fuit, violentus punitur, quippe qui hoc consilio armatus videtur, ut in concione, ubi non armis sed verbis contendatur oportet, vel magistratui, vel suffragia ferenti vim inferat, vel omnino concionem turbet. Quamobrem armorum quoque usus in pacata republica vetitus est, etenim jam Serv. Tullius ⁸⁾, ut fertur, tum Cn. Pompejus ⁹⁾, deinde imperatores Valentinianus et Valens ¹⁾, denique Justinianus ²⁾ sanxerunt, ne quis privatus, quum arma circumgestata malum animum gerentis arguant, arma gestet vel domi habeat. Qui vero, cur gerat arma, vel cur in domicilio habeat, justam excusationem afferre possit, lege Julia, ut ajunt fr. 1. et 2. et 10. h. t. de vi publica non tenetur. Neminem autem latere potest, significationem vocis *arma* his in laud legg. non tam late patere, quam in fr. 3.

7) orat. pro Milon. c. 4.

8) cfr. P. Manut. de legg. Rom. c. 33.

9) Plin. H. N. lib. 34. c. 14.

1) c. un. C. Theod. quorum usus interdict. est, 15, 15. Nulli prorsus nobis insciis atque inconsultis quorumlibet armorum movendorum copia tribuatur. cfr. Nov. Valent. 51.

2) c. un. C. Just. 11, 46. Nov. 85.

§. de vi et fr. 11. h. t. et fr. 253. de V. S. sed ea tantum instrumenta hic intelligi, quae communi usu loquendi arma vocantur. Sane igitur assentimur glossae et Menochio³⁾, qui censent cultellum ad panem incidendum vel ad calamos aptandos accommodatum, baculum, quo nitimur etc. impune gestari.

Sin autem lege Julia jam prohibetur, ne arma circumgestentur vel colligantur, ex natura rerum sequitur, ut aequae hac lege vetitum sit, ne a privato armati cogantur, vel servi armis instruantur. Lanistae quidem et alii⁴⁾, qui propter venationem armatos servos habent, iusta excusatione gaudent; neque vero is, qui armatos servos vel milites, tanquam necessarios corporis custodes, sibi parat, impunis est, ut expressis verbis imperatores Leo et Anthemius sanxerunt⁵⁾. De Buccellariis et Isauris, quorum c. laud. mentionem facit, cfr. Heinecc. juris pr. Rom. et Attic. Tom. 2. p. 1353 seqq. et schol. ad fr. 29. Basilic. 60, 18. (ed. Fabrot.)

№ 2.

Fr. 3. p. h. t. Lege Julia tenentur, qui turbae seditionisve faciendae consilium inierint. fr. 10. pr. h. Qui dolo malo fecerit, quo minus tuto judicia exerceantur, aut iudices, ut oportet, iudicent, vel is qui potestatem imperiumve habebit, aliter quam ei ius erit, decernat, imperet, faciat.

Qui populum sevocat et concitat, ut cum hoc aliquid sua ipsius auctoritate contra leges invitis resistentibusque legum custodibus peragat, vel plebem suscipit, ut contra rempublicam, repugnantibus magistratibus, sive armis sive coactis homini-

3) Menoch. loc. laud. gloss. ad §. 6 et 7. J. interdict.

4) Meier Röm. Alterthümer p. 265 seqq.

5) c. ult. C. h. t.

bus aliquid perficiat, aut contra evidentissimam jussionem sese defendat, de vi reus fit ⁶⁾. Etenim qui hoc crimine se adstrinxit, voluntati omnium vel publicae i. e. ministris et vicariis reipublicae, corporeis viribus necessitatem patiendi aliquid imposuit. Neque vero ullius momenti est, (quod pertinet ad crimen vis) utrum seditiosus civis collectis turbulentis asseclis contra magistratum voluntatem praeter vim aliud quid perfecit, necne, vis videlicet jam consummata est, coactione corporea vel magistratibus vel ministris eorum imposita.

Attamen Romani, dolum pro facto habentes, consilium ipsum seditionis ineundae poena vis publicae afficiunt. Sin autem qui populum se vocat et concitat, id agit, ut non modo magistratibus vim inferat, sed ut rempublicam evertat vel formam ejus mutet, hoc maleficium legis Juliae de vi excedit potestatem, ut egregie Rosshirt ⁷⁾, vir summus, explicuit, scribens:

Bei den Römern ward der Aufruhr (concitatio populi) bis auf die Zeit der späteren Imperatoren herab, als besonderes Verbrechen nicht angesehen — dies würde auffallend seyn, wenn nicht schon das Römische Criminal-System dahin führte, daß die seditio entweder zum cr. majest. oder zum cr. de vi nach der Volksgesetzgebung gehörte. Gesah nämlich der Aufstand in der Absicht, etwas gegen die Verfassung des Staats durchzuführen, so war offenbar das Majestätsverbrechen vorhanden, wie das auch heut zu Tage noch angenommen werden muß; wurde dagegen der

6) arg. leg. laud. et Pauli R. S. 5, 22. §. 1. C. Theod. 9, 33.

7) Rosshirt Lehrbuch laud. §. 119. p. 245.

Zusammenlauf in der Absicht bewirkt, um mit Störung der öffentlichen Ruhe und Sicherheit durch Eigenmacht etwas geltend zu machen, so war das *cr. de vi publ.* begründet. *Crimen de vi itaque a seditioso committitur*, quoniam concoactis armatisque hominibus magistratum, qui manum militarem, lictores, servos publicos, viatores etc., per quos inobedientem noxium civem coerceat, habet, vi majore superare atque necessitatem patiendi ei imponere vult. Quoniam seditiosus praeter vim inferendam spectet, per se fortasse bona atque justa esse possunt, sed quia per vim perficere vult, impunis non est.

Merito autem etiam turbae faciendae consilium Romani acerbe puniunt; nam qui dolo malo concursum tumultumque excitat⁸⁾, vim majorem parare videtur, qua quodque facinus facile committere, praesertim autem coactionem corpoream ad patiendum aliquid et magistratui et privatis inferre possit. Omnis enim multitudo, ut egregie Scipio Africanus ait, sicut natura maris, per se immobilis est; perniciosus itaque civis est, qui illam immobilem multitudinem excitat et quodammodo invitat, ut exaestu viribusque suis adversus publicam disciplinam utatur. Quid enim, inquit Seneca⁹⁾, opus est coetu? Sunt scriptae ad vindictam injuriarum omnium leges. Mota semel multitudo modum non servat, ardere hoc incendio civitas potest. Memoratu dignus esse videtur casus, quem Senec. lib. 3. *controv.* 8. exhibet, et qui legem laud. optime illustrat:

Olynthius cum filio adolescente Athenas venit; ubi ad coenam ab luxurioso adolescente

8) *cf.* Pauli R. S. 5, 3. §. 1. fr. 4. §. 2. 3. 5. act. vi honor. 47, 8.

9) Senec. lib. 3. *controv.* 8.

invitatus, cum filio venit. Ibi cum de stupro filii mentio esset, pater profugit, filius retentus est. Pater flere ante domum coepit. Turba facta est, decem juvenes perierunt, domus incensa est. Accusatur pater de vi, quod coetum concursumque fecerit. —

Parum definite loquitur fr. 10. laud. ¹⁾, quum vult, non a quocunque, qui dolo malo fecerit, quo minus tuto judicia exerceantur vel magistratus, ut oportet, imperet, nisi absurdum quid comprobare et defendere velimus, vim committi. Attamen leges sunt interpretandae, quemadmodum perpetuitas orationis postulat ²⁾, ideoque neminem nimis generalis sententia legis decipere potest. Qui igitur iudices corrumpunt, corrumpendos curarunt, nullo modo lege Julia de vi, sed ut expressis verbis fr. 1. §. 2. ad leg. Cornel. de falsis sancit, lege Cornelia tenentur. Quum ad illustrandum fr. 10. laud. Senecae locus ³⁾ multum confert, afferamus eum:

Iphicrates cum Athreas redisset, et accusatus causam diceret, visi sunt circa iudicium quidam Tracum cultu armati et ipse reus gladium strinxit. Quum iudices citarentur ad iudicandum, palam absolutorias sententias tulerunt. Accusatur de vi, quod iudicibus, si eum condemnassent, vim inferre et iudicium perturbare minatus sit.

Quam accusationem Iphicrates hoc modo refellit: Ego vim non feci. Omnia enim legitime peracta sunt. Accusator suo loco dixit: reus

1) Wächter, im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 11. p. 644. 645.

2) fr. 24. de legibus 1, 3. Thibaut, Theorie der logischen Auslegung (ed. 2.) §. 28. §. 15. §. 41 et 42.

3) Senec, controv. lib. 3. c. 8.

suo respondit. Perfectum est per omnes numeros suos iudicium. Cum iudices sententias suas ferrent, strinxi gladium, ut occiderem me, si damnatus essem.

№ 3.

Fr. 3. §. 4. h. t. Praeterea punitur hujus legis poena, qui puerum vel foeminam, vel quemquam per vim stupraverit.

Fr. 5. §. 2. qui vacantem mulierem rapuit vel nuptam, ultimo supplicio punitur cfr. c. 3. c. h. t. fr. 29. §. 9. ad leg. Jul. de adult. 48, 5. Quod jam glossa ad laud. fr. 29. §. 9. observat, duplex esse delictum, quod stupro violento committitur, omnino nobis probatur. Nemo enim est, quem fugiat, a marito, qui per vim cum muliere concubet, eandem coactionem corpoream, quam a coelibe viro, qui feminam per vim stupret, adhiberi, sed tamen stuprum violentum non committi. Quum igitur duo delicta, vis et stuprum, in stupro violento concurrant, quae leges autem pro uno habuerunt, et una poena plecti voluerunt, facile intelligi potest, cur stuprator violentus poena vis publicae plectatur ⁴⁾. Quoniam concursus delictorum effecit, ut stuprator violentus legis Juliae de vi publica poena puniretur, insulsa quaestio est, utrum stuprator vim cum armis, an sine iis perpetrare debeat ^{4a)}, ut lege Julia de vi publica teneatur. Sed hoc fortasse accuratius ponderandum est, num stuprum violentum commissum sit, si femina minis vis inferendae perterrita stupratori

⁴⁾ arg. fr. 29. §. 9. ad leg. Jul. de adult. fr. 394. tit. c. 12. ad leg. Cornel. de falsis.

^{4a)} cfr. Menochius laud. nr. 7.

se dederit. Quo in casu, si quid videmus, legibus Romanis stuprum violentum locum non habet, quod non vi i. e. coactione corporea ad stuprum patiendum adhibita stuprum perfectum est, sed metu coacta femina stuprum voluit. Nihilominus autem stuprator lege Julia tenetur, quoniam conatus vis inferendae et stuprum patratum ad ordinariam vis publicae poenam irrogandam sufficiunt ⁵⁾. Jure quidem nostro, cessante principio Romano, dolum pro facto haberi, usu fori et doctrina, metus et in rapina et in stupro violento cum vi exaequatus est ⁶⁾. Quum autem non quisque metus, etiamsi minae jactae, conatus vis inferendae haberi possit, metus ipse vero, utrum justus sit necne in singulis casibus vix cognosci possit, et praeterea saepissime vanae coactiones adhibeantur, haud sine magna difficultate notiones juris nostri criminalis de rapina, stupro violento et concussione ad usum vitae conferuntur. Nemo enim est, qui minas jactantem, quas explere neque vult, neque potest, violentum existimet; talis enim praestigiator ad summum poena tantum dignus est, quia minis maleficium, quod spectavit, assecutus sit.

Crimen raptus ^{6a)} quum aequae ac stuprum violentum ⁷⁾ plura delicta comprehendat, sincerum crimen de vi haberi nequit. Quod veteres quoque intellexerunt, qui, ut verisimile esse videtur, ab initio raptorem poena vis publicae, subsequentibus temporibus autem ultimo supplicio pu-

5) cfr. Cropp laud. Sect. 1. p. 61 — 66.

6) cfr. Feuerbach l. laud. §. 355. p. 231 — 32.

6a) Cum sim rapta, meum quid nisi nolle fuit. Ovid. cfr. fr. 3. §. 5. de ruina incendio. rapi sine vi non potest.

7) Rosshirt loc. laud. §. 209. §. 210. p. 481 — 484. (Jaesio potestatis!) et Martin Lehrbuch des Criminalrechts (ed. II.) §. 300 — 2. p. 727 seqq.

niebant. Quum vero raptus sine coactione corpora et laesione externae libertatis fieri possit, imperatores proprium peculiareque crimen sapienter proposuerunt. arg. tit. C. Theod. de rapt. virg. sanctimon. §. 8. de publ. judic. c. u. C. Just. de raptu virg. 9, 13. c. 54. C. Just. de episcop. et cleric. 1, 3. N. 143. et N. 153.

Nº 4.

Fr. 7. ad leg. Jul. de vi publica. Lege Julia tenetur, qui cum imperium potestatemve haberet, civem Romanum adversus provocationem necaverit, verberaverit, jusseritve quid fieri, aut quid in collum injecerit, ut torqueatur.

Fr. 12. h. t. qui nova vectigalia exercent, lege Julia de vi publica tenentur.

Num quidquid peccaverit in magistratu aliquis, majore poena, quam si a privato commissum esset, plectendum sit? Fac aliquem, dum magistratus est, patrem suum occidisse, veneno uxorem necasse. Non aliis legibus, si quid videmus, nisi illis ordinariis parricidii et veneficii, causam dicet; nam cum parricidium vel veneficium committit, tanquam privatus peccat. Sin autem magistratus auctoritate publica utitur, et in eo, quod sub praetextu publicae majestatis agitur, quidquam delinquit, merito acerbius privato punitur, quod teste Seneca majestatem populi laedit ⁸⁾. Qui igitur magistratus vi sua abusus injustam immoderatamque vim privato intulit, quod nomine publico fecit, vim publicam commisit, atque juste gravius privato vim inferente, punitur. Qua re perspecta, jam legibus Valeriis inde ab anno primo post ejectos reges severe omnis immoderata magistratuum vis coercita

8) cfr. Senec. Controv. 4. contr. 25.

est, vereque ideo Tullius ait ⁹⁾, facinus esse vinciri civem Romanum, scelus, verberari, prope parricidium, necari. Lege Julia de vi publica tenetur, qui injustam coactionem corpoream in civem coercuit, qui igitur adversus provocationem civem torsit, in vincula coniecit, qui eum impedivit ¹⁾, quominus Romae intra constitutum tempus adsit. Quod autem magistratus, qui reum contra provocationem, quae olim ad populum, postea ad imperatores fiebat, necavit, et qui teste Tullio prope parricidium, et auctore Seneca crimen majestatis patravit, lege Julia de vi tenetur, eo excusatur, quia internecio quoque quodammodo vis nominari potest ²⁾, quae quidem praeter necessitatem patiendi impositam vitae quoque privationem continet. Hic vero concursus delictorum ideo fortasse negligebatur, quia interfectus poena, etiamsi non tam gravi, dignus erat; praeterea nullo modo accusatio ex lege Cornelia de sicariis exclusa est ^{2a)}. Ex collatis fr. 1. de publicanis 39, 4. et fr. 2. §. 20. et 21. vi bonor. rapt. 47, 8. facile intelligi potest, cur lex Julia mentionem injustarum exactionum faciat. Nam ut historia romana et mul-

9) Cicero in Verrem 5, 66. c. 2. C. Theod. de appellationibus 11, 33.

1) cfr. Cujac. Comment. ad J. Pauli R. S. 5, 26. §. 1. auctor. laud. scilicet censet, fr. 8. de vi publica de magistratu accipiendum esse.

2) Hufeland, Naturrecht (ed. 2.) §. 2. not. 2. . . . auch Tödtung rechnet man zu den Zwangsmitteln.

2a) A. Matthaeus de criminib. lib. 48. tit. 4. c. 2. nr. 1. 2. Henke Handbuch des Criminalrechts Thl. 3. p. 130. Nach dem Wesen des reinen Anklageverfahrens, müssen dem Ankläger nicht nur möglichst viele Wege geöffnet seyn, sondern auch die Auswahl des Gesetzes, aus welchem er anklagen will . . . überlassen seyn. cf. p. 201. in analect. lit. ed. ab I. Huschke.

tae leges, imprimis laud. fr. docent, turpissimae violentiae in usu publicanorum fuerunt, qui indicta causa saepissime mancipia pecudesque eorum per vim abduxerunt, qui indebita vectigalia solvere recusarent ³⁾). Ad quam publicanorum petulantiam atque ferocitatem comprimendam leges Romanae sanxerunt:

Quod illicite publice privatimque exactum est, cum altero tanto injuriam passis exsolvitur; per vim vero extortum cum poena triplici restituitur amplius vel extra ordinem, vel poena legis Juliae de vi publica ⁵⁾ plectuntur, alterum enim utilitas privatorum, alterum vigor publicae disciplinae postulat.

Qui itaque illicite aliquid vel per vim vel fraudulenter exigit, quum vectigalia sine imperatorum praecepto, neque praesidi, neque curiae constituere, nec praecedentia reformare, et his vel addere vel deminuere liceat ⁶⁾, cum poenae privatae tum publicae, sive legis Jul. de vi publ. sive legis Juliae ambitus, prout injusta exactio aut per vim, aut fraudulenter facta sit, obnoxius fit ⁷⁾.

№ 5.

Fr. 5. pr.... Quive fecerit, quominus sepeliatur, quomagus funus deripiatur....

De sententia hujus fr. nimis generali, cfr. quae nr. 4. diximus.

Mortuus quidem neque cogi, neque injuriam sentire potest, nihilominus vis in eum committitur.

3) arg. fr. 4. §. 2. de publicanis 39, 4.

4) fr. 9. §. 5. eod.

5) arg. fr. 12. de vi publ.

6) arg. fr. 10. de public.

7) arg. fr. 1. §. 3. de lege Julia ambitus 48, 14. et fr. 12. laud. et gloss. ad hoc fr.

Quod fortasse absurdum esse videtur, sed idonee cum principiis Romanorum de sanctitate mortuorum tum maxime his Justiniani verbis explicatur⁸⁾:

Si vero etiam moriente quodam, circa funus peccetur aliquid morientis, quod exequias prohibeat, scripta quidem jam lex est, et a nostro patre super hac, tamen simul ex nostris major sequatur delicti poena et *iisdem subjaceat*, qui in viventem tale quid committunt.

Mortuus igitur, interprete Justiniano, viventi exaequatur et quodammodo injuriam sentire fingitur; quamobrem qui funus rapit, vel vi prohibet, quominus corpus mortui sepeliatur, nihil aliud committere putatur, atque is, qui viventem rapit, vel per vim impedit, quominus eat quo velit. Quum vero hujusmodi in mortuum commissam vim Romani injuriam contra naturam aestimarunt⁹⁾, maxima pietate atque sanctitate mortuos et res religiosas colentes¹⁾, interpretatione non eget, cur poena vis publicae sepulchri vel corporis mortui violatorem affecerint.

Nº 6.

Fr. 5. pr. h. t. Qui coetu, concursu, turba, seditione incendium fecerit.

Lectio „conversu“ menda librariorum esse videtur. cfr. Pauli R. S. 5, 26. §. 5. et Schulting. comment. ad h. loc. et Hofacker über das Verbrechen der Brandstiftung im neuen Archiv Bd. 5. p. 113 — 116. Cujus sententiae de incendio, quod

8) Nov. 60. c. 1. §. 1.

9) Nov. loc. cit.

1) cfr. tot. tit. de sepulchro violat. 47, 12. et C. h. t. 9, 19. et Senec. contr. lib. 4. contr. 4.

coetu coacto excitatum est, nostram adscribere non possumus. Nam fr. laud. nobis nihil aliud velle videtur, nisi exemplum vis afferre, qua quis sibi aditum ad aliud crimen perpetrandum parat. Sicut is scilicet, qui coetu coacto hominem occidit, vel aliud grave crimen committit, lege Julia de vi tenetur, quoniam vim majorem coetu coacto paravit, simul autem legi Corneliae de sicariis quoque vel aliae legi poenali obnoxius fit ²⁾), ita quoque violentus incendiarius.

Qui igitur coetu coacto incendium excitavit, lege Julia tenetur, quoniam vim (prohibentibus scilicet, quominus incendium fiat, vel concurrentibus ad ignem exstinguendum) intulit vel inferre voluit, simulque autem tanquam incendiarius poenae legis Corneliae obnoxius est. Nisi fortasse ita locum explicari velimus: qui coetu coacto causam incendii dedit, lege Julia de vi publ. tenetur, nam qui dolo malo concursus facit, aequae ac is, qui convocatis hominibus aliquem agro dejecit, in se omnia maleficia, quae hac dejectione facta sunt, recipit ³⁾).

№ 7.

Fr. 5. pr. tot. Qui hominem dolo malo inclusit. Fr. 6. h. t. qui puerum ingenuum rapuit. cfr. c. 4. h. t.

Vis patrata i. e. coactio corporea ad patientem aliquid his fr. tam distincte adumbrata est, ut interpretatione non egeant ⁴⁾). Poena autem

2) Wächter Lehrbuch des Strafrechts §. 123. p. 249. seqq. J. Gothofred. ad fr. 13. c. d. R. J. fr. 10. §. 1. ad leg. Jul. de vi.

3) c. 6. Ad leg. Jul. de vi. cfr. Sen. loc. laud. et disert. p. 71. sq.

4) cfr. A. Matthaeus de criminib. lib. 48. tit. 4. c. 3. n. 1. 2.

vis publicae plectuntur, qui hujusmodi vim commiserunt, quoniam vel atrocissime libertatem externam alicujus violarunt. cfr. c. 1. ad leg. Fab. de plagiar. c. loc. C. Theod. de priv. carcer. custod. 9, 11. et Jac. Gothofred. comment. ad h. loc. et tot. tit. c. Just. de priv. carc. custod.

№ 8.

Fr. 7. . . . Quod ad legatos, oratores, comitesve attinebit, quis eorum quem pulsasse, sive injuriam fecisse arguitur.

Sanctio videlicet singularis est, ut non modo omnis vis, sed etiam quaeque legatis eorumque comitibus facta injuria judicio publico atque poena vis publicae vindicetur. Sin autem legimus, legati personam legibus Romanis sanctam esse, et id monemus, quod apud omnes gentes de legatis observatur, mirum fortasse non videtur, si legatorum injuriae quoque poena vis publicae vindicentur.

Antea exposuimus casus, in quibus semper poena major legis Juliae de vi publ. locum habet; pervenimus nunc ad eos, in quibus vis pro atrocitate consilii, vel pro modo et ratione, qua illata sit, modo poena legis Jul. de vi publ. modo ea legis J. d. v. priv. afficitur.

№ 9.

Fr. 3. §. 5. de vi publ. Qui in incendio cum telo fuit prohibendi causa dominum res suas servare. fr. 10. §. 1. eod. fr. 5. pr. qui per vim sibi aliquem obligaverit. fr. 4. pr. de vi privat. fr. 2. eod. — cfr. fr. 8. de vi publ. Ut nominatim ex collat. fr. 10. §. 1. D. 48, 6. fr. 2. D. 48, 7. fr. 8. D. 48, 6. et fr. 4. D. 48, 7. collegimus omnes ca-

sus, quos laud. fr. exponunt, pro qualitate facinoris ⁵⁾ modo leviori modo graviore poena plecti. Etenim si violentiae, quas laud. fr. enumerant, cum armis patratae sint, violento semper poena vis publicae irrogatur. Quum vero significatio vocis *arma* tam late pateat ⁶⁾, ut omnis fere laesio vel vulneratio corporis vim passi armis tantum fieri possit, inde fit, ut maleficia, in quibus vis et corporis laesio vel vulneratio concurrunt, semper poena vis publicae vindicentur. Praeterea autem, si vi commissae singularis nequitia et improbitas patefacta sit, major poena locum habet, quae incertitudo scilicet ex imperfecta legum Romanorum ratione oritur, sed excusatur illo principio, in maleficiis voluntatem spectandam et puniendam esse. — Omnem vim, quae contrahendae obligationis causam dederit, publicam esse vel potius poena vis publicae afficiendam esse, nobis probari nequit. Cujus sententiae confirmandae argumentum, quod affert Cujacius ⁷⁾, omnino idoneum esse non videtur, nam cur vi, qua stipulatio extorquetur, magis securitas publica laedatur, quam illa, qua quis prohibeatur, quominus in iudicium veniat, perspicere non possumus ⁸⁾. Coactionem autem, quam diximus corpoream patiendi aliquid, omnia laud. fr. optime exprimunt; quid enim, nisi hoc, facit, qui aliquem convocatis hominibus captum tenet, vel vincit, vel coetu coacto prohibet, quominus quo velit?

5) arg. fr. 16. de poenis fr. 3. §. 2. 3 et 5. de vi priv.

6) arg. fr. 11. de vi publ. telorum autem appellatione omnia, ex quibus singuli homines nocere possunt, accipiuntur.

7) J. Cujac. comment. in Cod. ad tit. de vi publ. et priv. 9, 12.

8) cfr. 5. pr. de vi privata 48, 7.

Art. 10.

Fr. 3. §. 2. de vi priv. Sed et si nulli convocati nullique pulsati sint, per injuriam tamen aliquid ex bonis alienis quid oblatum sit. . . . fr. 1. §. 2. si quis ex naufragio dolo malo quid rapuerit. fr. 3. §. 2. §. 3 et 5. fr. 11. de vi publica. cfr. quae n. 3. exposuimus et quae luculenter Wächter⁹⁾ explicat: Das fr. 3. §. 2. D. 48, 7. kann nicht so allgemein genommen werden, denn sonst würde durch dasselbe jedes widerrechtliche Wegnehmen einer Sache für cr. vis erklärt. Quod, nisi absurdum quid dicere, omnesque notiones diversorum criminum perturbare, et furem fraudatoremque violento exaequare velimus, nequaquam in medio poni potest. (cfr. fr. 14. §. 1. Basilic. 60, 18.)

Qui vero alicui hoc consilio, ut ei imponat necessitatem patiendi, rem aliquam eripit, quamquam corpus possessoris nec laedit, nec tangit, vim tamen in eum committit; quoniam scienti possessionem detrahit, i. e. corpoream libertatem sive facultatem hanc rem libere tractandi atque utendi opprimit vel tollit. Quod autem, qui bona alicujus rapit, simul quoque dominium ejus laedit, id legis Jul. de vi potestatem, quae tantum libertatis externae laesionem poena persequitur, excedit et actionem vi bonorum raptorum fundat. Quum vero rapi sine vi non possit¹⁾, vis autem sine necessitate voluntati contraria imposita locum non habeat, non prius, nisi occupata re, quam detinet quis, et in qua libertas externa ejus ad effectum perducta est, consummata est. Raptor autem, qui viribus majoribus confisus, non modo rem contractare, sed etiam possessori ipsi necessitatem pa-

9) im neuen Archiv des Criminalrechts p. 644. 645.

1) arg. fr. 3. §. 5. de incend. 47, 9.

tiendi hoc facinore imponere vult, nequaquam, si in scio possessore rem occupavit et abstulit, maleficium, quod spectavit, assecutus est. Sin nihilominus Romani ajunt, etiam ex ea domo, in qua nemo est, rapi posse ²⁾, id saepe laud. principio Romanorum explicatur, in maleficiis voluntatem spectandam esse, neque interesse, utrum quis homini vim intulerit, an solum accesserit vim facientis specie, et deinde occasionem facinori non invenerit ³⁾. Poena ejus, qui per vim bona alicujus abstulit vel occupavit, pro atrocitate consilii, vel pro modo vis illatae, nunc levior vis privatae nunc gravior vis publicae est, ut jam supra uberius exposuimus.

De concurrentibus in raptorem actionibus vid. E. Huschke in *Analect. lit.* p. 188. A. Matthaeus de criminibus lib. 48. tit. 4. c. 3. §. 1. 2.

№ 11.

Fr. 5. §. 6. de vi publica . . . eadem lege tenetur, qui hominibus armatis possessorem domo agrove suo aut navi sua dejecerit, expugnaverit concursu. fr. 5. de vi publ. c. 2. C. Theod. 9, 10. h. t. c. 6. C. Just. h. t. 9, 12.

Qui hac mente, ut possessori imponant necessitatem patiendi, rem immobilem invadunt et occupant (*οἱ ἐξ ἐπόδου ἀγροῖς ἐπιόντες* fr. 5. Basilic. 60, 18.), vim committunt; vis autem non prius consummata est, quam possessio occupata sit ⁴⁾, quoniam ante rem occupatam ab aggrediente nulla

²⁾ fr. 52. §. 30. de furtis 47, 2. Ed. Huschke in *Analect. lit.* p. 194. Wächter, loc. laud.

³⁾ cfr. not. anteced.

⁴⁾ cfr. fr. 1. §. 29. de vi 43, 16. et gloss. ad h. l. schol. ad fr. 3. Basilic. 60, 18.

necessitas patiendi possessori imposita est ⁵⁾. Quae quidem occupatione possessionis facta prior possessor externae libertatis laesionem passus est, quoniam ei insistere diutius nequit, cui alius insistit ⁶⁾; in eo ambulare, arare, conserere non potest, quoniam alius detinet. Quia lex Julia autem dolorem tantum imminutae libertatis ulciscitur, nequaquam vero laesionem dominii vel rei familiaris, multas alias actiones, praeter vis commissae accusationem, hac vi laesus habet ⁷⁾. Poena modo maiore modo minore haec vis species plectitur, prout armis aut sine armis commissa sit ⁸⁾. Sed armata vis esse jam putatur, si unus tantum ex vim inferentibus armigeris, vel si in ipsa concertatione violenti, qui inermes venerant, fustes vel lapides sumserint ⁹⁾.

N^o 12.

Solum vis privatae exemplum.

Fr. 4. §. 1. de vi priv. qui quaestionem de alterius servo habuerit Quod fr. egregium exemplum vis sive coactionis corporeae ad patiendum aliquid affert. Vim autem servo illatam dominus tanquam sibi illatam, ut quoque in aliis maleficiis servo factis usu venit ¹⁾, persequitur, quum servus neminem reum agere possit et dominus in servo suo violetur ²⁾.

5) vid. supr. c. 4. ad 4 et 5.

6) arg. fr. 1. pr. de acq. vel amitt. poss. 41, 2.

7) Huschke et A. Matthaeus nr. 11. laud.

8) arg. fr. 3. §. 6. de vi publ. et fr. 5. de vi priv.

9) arg. fr. 3. §. 3 et 4. de vi 43, 16.

1) cfr. fr. 7. §. 1. de injuriis 47, 10.

2) fr. 12. §. ult. de accusat. 48, 2. Matthaeus lib. 48. T. 13. c. 13.

№ 13.

Fr. ult. et penult. de vi privat. c. i. C. h. t. Ne paucis verbis, quae his fr. addi fortasse possint, ea, quae de vindicta privata tradenda et praeci- pienda sunt, depravemus, relegamus ad ea, quae Waechterus et Lindeus ³⁾ de his fr. explicuerunt, et proponimus nominatim has Lindei sententias ⁴⁾:

Insofern die Nöthigung zur Zahlung mittelst vis geschah, mußte auch bei der lex Julia de vi davon gehandelt werden etc. ⁵⁾: Insofern die Selbsthülfe mit Gewalt ausgeführt wird, so reichen meist die Bestimmungen der lex Julia de vi aus.

№ 14.

Fr. 6. de vi privat. Qui improbe coeunt in alienam litem, ut quidquid ex condemnatione in rem ipsius redactum fuerit, inter eos communi- caretur, lege Julia tenentur. Quod patres con- scripti maleficio, quod exponit laud. fr. fortasse poena legis Jul. de vi privat. dignum censuerunt, ideoque huic legi agglutinarunt, id nos commovere nequit ⁶⁾. Quamquam hoc delictum in numero tantum criminum falsi habendum sit, tamen im- proprie vis nominari potest, quoniam ii, qui ad falsis testimoniis vel iuramentis efficiendum, ut aliquis

3) Wächter im neuen Archiv des Criminalrechts Bd. 11. p. 645. 46. Beide in seiner Zeitschrift für Civilrecht und Proceß Bd. 1. Stück 21. p. 392 seqq.

4) Beide loc. laud. p. 400.

5) id. p. 397.

6) vid. quae ad fin. cap. 5. exposuimus et Henke Hand- buch des Criminalrechts p. 129. Unter der lex Jul. wer- den Handlungen subsumirt, die ausser ungefährer Gleich- heit der Strafwürdigkeit mit dem Verbrechen der Gewalt- thätigkeit nichts gemein haben

causa cadat, sese conjungunt, vim majorem injustam in certamine, quod apud judicem cum aliquo ineunt, parare et committere videntur.

CAPUT VII.

De accusatione et poena criminis de vi.

A.

Crimen vis in numero delictorum, quae publica nominantur, habetur ⁷⁾. Accusandae vis igitur potestas cuilibet ex populo data est, et poena publica, certa lege constituta, is, qui vis commissae convictus est, plectitur ⁸⁾. Nostrum non est, exponere, quomodo rite solemniterque accusatio delicti publici adornetur ⁹⁾; sed ea tantummodo strictim recensebimus, quae nominatim de accusatione vis sancita sunt. Lege Julia de vi scilicet cautum est, ut, si accusator decesserit, aliave causa eum impedierit, quominus accusare possit, et si quid simile, postulante reo nomen ejus ita aboleatur, ut alii tantum intra triginta dies utiles reum ex integro repetere liceat ¹⁾. Liberi libertique autem, quamquam non sunt prohibendi suarum rerum defendendarum gratia, de facto pa-

⁷⁾ arg. §. 8. J. de publ. judic. 4, 18. fr. 1. de publ. jud. 48, 1.

⁸⁾ cfr. §. 1. J. de publ. jud. et J. Cujac. observ. 6, 39.

⁹⁾ cfr. A. Matthaeus de criminibus lib. 48. tit. 13. Lect. ad Aemil. Macr. in Everard. Otto. thesaur. jur. R. Tom. I. p. 73 seqq. Cujac. Observ. 6, 12. et 20, 9. J. Gothofred. comment. ad tot. tit. C. Theod. de accus. et in-script. 9, 1. et ad tit. 35—39. ejusd. libr.

¹⁾ arg. fr. 3. §. 4. de accusat. 48, 2.

rentium patronorumve queri, veluti si dicant, vi se a possessione ab his expulsos esse, parentes patronosve de vi reos agere non possunt 2). Praeterea octogesimo septimo et octavo hujus legis Juliae capite 3) sancitum est, ne in reum de vi testimonium dicere liceat, qui se ab eo parente ejus liberaverit, quive impuberes sint, quique judicio publico damnatus sit, neque in integrum restitutus, quive in vinculis custodiaeque publica sit, quive ad bestias, ut depugnaret, se locaverit, quaeve palam quaestum faciat feceritve, quive ad testimonium dicendum vel non dicendum pecuniam accepisse judicatus vel convictus sit 4). Qui violentiam commiserunt, si argumentis convicti, testibusque superati, *voce etiam propria vitium scelusque confessi*, non audiuntur appellantes, ut apparet c. 2. C. Just. quorum appell. non rec. 7, 65. 5). Justinianus scilicet ita severissimam Constantini constitutionem emendavit, qua sancitum erat, ut violentus, quovis modo convictus, provocacionem interponere nequiret 6). Quae vero diva sanctio quodammodo defenditur, quod vis, quum aperte fiat, plerumque coram testibus patratum et certissimis argumentis convinci potest. Nominatim denique poenam talionis c. 7. ad leg. Jul. de vi 7) ei minatur, qui crimen vis objectum comprobare non possit. Quae poena talionis fortasse

2) arg. fr. 11. §. 1. eod.

3) arg. collat. legg. Mos. et Rom. (de familiar. test. non admitt.) tit. 9. §. 2.

4)

5) cfr. c. 6. ad leg. Jul. de vi 9, 12.

6) arg. c. 1. C. Theod. ad leg. Jul. de vi 9, 10. c. 14. C. Theod. quorum appellat. non admitt. 9, 31.

7) cfr. fr. 7. de accusat. 48, 2. Symmach. epist. lib. 10. ejusd. ult.

effecit; ut, quoniam violentiae, quae ex lege Julia de vi publica, et quae ex leg. Jul. de vi privata accusandae essent, non satis definite, ut supra exposuimus ⁸⁾, distinctae erant, cauti accusatores, ne poena talionis afficerentur, saepius duo crimina vis alternatim objicerent ⁹⁾. — Si crimen vis et aliud delictum, quod actionem poenalem gignit, concurrunt, is, qui damnum vi passus est, prius accusationem de vi, quam actionem poenalem, movere non cogitur ¹⁾. Quod autem D. Pius rescripsit, prius de vi, quam de possessione cognoscendum esse, non repugnat const. 7. ad leg. Jul. de vi et const. 1. de appellationibus 7, 62., quae sanciunt, ut prius de possessione nuntietur, et ita crimen violentiae excutiat. Quum vox possessio in fr. 5. §. 1. ad leg. Jul. de vi publ. et fr. 37. de judiciis 5, 1., quae exhibent laudatum D. Pii rescriptum, ut egregie Jac. Gothofredus ad c. 5. C. Theod. ad leg. Jul. de vi animadvertit, idem, quod verbum proprietas sive dominium significet, in const. 1. et 7. laud. autem idem vult, quod vox detentio (körperlicher Besitz) ²⁾. Prudenter vero imperatores c. 1 et 7. laud. sanxerunt, ut prius de possessione pronuntiandum et ita crimen de vi excutiendum sit, quod vis, quatenus proxime ad res pertinet, teste scholiast. ³⁾ *ἀνευ νομῆς οὐκ ἐγὰρ*.

8) vid. cap. de discrimine vis publ. et priv.

9) arg. fr. 32. de poenis 48, 19. quod quidem fragm. A. Matthaeus de crim. lib. 48. tit. 4. c. 2. aliter interpretatur, ajens, penes accusatores fuisse utrum durius an lenius aliquem de vi reum agere vellent.

1) arg. fr. 15. de accusat. 48, 2. et fr. 2. §. 1. vi bonor. raptor. 47, 8.

2) Al. sent. de his legg. Gujac., Comment. in Cod. ad leg. Jul. de vi et observ. 5, 15.

3) schol. ad fr. 3. Basilic. 60, 18.

πεῖ γενέσθαι, possessio igitur necessaria conditio hujus speciei vis est.

B.

Poenam vis commissae leges de vi antiquiores aquae et ignis interdictionem constituerunt ⁴⁾, quam Augustus quoque vis publicae poenam retinuit ⁵⁾. Poena aquae et ignis interdictio jam Augusti temporibus mutata est, vel potius alia in ejus locum substituta est. Nam ut Dio lib. 56. scribit, Augustus constituit, μηδένα πυρὸς καὶ ὕδατος εἰσχθέντα ἐν ἡπείρῳ διατρίβειν. Etenim quum iis, quibus aqua et ignis interdictum erat, libera vagandi extra Italiam facultas esset, Augustus autem metueret, ne ab exsulis hinc inde dispersis imperium suum in discrimen atque periculum vocaretur, ipsique perniciēs ferretur, Livia suadente (τί γὰρ ἂν ἀδικήσῃ τίς ἐς νῆσον κατακλεισθεὶς κ. τ. λ. Dio lib. 55.) curavit, ut ii, quibus aqua et igni interdictum erat, aut omnino a continenti arcerentur, aut in certam insulam deportarentur. Qua deportatione in insulam instituta, aquae et ignis interdictio paulatim in desuetudinem abiit, quamquam imperantibus Tiberio, Claudio, Nerone, Trajano, ut ex Tacit. Annal. 3. c. 58, 4. c. 21, 6. c. 50, 12. c. 42, 16. c. 12. Plin. lib. 4. epist. 11. colligimus, interdum haec quoque poena irrogata est. Quum vero ad suspicandum proclivibus saevis imperatoribus multo aptior poena, in certam insulam deportatio, aquae et ignis interdictione esse videretur, licet omnes interdicti jam

4) cfr. Bach. land. lib. 2. c. 1. §. 69. et 63. Schweppe R. Rechtsgeschichte (ed. 2.) p. 880. Rosinus, antiquitat. lib. 27. c. 8.

5) fr. 10. §. 2. ad leg. Jul. de vi publica.

a continenti arcerentur, factum est, ut omnino aquae et ignis interdictio exoleret, et deportatio in locum ejus succederet ⁶⁾. Fiebat autem deportatio hoc modo, ut rei compedibus vincti, navibusque impositi, servis publicis, qui eos in certam insulam ducerent, traderentur. Omnes deportati, teste Lactantio, perinde habebantur, ac si essent morte mulctati. Deportatio enim, quae quoque exilium nominatur, est poena capitalis ⁷⁾; deportati scilicet capite minuuntur ⁸⁾ eorumque bona publicantur, sunt, ut fr. 17. §. 1. de poen. ait, ἀπόλιδες i. e. sine civitate, ita, ut ea quidem, quae juris civilis sunt, non habeant, quae vero juris gentium, habeant ⁹⁾, excepto cognationis naturalis vinculo, quod deportatione quoque solvitur ¹⁾. Deportandi autem in insulam jus praesidibus provinciae non est datum, licet praefecto urbi datur; hoc enim epistola D. Severi ad Fabium Cilonem praefectum urbi expressum est. Praesides itaque, quotiens aliquem in insulam deportandum putant, hoc ipsum adnotare debent; nomen vero ejus principi scribendum est, ut in insulam deportetur ²⁾. Qua deportatione, teste Paulo ³⁾, omnes, qui vim publicam commiserant, mulctati sunt; praeterea autem multae, ut in cap. V. dissertat. exposuimus, a privatis patratae violentiae eadem

6) fr. 2. §. 1. de poenis 48, 19.

7) fr. 4 et 5. de interdictis 48, 22.; fr. 4. de poenis 48, 19.; fr. 28 et 29. de accusat. 48, 2. et fr. 2. de jud. publ. 48, 1.

8) fr. 2. de poenis 48, 19. fr. 6. de interdict.

9) fr. 15. de interd. . . deportatus civitatem amittit non libertatem, et speciali quidem jure civitatis non fruitur, jure tamen gentium utitur.

1) arg. §. 6. J. de capitis diminut. 1, 16.

2) arg. fr. 6. §. 1. de interdict.

3) Pauli R. S. 5, 26. §. 1.

poena coercitae sunt. Imperator Constantinus, qui in locum hujus poenae anno 517. p. C. n. ⁴⁾ ultimum supplicium substituit, paulo post tamen, anno 519., mitiorem poenam restituit ⁵⁾, quae denique subsequentibus temporibus semper usurpata est ⁶⁾ et a Justiniano retenta est ⁷⁾. Exceptis nonnullis casibus ⁸⁾, in quibus vis et aliud grave crimen concurrunt, poena vis publicae etiam acuebatur; scilicet

- a) si servus incio domino vim commiserat; morte mulTABATUR, si jubente domino, in metallum dabatur ⁹⁾;
- b) si viles autem infamesque personae vim commiserant, vel si quis bis aut saepius violentias perpetraverat, ultimo supplicio plectebatur ¹⁾.

Magistratus, qui vim apud se probatam contempserat vel mitius coercuerat, infamia notabatur ²⁾. Socii et fautores criminis de vi eadem poena, qua violenti ipsi afficiebantur ³⁾.

4) c. 1. et 2. C. Theod. ad leg. Jul. de vi 9, 10.

5) c. 3. C. Theod. eod. et cfr. J. Gothofred. ad hanc const.

6) arg. c. C. Theod. unde vi 4, 22, ab imperatore Gratiano anno 382. data. cfr. Jac. Gothofred. comment. ad h. l.

7) arg. c. 7. C. h. t. et arg. c. 8. §. 1. h. t.

8) cfr. quae exposuimus c. IV et V. et fr. 5. §. 2. de vi publ. et c. 6. h. t.

9) c. 8. pr. ad leg. Jul. de vi.

1) c. 8. §. 1. eod. et gloss. ad h. loc. c. 4. C. Theod. h. t. Jac. Gothofred. commentar. ad h. t.

2) arg. c. 8. §. 2. C. h. t.

3) c. 9. C. h. t. fr. 3. §. 1. de vi priv. Pauli R. S. 5, 26. §. 3. Wächter Lehrbuch des Strafrechts Thl. 2. §. 130. p. 5. no. 6.

Qui vim privatam commiserunt, teste Paulo, si honestiores sunt, in insulam relegantur et tertia parte bonorum privantur, sin autem humiliores sunt, in metallum damnantur. In insulam relegatus capite non minuitur, in potestate sua liberos retinet et testamenti factionem non amittit, quia etiam alia, praeter sibi ademptam tertiam bonorum partem, omnia sua jura retinet; tantum enim insula egredi ei non licet ⁴⁾). Relegationis poena autem, quamquam non est capitis, ad existimationem pertinet ⁵⁾). In insulam relegare praesides provinciae possunt, sic tamen ut si quidem insulam sub se habeant, ad provinciam pertinentem, quam administrant: sin vero non habeant, pronuntiant quidem in insulam se relegare, et scribunt imperatori, ut insulam designet ⁶⁾). — Damnatio denique in metalla, quae non ad tempus fit, efficit, ut damnatus servus poenae fiat ⁷⁾). De variis damnationis in metalla modis, ejusque poenae effectibus vid. Cujac. Observ. 6. c. 25 et 15. c. 2. et Schulting in comment. ad Paul. R. S. lib. 3. tit. 4. §. 9.

Si jam ab initio plura atrociora, per vim a privatis patrata maleficia, ut crimen raptus et stupri violenti, quae facinora Paulus quoque vis privatae poena coercenda non recenset, legis Juliae de vi publica poena plectebantur, procedente tempore (nisi omnino Pauli de vi publica

4) arg. fr. 4. de interdict. fr. 4. de poenis; fr. 28. §. 1. eod. Festus sub voce relegatus.

5) arg. fr. 13. §. 1. de decurion. fr. 23. §. 1. de poenis. cfr. Walter im neuen Archiv des Criminalrechts. Bd. 4. p. 128.

6) fr. 7. §. 1. de interdictis.

7) fr. 8. §. 8. de poenis.

et privata locus suspectus ⁸⁾ nos fallit) factum est, ut omnes atrociores privatorum violentiae, imprimis autem ea scelera, in quibus vis et aliud delictum, nominatim etiam corporis laesiones sive vulnorum illationes, concurrebant, poena vis publicae afficerentur ^{8a)}. Qua quidem re effectum est, ut vis privatae poena, quae tantum leviores privatorum violentias coercerat, paulo mitigaretur, atque hac poena dignus, tantummodo tertiae partis bonorum publicatione et infamia, ita, ut damnatus nec senator nec decurio fieri, neque ullum honorem capere posset, puniretur. Graviorem esse poenam vis privatae, nullo modo censere possumus, quum planissimae maximeque perspicuae leges ⁹⁾ acerbiorum non constituent. Quod autem c. 6. h. t. relegationis mentionem facit, nos commovere nequit, quum Constantinus, a quo haec data est constitutio ¹⁾, idcirco hanc poenam commemorat, quia, ut supra diximus, veteres vis poenas abrogavit, multoque graviore sanxit; const. 6. laud. igitur solum ad historiam poenarum de vi spectat. Sin autem ii, qui de naufragiis ²⁾ aliquid diripuerunt, graviore poena, quam ea, quae a nobis vis privatae coercitio explicata est (testante fr. 4. §. 1. de incendio ruina 47, 9.), plectuntur, id vix interpretatione

8) Loew commentatio de crimine vis §. 22.

8a) arg. §. 8. J. de jud. publ.

9) arg. §. 8. J. de publ. jud. cfr. gloss. ad h. l. fr. 1. pr. ad leg. Jul. de vi privata. cfr. J. Cujacius Observ. lib. 1. c. 38. et c. 2. C. de vi publ. et priv.

1) cfr. c. 1. C. Theod. ad leg. Jul. de vi et J. Gothofredi comment. ad h. loc.

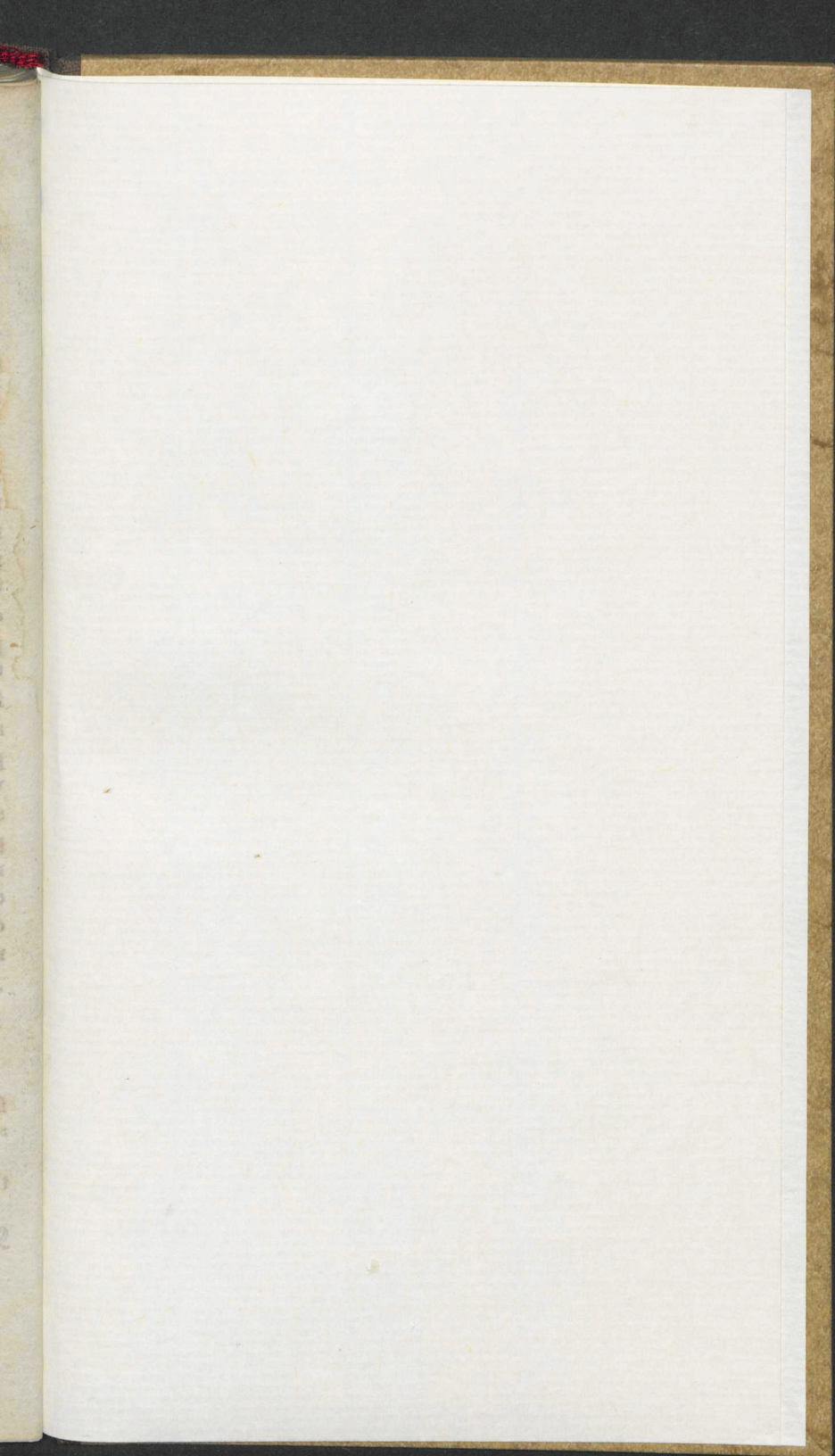
2) cfr. Wächter Lehrbuch des Strafrechts Thl. 2. §. 132. p. 8. ibique laud. Grolman.

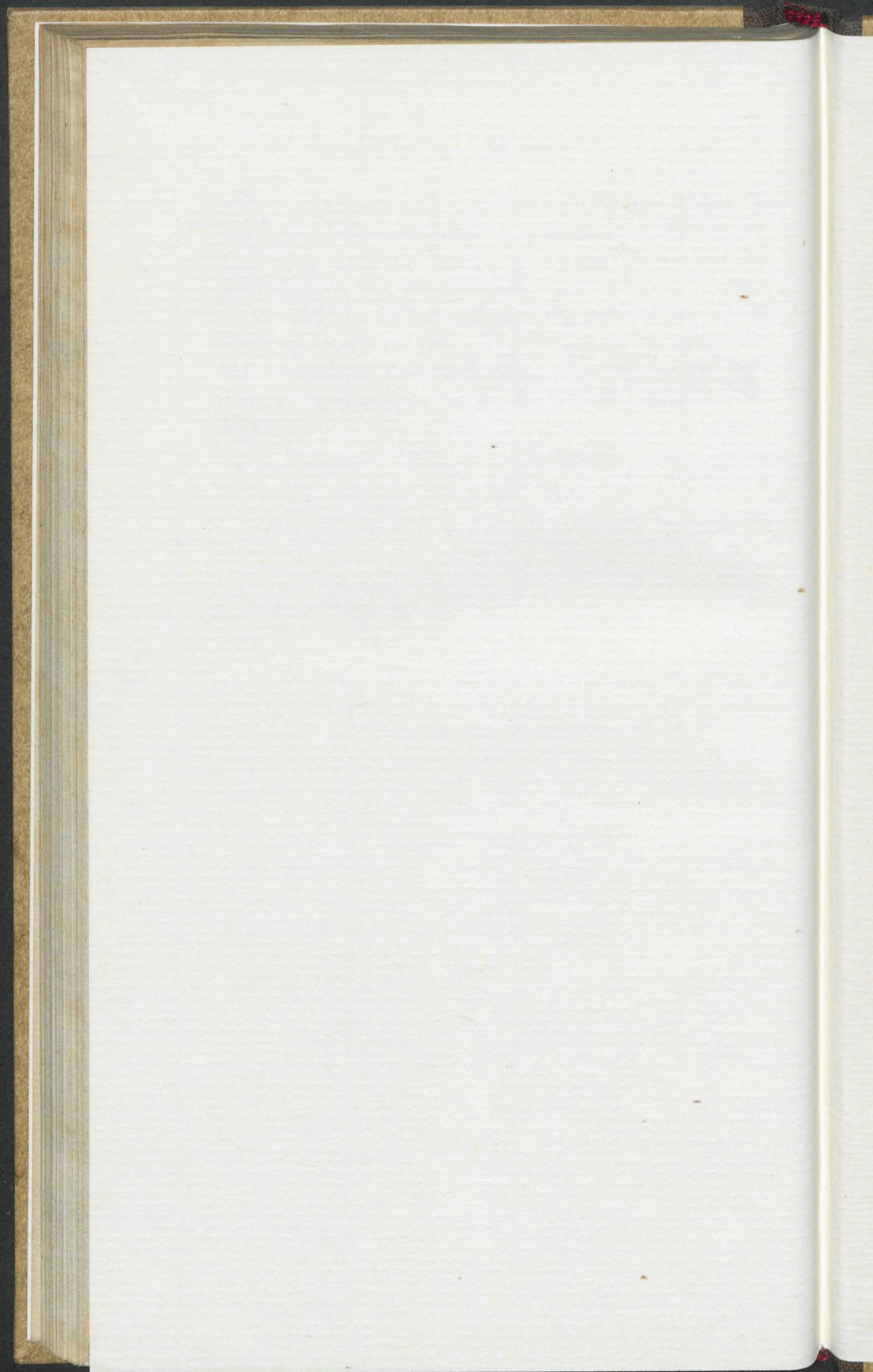
eget ³⁾, quoniam D. Antoninus expressis verbis ⁴⁾ rescripsit, extra ordinem puniendos illos esse; praeterea autem iidem, prout res sese habet, etiam poena vis publicae affici possunt ⁵⁾. Num servi denique viles infamesque personae, licet leviozem tantum vim commiserint, semper ultimo supplicio puniendi sint, decernere non audemus, quamquam c. 8. h. t. hoc sancire videtur.

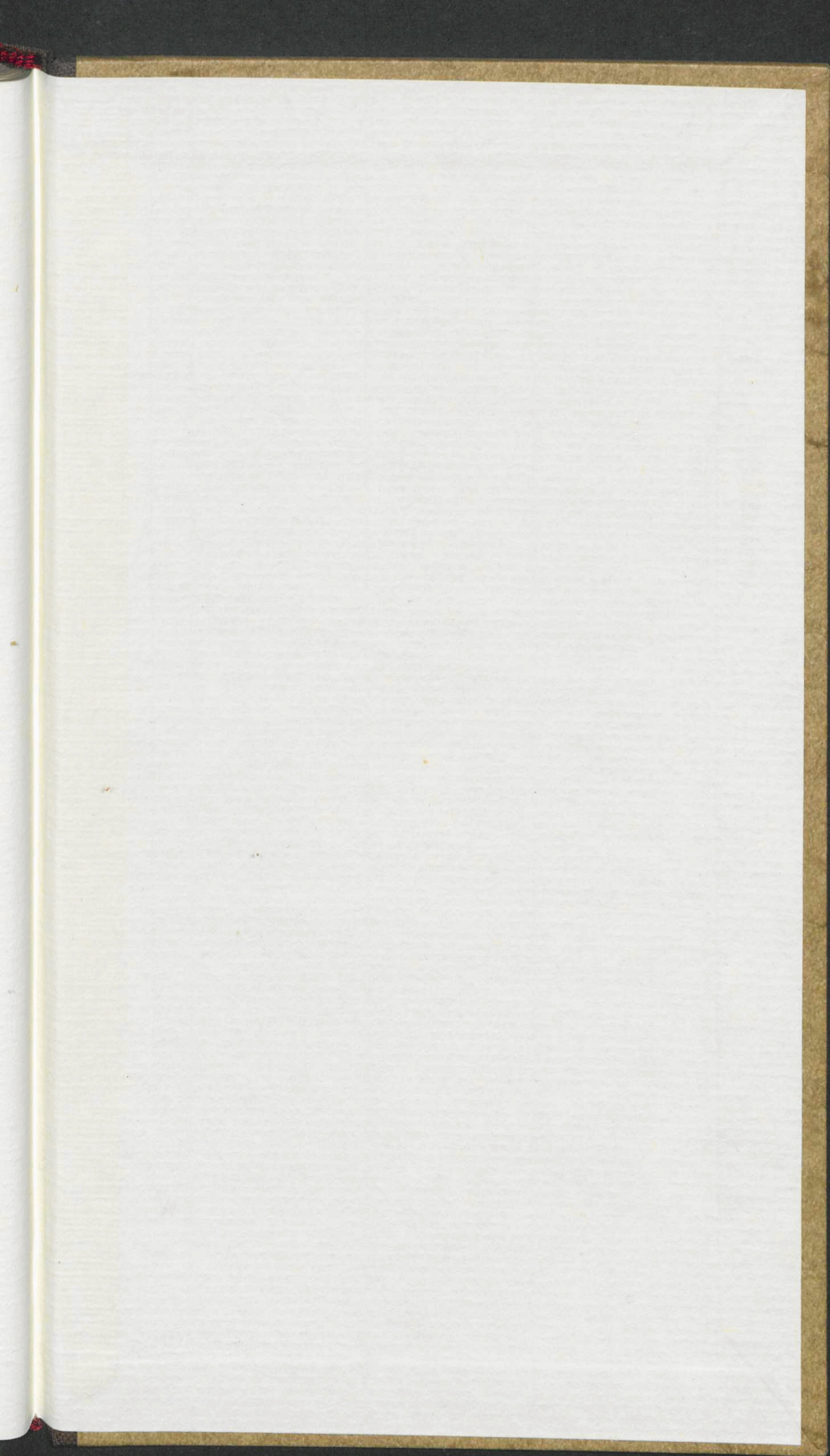
3) cfr. Wächter loc. laud.

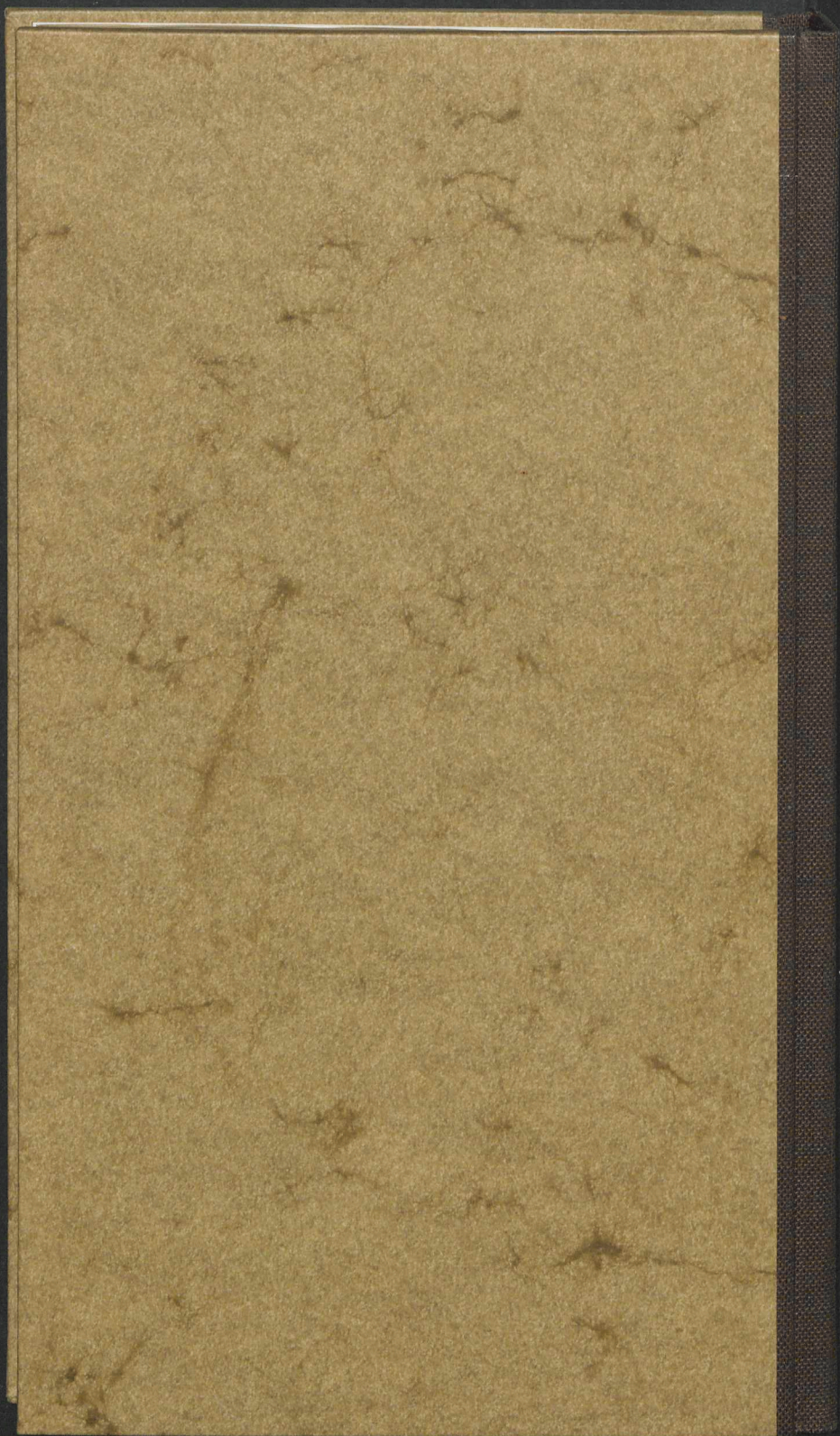
4) arg. fr. 4. §. 1. de incend. ruina 47, 9. et fr. 1. de vi priv.

5) cfr. A. Matthaeus lib. 48. tit. 4. c. 3. no. 1 et 2. et fr. 3. §. 3. ad leg. Jul. de vi publ.









3), quoniam D. Antoninus expressis verbis 4) scripsit; extra ordinem puniendos illos esse; cetera autem iidem, prout res sese habet, in poena vis publicae affici possunt 5). Num denique viles infamesque personae, licet arorem tantum vim commiserint, semper ultio supplicio puniendi sint, decernere non auctus, quamquam c. 8. h. t. hoc sancire vi-

3) cfr. Wächter loc. land.

4) arg. fr. 4. §. 1. de incend. ruina 47, 9. et fr. 1. i. priv.

5) cfr. A. Matthaeus lib. 48. tit. 4. c. 3. no. 1 et 2. §. 3. ad leg. Jul. de vi publ.

